

*Din corespondența inedită
a episcopului Melchisedec Ștefănescu*

Iulian Marcel CIUBOTARU

Cuvinte cheie: *Melchisedec Ștefănescu, corespondență inedită, Academia Română, Revista teologică*

Născut la 15 februarie 1823, într-o localitate din județul Neamț¹, Melchisedec Ștefănescu (1823-1892), pe numele de mirean Mihail, a fost unul dintre cei mai importanți ierarhi-cărturari din secolul al XIX-lea. Își începe studiile la școala din satul natal², trece apoi la Seminarul de la Socola³ (Iași), urmând să își continue desăvârșirea profesională la Academia duhovnicească din Kiev⁴. Înainte de a merge în Ucraina este, pentru scurt timp, învățător în localitatea Șerbești, județul Neamț⁵. Începând cu 1843,

¹ Este vorba despre satul Gârcina, aflat la 6 kilometri de orașul Piatra-Neamț; aici a slujit ca paroh preotul Petrache Ștefănescu, tatăl viitorului episcop. Tot aici sunt înmormântați părinții ierarhului, Petre/Petrache Ștefănescu alături de „prezbitera Anastasia”, vezi Ilie Gheorghiuță, „Pe urmele Episcopului Melchisedec”, în *Metropolia Moldovei*, anul III, nr. 8, august 1927, p. 191-192.

² †Dr. Veniamin Pocitan Bârlădeanul, „Episcopul Melchisedec ca școlar în Seminarul de la Socola” în *BOR*, anul L, nr. 5, mai 1932, p. 343.

³ În această perioadă, elevul Mihail Ștefănescu „se arată încă de la început priceput și silitor la învățătură, supus și ascultător. Cursurile cari i se predau de profesori el le scria și apoi le învăța, nefiind cărți tipărite. Stătea seara târziu de tot, până își termina lecțiile și numai după aceea mergea la culcare. Când ajunse în clasele superioare, pe lângă studiile ce se predau în seminariu, mai învăța limbile franceză și germană” (*Ibidem*).

⁴ †Veniamin, vicar patriarhal, „Studenti teologi moldoveni la Academia spirituală din Kiev”, în *BOR*, anul LXIII, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1945, p. 562. Diploma de magistru în științe teologice și literare, obținută de Melchisedec în urma studiilor urmate la Kiev, a fost publicată de pr. Sc[arlat] P[orcescu], în cadrul articolului „62 de ani de la moartea episcopului Melchisedec”, în *MMS*, anul XXX, nr. 5-6, mai-iunie 1954, p. 71-72.

⁵ Prima biografie post-mortem închinată episcopului de Roman a fost realizată de Ioan Kalinderu – vezi lucrarea *Episcopul Melchisedec*, București, 1894, 93 pagini (în anexe sunt editate câteva scrisori din corespondența lui Melchisedec Ștefănescu: o epistolă primită de la Filaret Scriban (p. 69-70); o misivă a lui Melchisedec adresată „părintelui Climent” la data de 17 iunie 1865 (p. 79-82). Studiul lui I. Kalinderu cuprinde și alte documente privitoare la biografia ierarhului

(*Demisiunea motivată de P.S.S. Melchisedec din 23 mai 1865* (p. 70-76); *Scrisoarea prin care s-a trimis consulilor protestarea în contra lezei din 16 mai 1865 pentru numirea episcopilor* (p. 77-78); *Instrucțiunile date de clerul eparhiei Hușilor deputatului său, P.S. Sa Melchisedec* (p. 83-86)); vezi, de asemenea, articolul lui N. Dobrescu, „Episcopul Melchisedec”, în *Convorbiri literare*, anul XXI, nr. 10, octombrie 1907, p. 978-987, precum și seria de articole ale lui I. Kalinderu (purând titlul „Episcopul Melchisedec”, care reproduc, de fapt, broșura mai sus citată), publicate în *Menirea Preotului* (ziar eclesastic ce apărea la Râmnicu-Vâlcea), anul V, nr. 14, 15 septembrie 1894, p. 2-4; anul V, nr. 15-16, 1-15 octombrie 1894, p. 6-7; anul V, nr. 17-18, 1-15 noiembrie 1894, p. 3-5; anul V, nr. 19, 1 decembrie 1894, p. 2-5; anul V, nr. 20, 15 decembrie 1894, p. 7-8; anul V, nr. 21-22, 1-15 ianuarie 1895, p. 6-8; „Schiță biografică” (nesemnată), în *Vocea Bisericii*, anul I, nr. 18-19, 1-15 ianuarie 1895, p. 3-4; pentru alte aspecte biografice, vezi următoarele lucrări: teza de doctorat a pr. Alexandru M. Ioniță, *Episcopul Melchisedec Ștefănescu al Romanului. Viața și activitatea sa (1822-1892)*, Constanța, 1999; anterior acestei apariții editoriale, mare parte din teza pr. Al. Ioniță a fost publicată în *Cronica Episcopiei Romanului și Hușilor*, IV, 1992, p. 233-418; Tudor Ghideanu, *Melchisedec, lumina ortodoxiei românești*, prefață de Preasfințitul Ioachim Băcăuanul, arhiepiscop vicar al Episcopiei Romanului, Roman, Editura Mușatinia, 2009; Tudor Ghideanu, Preda Ghideanu, *Melchisedec al României*, ediția a II-a, Iași, Editura Lumen, 2011; Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 445-447; Niculae M. Popescu, „Episcopul Melchisedec la 50 de ani de la moartea lui”, în *Biserica Ortodoxă Română* (în continuare: *BOR*), anul LX, nr. 5-6, mai-iunie 1942, p. 172-176, precum și schița bio-bibliografică semnată de C[onstantin] T[eodorovici], în *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900* (în continuare: *Dicționar 1900*), București, Editura Academiei, 1979, p. 559-560; Dim. R. Rosetti, *Dicționarul contemporanilor*, ediția I, București, 1897, p. 127-128; N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, vol. II, Vălenii de Munte, 1909, p. 265-268; Ștefan Ștefănescu (coordonator), *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 216-217; N. Georgescu-Tistu, „Preocupările de carte ale episcopului Melchisedec și biblioteca sa”, în *BOR*, anul LXXXVI, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1963, p. 1146-1149; Sorin I. Petcu, „Contribuția liturghiștilor români din secolul al XIX-lea la dezvoltarea literaturii liturgice românești”, în *Glasul Bisericii* (în continuare: *GB*), anul XXXI, nr. 5-6, mai-iunie 1972, p. 642-644; George Dincă, „Episcopul Melchisedec, Apostol al Unirii Principatelor Române și mare erudit al vremurilor”, în *GB*, anul XL, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1981, p. 167-175; I. Todoran, „Episcopul Melchisedec”, în *Mitropolia Ardealului*, anul II, nr. 9-10, septembrie-octombrie 1957, p. 717-720; pr. Gh. Vlad, „Episcopul Melchisedec”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei* (în continuare: *MMS*), anul XXXIV, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1958, p. 76-85; Valentin Brătan, „Preocupări de drept bisericesc ale episcopului Melchisedec”, în *Studii teologice*, anul XXIV, nr. 9-10, noiembrie-decembrie 1972, p. 732-757; Diac. I. Ivan, „Pisania Bincredinciosului Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, pusă la Biserica Mănăstirii Războieni-Neamț, în optica istorică a episcopului

Melchisedec Ștefănescu”, în *Teologie și viață*, anul II (LXVIII), nr. 1-3, ianuarie-martie 1992, p. 150-153. În 1939 a apărut, sub coordonarea P.S. Gherontie, episcopul Constanței, un volum în memoria fostului episcop de Roman, intitulat „Melchisedec zugrăvit de câțiva dintre ucenicii săi”, Tipografia Sfintei Mănăstiri Cernica-Ilfov, 1939, 192 pagini. Textele adunate în această carte sunt foarte utile celui interesat de viața, opera și omul care a fost Melchisedec Ștefănescu. Semnatarii sunt următorii: P.S. Gherontie Nicolau, „Biografie [a] episcopului Melchisedec Ștefănescu”, în *Ibidem*, p. 7-56; Arhier. Dr. Veniamin Pocitan Ploeșteanu, „Melchisedec ca membru al Sfântului Sinod (1861-1892)”, în *Ibidem*, p. 59-153; Simion Mehedinți, „Melchisedec ca educator”, în *Ibidem*, p. 153-163; Al. Resmeriță, „Melchisedec, mare bărbat și om politic român”, în *Ibidem*, p. 165-182; Theodor N. Ciuntu, „Melchisedec ca istoric și arheolog”, în *Ibidem*, p. 183-187; Dumitru Stănescu, „Episcopul Melchisedec”, în *Ibidem*, p. 188-192. Foarte utile se găsesc, din punctul de vedere al bio-bibliografiei ierarhului Melchisedec, studiile și articolele publicate în *Cronica Episcopiei Romanului și Hușilor*, IV, 1992, din care citez cele mai relevante contribuții: Antonie Plămădeală, „Melchisedec Ștefănescu, apărător al Ortodoxiei”, în *Ibidem*, p. 31-40; Nestor Vornicescu, „Episcopul Melchisedec Ștefănescu despre sfinții români”*, în *Ibidem*, p. 41-44; Casian Gălățeanu, „Episcopul Melchisedec, o călăuză mereu actuală în Biserica noastră”, în *Ibidem*, p. 49-54; Ioachim Vasluiuanul, „Pagini de cronică privind viața și activitatea episcopului Melchisedec Ștefănescu în cadrul Episcopiei Romanului și Hușilor (1878-1892)”, în *Ibidem*, p. 55-64; Mircea Păcurariu, „Melchisedec Ștefănescu – istoric bisericesc”, în *Ibidem*, p. 67-72; Constantin Leonte, „Opera teologică a episcopului Melchisedec Ștefănescu”, în *Ibidem*, p. 73-77; Constantin Mosor, „Acțiuni ale episcopului Melchisedec Ștefănescu pentru promovarea și progresul învățământului teologic în toate gradele”, în *Ibidem*, p. 79-84; Ioachim Vasluiuanul, „Contribuții ale episcopului Melchisedec Ștefănescu în cadrul Academiei Române”, în *Ibidem*, p. 85-91; I. Ivan, „Cu episcopul Melchisedec Ștefănescu pe urmele Sfântului voievod Ștefan cel Mare în pământul străbun al Bucovinei”, în *Ibidem*, p. 93-99; Emilian Popescu, „Memoriul episcopului Melchisedec Ștefănescu despre starea preoților din România și despre pozițiunea lor morală și materială”, în *Ibidem*, p. 101-105; Nicolae Hurjui, „Atitudinea episcopului Melchisedec față de prozelitism”, în *Ibidem*, p. 107-113; Anibal Panțiru, „Melchisedec Ștefănescu și muzica bisericească armonică”, în *Ibidem*, p. 115-120; Nicolae Toderici, „Contribuția episcopului Melchisedec Ștefănescu la unitatea, suveranitatea și independența națională”, în *Ibidem*, p. 121-126; Gheorghe Miron, „Activitatea episcopului Melchisedec Ștefănescu pe plan economic-gospodăresc și administrativ-bisericesc”, în *Ibidem*, p. 127-130; Ionel Doru, „Unitatea de neam, de limbă și de conștiință românească în gândirea și activitatea episcopului Melchisedec Ștefănescu”, în *Ibidem*, p. 131-139; I. Ivan, „Contribuția fraților și surorilor episcopului Melchisedec la sporirea vieții religios-morale, spirituale, pentru creștini în general și a monahismului în special”, în *Ibidem*, p. 141-157; Nina Negru, „Melchisedec Ștefănescu – ierarhul de actualitate”, în *Ibidem*, p. 159-162; tot în acest număr al publicației citate, una dintre rubrici (IV) este intitulată „Episcopul Melchisedec Ștefănescu în preocupările culturale ale P.C. Preot Scarlat Porcescu”

Melchisedec devine profesor suplitor la Seminarul Socola⁶, iar în 1856 se mută la Huși, acolo unde va fi numit rector al Seminarului⁷ înființat cu cinci ani mai devreme⁸. Analiza activităților sale din această perioadă, realizată pe baza consultării fondului de acte privitoare la Episcopia Hușilor, a relevat faptul că arhimandritul Melchisedec „a desfășurat o intensă activitate, care, prin rapoarte cuprinzând propuneri înaintate epitropiei, viza nu numai seminarul ci și școlile bisericești ținutale (catehetice)”⁹. Grație eforturilor manifestate de rectorul Seminarului, au fost întocmite și înaintate către epitropie programa și lista materiilor de studiu pentru fiecare clasă în parte¹⁰. Pe drept cuvânt s-a apreciat că perioada în care Melchisedec s-a aflat

(vezi p. 211-229), unde sunt reeditate unele studii ale pr. Sc. Porcescu privitoare la viața și corespondența fostului ierarh al Romanului. De asemenea, pentru biografia episcopului Melchisedec ori diverse secvențe din aceasta, pot fi consultate studiile și volumele citate în notele infrapaginale ale acestui studiu (vezi supra&infra).

⁶ Aici a predat cursuri de *Retică, Pastorală și Istorie românească*.

⁷ V. A. Urechia, *Istoria școalelor de la 1800 la 1864*, vol. III, București, 1894, p. 165; Melchisedec a fost precedat în această funcție de Nifon Bălășescu; cel care l-a chemat la conducerea Seminarului a fost episcopul de Huși, Meletie Istrati, vezi Țeniamin Bârlădeanu, „O pagină din istoria învățământului teologic: școlile catihetice din eparhia Hușilor”, II, în *BOR*, seria III, anul XLVIII, nr. 101 (596), noiembrie 1930, p. 1028. De altfel, la înmormântarea episcopului Meletie, răposat la 1 august 1857, în vârstă de patruzeci de ani (Constantin Cojocaru, „Meletie Istrati, episcop de Huși”, în *Idem, Pași prin secole de istorie bisericească*, Iași, Editura Golia, 2005, p. 463, 477) Melchisedec, rector pe atunci al Seminarului din Huși, a rostit un „Cuvânt funebru”, ce va fi publicat, peste ani, în *BOR*, anul XIII, nr. 1, aprilie 1889, p. 41-46 și retipărit, de curând, în Melchisedec Ștefănescu, *Cuvinte din cuvânt. Omilii inedite*, texte transliterate și diortosite de Arhim. Pimen Costea, carte tipărită cu binecuvântarea și sprijinul Preasfințitului Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, cu un cuvânt înainte de Vasile Gordon, Roman, Editura Filocalia, 2011, p. 201-205.

⁸ Înființarea Seminarul din Huși a fost precedată, de fondarea, la 1846, a școlii catehetice din localitate, vezi Țeniamin Bârlădeanu, „O pagină din istoria învățământului teologic: școlile catihetice din eparhia Hușilor”, I, în *BOR*, seria III, anul XLVIII, nr. 10 (595), octombrie 1930, p. 947; în partea a treia a studiului citat aici, publicat în aceeași revistă, nr. 12 (597), decembrie 1930, p. 1117-1129, autorul oferă prețioase informații și documente despre școlile catehetice din Vaslui, Bârlad, Galați și Chițoc.

⁹ Mihai Antipa, „Instituționalizarea învățământului teologic în Eparhia Hușilor”, în *Archiva Moldaviae*, II/2010, p. 109. Semnalăm o eroare strecurată în cadrul acestui articol – la p. 109 – unde se afirmă că Sofronie Miclescu a devenit mitropolit în 1856. În realitate, fostul episcop de Huși (1826-1851) a trecut la conducerea Mitropoliei Moldovei la 10 februarie 1851, rămânând în această funcție până la 7 noiembrie 1860.

¹⁰ *Ibidem*, p. 111.

la conducerea Seminarului din Huși a reprezentat o epocă de înflorire¹¹ și prosperitate. Tot la Huși a condus Episcopia de aici ca locotenent de episcop (1861-1864), pentru ca, în 1862, să fie hirotonit arhieru cu titlul de *Tripoleos*. Această perioadă a fost foarte fecundă pentru Melchisedec, întrucât a cercetat și studiat documente istorice, pe care le-a folosit, ulterior, la alcătuirea lucrării *Chronica Hușilor*¹². Cu puțin înainte de a deveni arhieru, Melchisedec a fost numit de către Alexandru Ioan Cuza, în total dezacord cu mitropolitul Sofronie Miclescu, la 30 aprilie 1860, ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice din Moldova¹³, funcție din care arhimandritul a demisionat la 6 mai 1860¹⁴, întrucât existaseră proteste cu

¹¹ *Ibidem*, p. 114.

¹² Pr. Scarlat Porcescu, *Episcopia Hușilor. Pagini de istorie*, tipărită cu binecuvântarea Prea Sfințitului Eftimie, episcopul Romanului și Hușilor, editată de Episcopia Romanului și Hușilor, 1990, p. 94; iată cum aprecia Nicolae Iorga activitatea desfășurată de Melchisedec ca editor al izvoarelor istorice: „ca tipăritor de documente, Melchisedec e exact, ca adnotator are și vederi bune, dar îi lipsește adevărata metodă; povestirea lui e curgătoare, însă firește că el era menit să sufere înfrângerea când se atinge de o chestie așa de delicată pentru un autodidact fără inteligență superioară, ca *Izvodul lui Clanău*, de care se atinge, sprijinindu-l, în cea d'întăiu colecție a sa”, vezi N. Iorga, „Despre adunarea și tipărirea izvoarelor relative la istoria românilor. Rolul și misiunea Academiei Române”, în *Prinos lui D.A. Sturdza la împlinirea celor șaptezeci de ani*, București, Tiparul și Editura Institutului de Arte Grafice „Carol Göbl”, 1903, p. 73.

¹³ Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi (1859) până în zilele noastre (1995)*, București, Editura Machiavelli, 1995, p. 20; Dumitru Vitcu, „Modernizare instituțională sau competența orgoliilor? Un episod controversat al relațiilor dintre Domn și Mitropolit în vremea Unirii”, în *Dacia literară*, anul XXIV (serie nouă din 1990), nr. 122-123 (11-12/2013), p. 23, nota 5; Arhimandritul Melchisedec a făcut parte, alături de alți clerici moldoveni (Filaret Scriban, Neofit Scriban, Calinic Miclescu), din componența Divanului ad-hoc alcătuit după 1 octombrie 1856, când s-au stabilit unele dintre cele mai importante hotărâri în ceea ce privește modernizarea administrativă a *Bisericii Moldo-României*, a cărui autocefalie a fost discutată, acum, întâia oară, vezi Flor R. Teodorescu, „Chestiuni de organizare bisericească în veacul al XIX-lea”, în *BOR*, anul LXXXVIII, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1970, p. 164-166. În ceea ce privește activitatea individuală a episcopului Melchisedec în Divanul ad-hoc, merită amintit faptul că ierarhul român a rostit, la 20 decembrie 1857, o „amplă cuvântare în care a comentat lămurit importanța dezideratelor bisericești, menționând că ele sunt dorințe de progres pentru cler în paralel cu progresul ce-l dorim pentru întreaga noastră societate” (*Ibidem*, 172).

¹⁴ Doi ani mai târziu, în 1862, Melchisedec va demisiona și din funcția de profesor al Facultății de Teologie din cadrul recent înființatei Universități ieșene (Nicolae Șerbănescu, „150 de ani de la nașterea lui Alexandru Ioan Cuza (1820-20 martie 1970)”, în *BOR*, anul LXXXVIII, nr. 3-4, martie-aprilie 1970, p. 360).

privire la dubla sa apartenență instituțională¹⁵, mai ales că era membru al clerului¹⁶. În ciuda acestui fapt, „marea majoritate a elaborărilor lui Cuza în domeniul bisericesc au fost luate prin consfătuire cu Melchisedec”¹⁷. Faptul că cei doi au fost într-o relație apropiată este probat și de momentul numirii lui Melchisedec, la 11 mai 1865, ca episcop al nou înființatei eparhii a

Disciplinele predate la Iași erau *Exegeza Sublimă a Vechiului Testament și Limba ebraică*. Motivele demisiei au fost diverse, printre acestea numărându-se „adversitatea lui Vladimir Suhopan, conflictul profesorilor cu ministerul, situația incertă a Universității și, poate, chiar deznodământul previzibil al Facultății” (Leonidas Rados, „Un student teolog la începuturile Universității din Iași: Constantin Erbiceanu (1860-1864)”, în *Historia Universitatis Iassiensis*, III/2012, p. 101); merită amintit că arhimandritul Melchisedec este cel care a întocmit, la solicitarea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, la 6 august 1860, „programele științelor Facultății Teologice din Iași” (Laurențiu Stamatini, *Stat și Biserică în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza*, Iași, Editura Junimea, 2011, p. 24).

¹⁵ Dan Berindei, „Guvernele lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866). Liste de miniștri”, în *Revista arhivelor*, anul II, nr. 1/1959, p. 151. Arhimandritul Melchisedec a fost succedat în funcția de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice de către Mihail Kogălniceanu (Ion I. Solcanu, *Școala românească în județele Cahul, Bolgrad și Ismail pe durata reîntrupării la Principatele Române (1857-1878)*, București, Editura Enciclopedică, 2013, p. 28).

¹⁶ Textul demisiei arhimandritului Melchisedec, precum și răspunsul domnitorului Alexandru Ioan Cuza, au fost publicate de pr. Gh. Vlad, în cuprinsul studiului „Episcopul Melchisedec”, în *MMS*, anul XXXIV, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1958, p. 77-78. Redau în continuare un fragment din cuprinsului demisiei lui Melchisedec, sugestiv pentru a identifica motivele care l-au determinat spre acest gest: „datoriu de-a pururea a gândi [în calitate de cleric, n.n.], a lucra și a mă ruga pentru pacea și unirea tuturor și pentru întemeierea dragostei între creștini, văzând că ființa mea în postul de Ministru al Cultului și Instrucției publice a ridicat împotrivire din partea unor onorabili deputați, totodată și spre a fi consecvent programului noului Minister al Înălțimii Voastre, subscris și de mine, prin care împreună cu colegii mei, ceilalți D. Miniștri, m-am angajat în fața țarei de a feri conflictele între guvern și puterea legislativă a țarei; mai ales, în timpul de față, când toată țara și întreaga nație cu nerăbdare așteaptă legi și reforme, care nu se pot face decât prin armonia puterilor Statului. De aceea vin umilit a depune Înălțimei Voastre [este vorba despre Alexandru Ioan Cuza, n.n.] demisia mea din postul de Ministru cu care creștineasca Voastră râvnă m-au fost onorat” (*Ibidem*).

¹⁷ Alexandru M. Ioniță, „Contribuția episcopului Melchisedec Ștefănescu la recunoașterea autocefaliei Bisericii noastre”, în *MMS*, anul CIII, nr. 5-6, mai-iunie 1985, p. 445. Tot în această perioadă (1863), arhimandritul Melchisedec a făcut parte din comisia pentru secularizarea averilor mănăstirești, vezi Cătălin Turliuc, „Un veac și jumătate de la secularizarea averilor mănăstirești”, în *Cronica*, serie nouă, anul XLIX, nr. 11-12 (1627-1628), noiembrie-decembrie 2013, p. 4.

Dunării de Jos¹⁸, după circa un an în care ierarhul a fost locotenent de episcop la Ismail¹⁹ (17 noiembrie 1864-11 mai 1865). Faptul că Alexandru Ioan Cuza l-a numit pe Melchisedec episcop titular, în conformitate cu legea votată la 11 mai 1865, care prevedea ca ierarhii să fie numiți de către domnitor și nu aleși de adunarea formată din episcopii și boierii țării²⁰, a constituit un motiv serios pentru ca Melchisedec să fie numit, de unii adversari, episcop necanonic²¹. Începând de la 27 februarie 1879²² și până la moartea sa, petrecută la 16 mai 1892²³, arhiereul²⁴ a desfășurat o bogată activitate²⁵ în cadrul eparhiei de Roman, al cărei episcop titular a fost²⁶.

¹⁸ Deși Episcopia Dunării de Jos a fost întemeiată în 1864, „existase aici încă de la 1857 o administrație bisericească konzistorială, sub oblăduirea Mitropoliei Moldovei” (Anghel Constantinescu, *Monografia Sfintei Episcopii a Dunării de Jos*, București, Atelierele Socec, 1906, p. 32). Crearea acestei episcopii a fost „o măsură situată la limita respectării canoanelor Bisericii Ortodoxe Române” (Laurențiu Stamatini, *Stat și Biserică*, p. 49), întrucât Alexandru Ioan Cuza nu a cerut încuviințarea patriarhului de Constantinopol. Melchisedec cunoștea situația din Episcopia Dunării de Jos, întrucât a asistat, ca trimis al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice din Moldova, la Ismail, Chilia și Reni, la examenele de sfârșit de an școlar 1859-1860, dar și la examenele din iulie 1860 (Ion I. Solcanu, *op. cit.*, p. 218, 242).

¹⁹ Paul Bruszanowski, *Stat și Biserică în Vechea Românie între 1821-1925*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2010, p. 71; Nicolae I. Șerbănescu, „Biserica Ortodoxă Română în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza”, în *GB* anul XL, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1981, p. 157.

²⁰ Cu privire la metoda alegerii clerului superior în Țările Române, atât înainte, cât și în vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza, precum și impactul legii votată în mai 1865, a se vedea deosebit de interesanta investigație realizată de Gheorghe Cronț, *Alegerea ierarhilor în Biserica Ortodoxă*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1937, în special p. 67-69, precum și Flor R. Teodorescu, *op. cit.*, p. 171-173.

²¹ Pr. Scarlat Porcescu, *Episcopia Romanului*, tipărită cu binecuvântarea Prea Sfințitului Eftimie, episcopul Romanului și Hușilor, editată de Episcopia Romanului și Hușilor, 1985, p. 300; privitor la „organizarea și administrația eparhială [a Episcopiei Dunării de Jos, n.n.] sub episcopatul lui Melchisedec (1864-1879)”, vezi Anghel Constantinescu, *op. cit.*, p. 91-122.

²² M. N. Pacu, „Amintiri bisericești din Basarabia sudică sub ocârmuirea română din 1857-1878”, în *BOR*, seria III, anul XLVIII, nr. 9 (594), septembrie 1930, p. 840.

²³ Cu privire la moartea episcopului Melchisedec, principala gazetă a Bisericii Ortodoxe din România a publicat în detaliu „Programul înmormântării P.S.S. Melchisedec, episcop de Roman, fost ministru de Culte, membru al Academiei Române și al altor Academii din străinătate, cavalier al mai multor ordine naționale și străine” (*BOR*, anul XVI, nr. 3/1892-1893, p. 237-238); în același număr au fost tipărite și două dintre discursurile rostite la ceremonia înmormântării,

Episcopul Melchisedec s-a arătat un fervent apărător al Unirii românilor²⁷, precum și a independenței²⁸. Deși nu a scris vreo lucrare asupra

aparținând lui Constantin Erbiceanu (p. 239-248) și V. Dornescu (p. 248-250). Cel dintâi discurs „cuprinde, în resumat, biografia Prea Sfințitului Melchisedec și activitatea sa ca profesor și educator ori pedagog al elevilor seminariști” (p. 239). În numărul următor al *Bisericii Ortodoxe Române* (4/1892-1893) va fi publicat și „Discursul funebru pronunțat la moartea episcopului de Roman, Melchisedec, întâmplată la 16 mai 1892, de Gh. Erbiceanu” (p. 335-344).

Moartea lui Melchisedec Ștefănescu a trecut aproape neobservată în principalele cotidiene din România. Așa cum aprecia, pe bună dreptate, B. P. Hasdeu, motivația acestei slabe reflectări trebuie căutată în faptul „că [episcopul, n.n.] nu aparținuse nici unui partid politic”, vezi articolul din *Revista nouă*, anul V, nr. 5, p. 162. Dacă ziarele *Adevărul* și *Românul* nu amintesc nimic despre trecerea la cele veșnice a ierarhului de Roman, în schimb, *Universul* de marți, 19 mai 1892 (anul X, nr. 115), publică, pe prima pagină, fotografia episcopului, precum și câteva rânduri cu o foarte sumară biografie a celui plecat din această lume. Astfel, aflăm că „din partea Ministerului de Instrucție va asista la ceremonia funerară d. Ștefan Mihăilescu, inspector școlar. Cheltuielile de înmormântare vor fi pe sama Statului” (*Ibidem*, p. 3, col. 1).

²⁴ A fost succedat în funcția de episcop al Romanului de P.S. Inocențiu Moisiu (1832-1894), vezi „Schița biografică” a acestuia din urmă, realizată de Șt. Georgescu și publicată în *Vocea Bisericii*, anul I, nr. 20-21, 1-15 februarie 1895, p. 4-5.

²⁵ De exemplu, în 1889 a publicat un text în principala publicație a Bisericii Ortodoxe din țară privind „Monopolul lumânărilor de ceară, ca mijloc de îmbunătățire a pozițiunii materiale a preoților români din comunele urbane și rurale” în care afirmă: „Singurul bine ce ar rezulta din acest monopol ar fi că s-ar împiedica falsificarea lumânărilor de ceară și ar scăpa bisericile de putoarea și fumăria ce ele produc și batjocoresc bisericile și odoarele lor, prefăcându-le în afumătorii de jamboane și cărnați și vătămând sănătatea oamenilor”, vezi „Memoriul Prea St. Melchisedec al Romanului”, în *BOR*, anul XII, nr. 8, noiembrie 1888, p. 586.

²⁶ Trebuie precizat că în 1886, după moartea Mitropolitului Primat Calinic Miclescu, numele episcopului Melchisedec a figurat pe lista ierarhilor eligibili pentru funcția rămasă vacantă. Episcopul de Roman a cumulat 51 de voturi, însă câștig de cauză a avut Iosif Gheorghian, episcopul Dunării de Jos, care a primit 190 de voturi („Darea de seamă despre alegerea, investitura și instalarea Î.P.S. Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Primat al României, D.D. Iosif”, în *BOR*, anul X, nr. 12, decembrie 1886, p. 944).

²⁷ Mircea Păcurariu, „Atitudinea slujitorilor Bisericii Ortodoxe Române față de actul Unirii Principatelor”, în *BOR*, anul LXXXV, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1967, p. 75, 89; Scarlat Porcescu; „Preoți ortodocși din Moldova luptători pentru Unirea Țărilor Române”, în *MMS*, an XXXV, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1959, p. 37-49; Idem, „Contribuția clerului ortodox român la înfăptuirea Unirii Principatelor”, în *MMS*, anul LV, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1979, p. 12-29.

acestei ultime teme, anumite pasaje din opera sa, analizate în contextul epocii în care au fost trăite și formulate, relevă faptul că ierarhul Romanului a fost un mare patriot, care „a militat pentru păstrarea identității naționale”²⁹. Alături de Neofit Scriban³⁰, Melchisedec „a avut o influență considerabilă în

²⁸ „În Eparhia Dunării de Jos, episcopul Melchisedec rânduise încă din mai 1877 ca preoții să adune ofrande pe listele Crucii Roșii sau pe ale comitetelor formate în acest scop, iar în cazul că nu existau astfel de liste, să le facă protopopii”, vezi Mircea Păcurariu, „90 de ani de la proclamarea independenței de stat a României. Atitudinea Bisericii Ortodoxe Române față de Războiul de Independență”, în *BOR*, anul LXXXV, nr. 5-6, mai-iunie 1967, p. 613.

²⁹ †Eftimie, episcopul Romanului și Hușilor, „Referiri ale episcopului Melchisedec la Unirea și unitatea românilor”, în *MMS*, anul LIV, nr. 9-12, septembrie-decembrie 1978, p. 661-667; Silviu Hariton, „Orthodoxy and Nationalism in Nineteenth Century’s Romania: a Review Article of Melchisedec Ștefănescu’s Life and Works”, în *Archiva Moldaviae*, III/2011, p. 385-408; studiul este, așa cum afirmă însuși autorul acestuia, o recenzie mai amplă asupra lucrării episcopului Melchisedec, *Despre ortodoxie, națiune și alte chestiuni de actualitate*, ediție și prefață de Alexandru Jinga, București, Editura Domino, 2006; probabil dintr-o eroare de tipar afirmă S. Hariton în studiul citat (p. 408), că Melchisedec a fost, după 1878, episcop la Huși. Precum se știe (vezi supra în text), Melchisedec a fost ales, la 22 februarie 1879, episcop al Romanului. Totodată, nu putem fi de acord cu autorul atunci când afirmă că Melchisedec a fost „probabil cel mai sofisticat (!) cleric ortodox din Principatele Dunărene din secolul al XIX-lea” (p. 408).

³⁰ Atât Melchisedec, cât și Neofit Scriban, Iosif Bobulescu, Isaia Teodorescu (cunoscut sub numele de „popa Duhu”) sau Ghenadie Enăceanu, au fost ucenici ai marelui teolog Filaret Scriban*, vezi C[onstantin] E[r]biceanu], „Viața și activitatea Prea Sfințitului Iosif Bobulescu, fost episcop al Râmnicului Noule-Severin, în *BOR*, anul XIX, nr. 6/1885-1886, p. 320.

* Filaret Stavropoleos Scriban a ocupat și funcția de președinte al Consiliului Academic al Universității din Iași, semnând *P. Rector*, vezi actul solicitării de numire în funcția de rector a lui Ion Strat, „profesor de economie politică la facultatea juridică” – SJAN Iași, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – Moldova, dosar nr. 137/1860 (Deschiderea Universității din Iași), f. 138; vezi, de asemenea, Cătălin Botoșineanu, „Filaret Scriban, Ioan Strat sau Titu Maiorescu. Cine a fost primul rector al Universității din Iași?”, în *Historia Universitatis Iassiensis*, III/2012, p. 45-72; pentru informații biografice cu privire la ierarhii Neofit și Filaret Scriban, vezi studiul pr. Mircea Păcurariu, „Arhieriei Neofit și Filaret Scriban”, în *MMS*, an XXXV, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1959, p. 87-116; Ieromonah Dionisie I. Udișteanu, *Luminișuri din viața sufletească a călugărilor Scriban*, Seminarul Monahal Cernica, 1939, *passim*; un văr primar al celor doi ierarhi, Theoctist Scriban, a fost, de asemenea, profesor și director al Seminarilor din Iași și București, vezi Mircea Păcurariu, „Arhimandritul Theoctist Scriban (1825-1890)”, în *MMS*, anul XXXVII, nr. 3-4, martie-aprilie 1961, p. 236-240.

epoca Unirii”, în sensul că, ulterior Congresului de la Paris (1856), „cei doi arhimandriți au desfășurat o activitate neobosită în direcția pregătirii opiniei publice”³¹. Așa se face că arhimandritul Melchisedec a publicat, alături de Mihail Kogălniceanu, o broșură privitoare la Unirea Principatelor, care a fost tradusă în franceză și care a stârnit profunđa îngrijorare a consulului austriac la Iași, Gödel Lannoy³². Privitor la Războiul de Independență, Melchisedec a susținut – precum majoritatea ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române – armata română, prin strângerea de fonduri³³ sau trimiterea unor monahi sau monahii din eparhia sa, pentru a lucra ca îngrijitori în spitalele fondate cu această ocazie³⁴. În acest context, pastorală episcopului Dunării de Jos, emisă în 1877, este foarte relevantă³⁵. Întrucât aminteam despre entuziasmul manifestat de episcopul Dunării de Jos cu ocazia proclamării

³¹ Al. Zub, „Kogălniceanu și Melchisedec. Note pe marginea unei opere de colaborare”, în *MMS*, anul XLIII, nr. 9-10, septembrie-octombrie 1967, p. 626.

³² *Ibidem*, p. 627.

³³ Pr. C. Cronț, „Contribuția Episcopiei Dunării de Jos pentru susținerea patriei în Războiul de Independență din 1877-1878”, în *GB*, anul XXVI, nr. 5, mai 1977, p. 359. Aici merită amintit faptul că, grație implicării episcopului Melchisedec, acesta a strâns suma de 17.000 lei, pe care a donat-o pentru îngrijirea ostașilor (†Eftimie, „Episcopul Melchisedec Ștefănescu și Independența de stat a României”, în *MMS*, anul LIII, nr. 5-6, mai-iunie 1977, p. 312-316). Totodată, alți 1000 lei au fost depuși din banii personali ai episcopului, în primele zile după declanșarea războiului, „pentru cumpărarea de arme”, motiv pentru care a primit mulțumiri din partea oficialităților vremii, printre care s-a numărat și Mihail Kogălniceanu. Potrivit lui Antonie Plămădeală, Melchisedec a donat din salariul său „3000 de franci pentru cumpărarea de arme și pentru îngrijirea răniților” (†Episcop Antonie Plămădeală, vicar patriarhal, „Biserica Ortodoxă Română și Războiul de Independență”, în *BOR*, anul XCV, nr. 5-6, mai-iunie 1977, p. 546). De altfel, așa cum s-a demonstrat, implicarea ierarhului Dunării de Jos în evenimentele anilor 1877-1878 este oglindită și în corespondența dintre episcopul Iosif Gheorghian și Wladimir Guettée, vezi Diac. I. Ivan, „Referiri despre episcopul Melchisedec Ștefănescu și despre războiul din 1877 într-o corespondență de epocă”, în *MMS*, anul LIII, nr. 5-6, mai-iunie 1977, p. 391-396; în privința „Legăturilor episcopului Melchisedec cu Wladimir Guettée”, a se vedea textul pr. Scarlat Porcescu, publicat în *MMS*, anul LII, nr. 9-12, septembrie-decembrie 1976, p. 757-759, reluat în *Cronica Episcopiei Romanului și Hușilor*, IV, 1992, p. 221-226.

³⁴ †Nestor Vornicescu Severineanu, „Personal monahal la Crucea Roșie pentru îngrijirea ostașilor răniți în 1877-1878”, în *BOR*, anul XCV, nr. 5-6, mai-iunie 1977, p. 397-413. Tot pentru Crucea Roșie a donat Melchisedec, din banii săi, 2000 lei (Nicu Octavian, „Adeziunea și aportul Bisericii Ortodoxe Române la lupta pentru Independența națională”, în *GB*, anul XXVI, nr. 5, mai 1977, p. 318).

³⁵ Publicată de Paul Mihail, în cadrul studiului „Contribuția episcopului Melchisedec la Războiul de Independență”, în *BOR*, anul XCV, nr. 5-6, mai-iunie 1977, p. 422-423 și p. 425 (pentru textul facsimilat al pastoralei).

Independenței României (1877), nu trebuie uitată telegrama trimisă de acesta domnitorului Carol I, în al cărei final se găseau următoarele cuvinte: „Să trăiască România independentă și glorioasă!”³⁶.

Ca ierarh al Sfântului Sinod, Melchisedec Ștefănescu a fost „sufletul discuțiilor [acestui organ, n.n.] și autorul aproape al tuturor regulamentelor și hotărârilor ce s-au luat în acest suprem for de conducere al Bisericii noastre”³⁷. Contribuția sa la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe din România a fost majoră, ierarhul Romanului fiind cel care a întocmit raportul adresat Patriarhiei de Constantinopol cu privire la sfințirea Marelui Mir în țara noastră, la 25 martie 1882³⁸, prerogativă specifică doar patriarhatelor apostolice.

Grație realizărilor sale, Melchisedec a rămas în amintirea posterității ca un ierarh care a avut o bogată cultură teologică³⁹ și a desfășurat o intensă activitate socială și culturală⁴⁰. Așa se face că episcopul Romanului a fost

³⁶ *Monitorul oficial*, nr. 110 din 15-27 mai 1877, p. 3255 *apud* Laurențiu Stamatin, „Implicarea înalților ierarhi ai BOR în evenimentele politico-militare din anii 1877-1878”, în *Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”*, tom XLVIII, 2011, p. 214, nota 50.

³⁷ Pr. Gabriel Cocora, „Din activitatea episcopului Melchisedec în Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române”, în *MMS*, anul XLIII, nr. 5-6, mai-iunie 1967, p. 403-404; Scarlat Porcescu, *Episcopia Romanului*, p. 305.

³⁸ Alexandru M. Ioniță, *op. cit.*, p. 450; vezi și Ioan Paul Valenciuc, *Contribuția bucovineană la sfințirea Sfântului și Marelui Mir în Biserica Ortodoxă Română (25 martie 1882)*, Rădăuți, Editura Septentrion, 2009, p. 7-27.

³⁹ †Nestor, Arhiepiscop și Mitropolit, „Episcopul Melchisedec Ștefănescu despre sfinții români”, în *BOR*, anul CX, nr. 1-3, ianuarie-martie 1992, p. 125-130; meritul studiului în cauză este acela de a releva faptul că Melchisedec „a introdus pentru prima oară în Sinaxar, în Calendar, sfinți autohtoni [...]: Sfântul Voievod Ștefan cel Mare al Moldovei, Sfântul martir Voievod Constantin Brâncoveanu și cei patru fii ai săi” (*Ibidem*, p. 130).

⁴⁰ Printre scrierile uitate ale lui Melchisedec se numără și un *Oratoriu*, publicat la București, în 1869. Volumul a fost utilizat de Alexandru Odobescu atunci când a fost rugat de Charles Rohault de Fleury să definitiveze câteva pagini privitoare la iconografia marială din România, vezi, în acest sens, studiul lui Virgil Cădea, „Melchisedec Ștefănescu și Alexandru Odobescu: o contribuție necunoscută de mariologie românească”, în *Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”*, tom XXX, 1993, p. 199-208. În directă conexiune cu acest subiect, episcopul Melchisedec a publicat și un „Tratat despre cinstirea și închinarea icoanelor în Biserica Ortodoxă și despre icoanele făcătoare de minuni din România Ortodoxă”, în *BOR*, anul XIV, nr. 1, aprilie 1890, p. 18-64; acest studiu a fost tipărit, nu întâmplător, după „Decisiunea Sfântului Sinod al Sfintei noastre Biserici autocefale drept măritoare de răsărit privitoare la icoanele, arhitectura, pictura și ornamentațiunea bisericilor din toată țara, cum are să se urmeze pe viitor”, vezi, pentru aceasta, *BOR*, anul XIV, nr. 1, aprilie 1890, p. I-IV.

sărbătorit de contemporanii săi⁴¹ și, după 1892 (momentul morții), comemorat de mai multe ori, cum s-a întâmplat în 1912⁴² (la împlinirea a douăzeci de ani de la moartea ierarhului), în 1924⁴³, 1932 – atunci când s-au împlinit patruzeci de ani de la mutarea sa din această lume⁴⁴, în 1942⁴⁵, 1972⁴⁶, 1992⁴⁷ etc.⁴⁸.

⁴¹ Vezi, în acest sens, „Jubileul de 25 de ani al arhieriei P.S. Melchisedek al Romanului, membru al Academiei Române”, în *BOR*, anul XI, nr. 11, februarie 1888, p. 951-955. Redacția *BOR* a preluat, cu această ocazie, *Biografia* episcopului Melchisedek tipărită în ziarul *Epoca* din 31 decembrie 1887.

⁴² Icon. Const. Nazarie, „Douăzeci de ani de la moartea P.S. Melchisedec”, în *BOR*, anul XXXVI, nr. 5, august 1912, p. 510-516.

⁴³ Idem, „Aniversarea morții episcopului Melchisedek al Romanului”, în *BOR*, anul XLII (1924), nr. 6, p. 372, *apud* ierom. Marcu Petcu, pr. Adrian Pintilie, Nicolae Lihănceanu, Ramona Anca-Crețu, *Pagini din istoria monahismului ortodox în revistele teologice din România*, vol. I. *Personalități*, București-Putna, Editura Bibliotecii Naționale a României/Editura Mitropolit Iacov Putneanul, 2011, p. 382.

⁴⁴ XXX, „Pomenirea episcopului Melchisedek la Roman”, în *BOR*, anul L, nr. 5 (614), mai 1932, p. 398.

⁴⁵ Niculae M. Popescu, *op. cit.*, p. 172-176. Tot în 1942, revista *Cronica Romanului* a dedicat numerele pe mai-iunie memoriei episcopului Melchisedec, ocazie cu care au fost tipărite pagini de aleasă frumusețe privitoare la viața și opera celui comemorat. Redau, în continuare, titlurile apărute cu această ocazie: Lucian, episcopul Romanului, „În memoria episcopului Melchisedec”, în *Cronica Romanului*, anul XIX, nr. 5-6, mai-iunie 1942, p. 137-143; S. Mehedinți, „Câteva fapte pentru caracterizarea episcopului Melchisedec”, în *Ibidem*, p. 143-146; „Cum l-a caracterizat C. Diclescu pe Melchisedec” (articol nesemnlat), în *Ibidem*, p. 147; Arhim. Scriban, „Episcopul Melchisedec în amintirea lumii”, în *Ibidem*, p. 147-156; S. Reli, „Legăturile episcopului Melchisedec cu Bucovina”, în *Ibidem*, p. 157-165; Milan Seșan, „Raportul episcopului Melchisedec cu confesiunile creștine”, în *Ibidem*, p. 165-168; Veniamin Pocitan Ploșteanu, „Amintiri despre episcopul Melchisedec”, în *Ibidem*, p. 169-178; Gh. Vlad, „Episcopul Melchisedec și școalele pentru pregătirea clerului”, în *Ibidem*, p. 179-183; Gh. Nițu, „Melchisedec în amintirea româșcanilor”, în *Ibidem*, p. 185-188; Gh. Porcescu, „Amintirile unui fost seminarist despre episcopul Melchisedec”, în *Ibidem*, p. 188-197; C. Gh. Vartolomeiu, „Episcopul Melchisedec. Omul și epoca sa”, în *Ibidem*, p. 197-202; Nicolae Dragomir, „Episcopul Melchisedec și Seminarul din Roman”, în *Ibidem*, p. 202-207; Scarlat Porcescu, „Discursurile episcopului Melchisedec în Senat. Idei privind ortodoxia românească”, în *Ibidem*, p. 209-212. Tot în acest număr al publicației amintite este redată poezia lui Ioan Butnaru, „Arhiereul”, p. 183-184, un articol cu extrase „Din ideile și cuvintele episcopului Melchisedec”, precum și „Lista completă a scrierilor lui Melchisedec”, p. 213-215. „Amintirile despre episcopul Melchisedec al Romanului” scrise de Veniamin Pocitan Ploșteanul vor apărea și în alte numere ale *Cronicii Romanului*, vezi anul XIX, nr. 10, octombrie 1942, p. 413-325; tot în acest număr, arhim. Scriban semnează un articol intitulat

Corespondența episcopului Melchisedec Ștefănescu s-a aflat încă de la începutul veacului trecut în atenția unor cercetători, care au închinat studii consistente acestui subiect. Unul dintre primii istorici care s-a ocupat de editarea scrisorilor rămase de la ierarhul și istoricul Melchisedec a fost Const. C. Diculescu, care rămâne, până în prezent, cel mai avizat cunoscător al arhivei în care s-a păstrat corespondența arhierului românesc.

După ce, în 1907, atrăsese atenția asupra importanței valorificării manuscriselor și corespondenței rămase de la episcopul Melchisedec⁴⁹, Const. C. Diculescu a publicat, în două lucrări succesive (1908, 1909), o parte din scrisorile cele mai reprezentative primite sau trimise de către episcopul Melchisedec⁵⁰. Ulterior, au mai fost publicate epistole din

„Cultul episcopului Melchisedec”, p. 325-327; pentru *Amintirile* lui V. Ploșteanu, vezi *Ibidem*, anul XIX, nr. 11, noiembrie 1942, p. 345-354. O altă serie de amintiri despre ierarhul Romanului a publicat – în perioada interbelică – și pr. I. Gotcu; din nefericire, am avut acces doar la „Amintiri din viața marelui episcop Melchisedec”, în *Ibidem*, anul II, nr. 8, august 1925, p. 304-307.

⁴⁶ Constantin Mosor, „Episcopul Melchisedec Ștefănescu. 150 de ani de la naștere”, în *BOR*, anul XC, nr. 3-4, martie-aprilie 1972, p. 335-348; pr. Scarlat Porcescu, „Episcopul Melchisedec. 80 de ani de moartea sa”, în *MMS*, anul XLVIII, nr. 5-6, mai-iunie 1972, p. 380-402.

⁴⁷ Pr. Eugen Drăgoi, „O sută de ani de la moartea episcopului Melchisedec Ștefănescu”, în *BOR*, anul CX, nr. 4-6, aprilie-iunie 1992, p. 43-48; vezi și numărul comemorativ citat, dedicat în întregime episcopului Melchisedec, din *Cronica Episcopiei Romanului și Hușilor*, IV, 1992.

⁴⁸ †Eftimie, Episcop al Romanului și Hușilor, „La o sută de ani de la alegerea și instalarea la Roman a episcopului Melchisedec Ștefănescu (1879-1979)”, în *MMS*, anul LV, nr. 9-12, septembrie-decembrie 1979, p. 729-745; Diac. George Dincă, „75 de ani de la moartea episcopului Melchisedec”, în *GB*, anul XXVI, nr. 5-6, mai-iunie 1967, p. 487-494; pr. Sc[arlat] P[orcescu], „62 de ani de la moartea episcopului Melchisedec”, p. 71-72 (în ton cu vremurile în care a fost scris, articolul în cauză evocă, mai cu seamă, legăturile lui Melchisedec cu „diverse personalități din Biserica rusă”; de asemenea, este evidențiat faptul că episcopul a studiat nu doar limba rusă, ci și limba slavonă, a făcut studii la Kiev etc.); Mircea Păcurariu, „100 de ani de la moartea episcopului Melchisedec”, în *Teologie și viață*, anul II (LXVIII), nr. 1-3, ianuarie-martie 1992, p. 125-128.

⁴⁹ Vezi *Prefața* la episcopul Melchisedec, *Un episod diplomatic*, scriere postumă cu prefață și note de Const. C. Diculescu, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1907, p. 3-9.

⁵⁰ Const. C. Diculescu, *Episcopul Melchisedec. Studiu asupra vieții și activității lui cu un portret și escerpte din corespondență*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1908, 187 pagini; Idem, *Din corespondențele episcopului Melchisedec*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1909, 101 pagini.

corespondența acestui ierarh de către Paul Mihail⁵¹, V. Pocitan⁵², Scarlat Porcescu⁵³, Iosif E. Naghiu⁵⁴, Ioan Ivan⁵⁵, Toma G. Bulat⁵⁶ ș.a.⁵⁷.

⁵¹ Paul Mihail, „Din corespondența episcopului Melchisedec”, în *BOR*, anul LXXVII, nr. 5-6, mai-iunie 1959, p. 493-612; Idem, „Legăturile culturale bisericesti ale episcopului Melchisedec cu Rusia. Corespondența sa din anii 1849-1892”, în *MMS*, anul XXXVII, nr. 3-4, martie-aprilie 1961, p. 261-296; ultimul studiu citat valorifică douăzeci și opt de scrisori (unele dintre ele redată în întregime, altele – concepte – doar în rezumat), aflate în arhiva Melchisedec de la BCU Iași. Astfel, sunt editate scrisori primite de ierarhul Romanului de la Alexandru Sturdza, Filaret Filaretov și episcopul Silvestru – rectori ai Academiei Teologice din Kiev, I. Palimov – profesor la Academia Teologică din Sankt-Petersburg, Avxentie Stadnițchi – profesor la Seminarul Teologic din Chișinău; scrisorile trimise sunt către: Filaret Filaretov, Isidor – mitropolit de Sankt-Petersburg, consulul general Stuart, rectorul Silvestru, I. Palimov. Autorul nu a luat în calcul scrisorile publicate în rezumat; ca o întregire a studiului pr. Paul Mihail despre legăturile dintre episcopul Melchisedec și Rusia, poate fi consultat și articolul lui Nicolae Ciachir, „Cu privire la misiunea diplomatică a episcopului Melchisedec în Rusia în anul 1868”, în *BOR*, anul LXXXIII, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1965, p. 1077-1082; Paul Mihail, „Contribuția episcopului Melchisedec la Războiul de Independență”, în *BOR*, anul XCV, nr. 5-6, mai-iunie 1977, p. 418-425 (în anexele acestui articol sunt redată următoarele documente: 1. o scrisoare a lui Melchisedec adresată lui Vasile Mandinescu la 22 aprilie 1877; 2. „Cartea pastorală dată de episcopul Melchisedec pentru independența țării și strângerea de ofrande pentru ostașii răniți”; 3. Telegramă a episcopului Dunării de Jos către Mihail Kogălniceanu; 4. Telegrama lui Kogălniceanu către episcopul Melchisedec; 5. Telegramă a episcopului de la Ismail către Ministerul de Război, expediată la 12 septembrie 1877; 6. Elisabeta Doamna către Melchisedec; 7. Mihail Kogălniceanu către Melchisedec, expediată la 26 septembrie 1877). Tot pr. Paul Mihail a publicat și „Scrisori de la A. D. Xenopol”, în *Studii și cercetări științifice. Istorie*, Iași, anul VII, fasc. II, 1956, p. 203-209, unde sunt publicate șase scrisori trimise de A. D. Xenopol, cinci dintre acestea episcopului Melchisedec (între 31 decembrie 1880-24 februarie 1890), iar una către Vasile Mandinescu; de asemenea, scrisoarea nr. IV este un răspuns-concept al episcopului de Roman către A. D. Xenopol, expediat la 1 decembrie 1884 (*Ibidem*, p. 206-208); Idem, „Relații din 1871 despre monumentele istorice din Moldova de Nord”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”*, tom XIII, 1976, p. 373-378 (aici este editată o scrisoare a profesorului Grigorie Crețu din Huși adresată episcopului Melchisedec la 7 octombrie 1871 (printre altele, aici se amintește de inscripția slavă existentă la Putna, care amintește de Dragoș voievod); Idem, „Scrisori și însemnări de la episcopul Melchisedec al Romanului”, în *Cronica Episcopiei Romanului și Hușilor*, IV, 1992, p. 165-198*, unde se afirmă: „Dând la iveală aceste noi contribuții, ne exprimăm, totodată, speranța că în anii următori alți cercetători se vor apleca asupra corespondenței episcopului Melchisedec, căci până acum s-a publicat foarte puțin și noi considerăm că încă mai pot fi depistate, în diferite arhive și colecții, originale ale corespondenței sale” (*Ibidem*, p. 168).

* Studiul în cauză reproduce „22 de concepte, scrisori și însemnări inedite ale episcopului Melchisedec, dintre anii 1866-1890” (*Ibidem*, p. 166).

⁵² Veniamin Pocitan Ploeșteanu, *Momente din viața și activitatea lui Melchisedec între anii 1856-1861*, București, 1936; Idem, *Melchisedec ca membru al Sfântului Sinod (1861-1892)*, București, 1939; Idem, „Amintiri despre episcopul Melchisedec al Romanului la împlinirea a 50 de ani de la moartea lui. Legăturile lui cu credincioșii mai de seamă din eparhie”, în *BOR*, anul LX, nr. 5-6, mai-iunie 1942, p. 161-171 (sunt investigate, pe baza corespondenței sau a mărturiilor, relațiile dintre Melchisedec și Gheorghe Sturdza, Panaite Donici, Ioan Costache Agarici, Tache (Dimitrie) P. Anastasiu, Ioan Stroe și Vasile Alecsandri); Idem, „Din corespondențele lui Melchisedec”, în *Buletinul Episcopiei Hușilor*, an IX, nr. 2/1933, p. 11-13 și nr. 3/1933, p. 20-22 *apud* Alexandru M. Ioniță, *Episcopul Melchisedec Ștefănescu al Romanului. Viața și activitatea (1822-1892)*, în *Cronica Episcopiei Romanului și Hușilor*, IV, 1992, p. 415.

⁵³ Pr. Scarlat Porcescu, „Câteva scrisori trimise episcopului Melchisedec de Vasile Alecsandri”, în *Cronica Romanului*, anul XXII, nr. 4-5, aprilie-mai 1946, p. 84-87; Idem, „Cinci scrisori trimise de Mihail Kogălniceanu episcopului Melchisedec”, în *Studii și cercetări istorice*, XIX, 1946, p. 33-40; Idem, „Corespondența episcopului Melchisedec cu Vasile Alecsandri”, în *Cronica Episcopiei Romanului și Hușilor*, IV, 1992, p. 211-215; Idem, „O scrisoare necunoscută a lui Mihail Kogălniceanu”, în *Ibidem*, p. 217-220; Idem, „Legăturile episcopului Melchisedec cu Wladimir Guéttée”, în *Ibidem*, p. 221-226; pentru un scurt parcurs istoriografic al corespondenței edite a episcopului Melchisedec, vezi Alexandru M. Ioniță, „Episcopul Melchisedec”, p. 292-320; Eftimie, episcopul Romanului și Hușilor, *Episcopul Melchisedec Ștefănescu. Viața și înfăptuirile sale*, Roman, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1982, p. 88-89, precum și studiul, prilejuit de împlinirea a opt decenii de la trecerea la cele veșnice a marelui ierarh, scris de pr. Scarlat Porcescu, „Episcopul Melchisedec. 80 de ani de la moartea sa” (citată la nota 46), p. 398-402.

⁵⁴ Acesta a publicat, în 1972, o scrisoare adresată de către Gavriil Musicescu la data de 24 iunie 1870 episcopului Melchisedec Ștefănescu (Iosif E. Naghiu, „Contribuții la biografia lui Gavriil Musicescu”, în *MMS*, anul XLVIII, nr. 3-4, martie-aprilie 1972, p. 235-237). Gavriil Musicescu a fost susținut în activitatea sa de transpunere a cântărilor bisericești pe notație modernă și de către episcopul Melchisedec, vezi pr. Ștefan Verdeș, „Gavriil Musicescu. 125 de ani de la nașterea marelui muzician”, în *MMS*, anul XLVIII, nr. 3-4, martie-aprilie 1972, p. 224.

⁵⁵ Diac. Ioan Ivan, „Legăturile episcopului Melchisedec cu Mănăstirea Neamț”, în *MMS*, anul XLVIII, nr. 5-6, mai-iunie 1972, p. 403-415; în anexele acestui studiu au fost publicate două scrisori ale lui Melchisedec Ștefănescu către starețul Mănăstirii Neamț (p. 414-415).

⁵⁶ T[oma] G. B[ulat], „Din corespondența episcopului de Buzău Dionisie Romano”, în *BOR*, anul XXXVII, nr. 10, ianuarie 1914, p. 780-788; în acest studiu, la p. 787-788 este reprodusă o scrisoare a episcopului Melchisedec expediată către ierarhul de la Buzău, Dionisie Romano, la 25 ianuarie 1865, din Ismail; conform

Până la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial, corespondența arhierului Ștefănescu s-a păstrat la Fundația „Episcopul Melchisedec” din Roman⁵⁸. Ulterior, în întâmplările generate de război,

editorului, misiva se păstrează la Biblioteca Academiei Române, în fondul dedicat corespondenței episcopului Dionisie Romano.

⁵⁷ P. Partenie, „Din corespondența episcopului Melchisedec. Scrisori de la V. Alecsandri”, în *Ramuri*, anul III, nr. 2, 15 ianuarie 1908, p. 37-38; *Ibidem*, nr. 3/1908, p. 42; *Ibidem*, nr. 7/1908, p. 134-137 (epistolă a lui G. Barițiu către Melchisedec, trimisă la 4/16 aprilie 1875; tot aici este redat răspunsul-concept al ierarhului); *Ibidem*, nr. 13/1908, p. 296-297 (unde este editată o scrisoare a lui Aron Densușianu către Melchisedec, expediată din Iași, la 30 decembrie 1884).

⁵⁸ Unul dintre cei mai importanți epitropi ai acestei fundații a fost preotul Constantin Nazarie (n. 16 martie 1865, comuna Vultureni, jud. Vaslui (azi Galați) – d. 20 martie 1926, București), un apropiat al episcopului Melchisedec încă din perioada studenției, vezi pr. Scarlat Porcescu, „Preotul Constantin Nazarie”, în *MMS*, anul XLVIII, nr. 3-4, martie-aprilie 1972, p. 211. Constantin Nazarie a urmat studiile la Iași și Kiev, ajungând, la 25 aprilie 1897, director al Seminarului din Roman. A ocupat această funcție până la 1 decembrie 1898, când, grație meritelor sale, este numit director al Seminarului Central din București și apoi profesor la Facultatea de Teologie Ortodoxă (N. Dragomir, Silviu N. Dragomir, „Pregătirea preoților în Eparhia Romanului”. II. Seminarul vechi (1858-1901)”, în *MMS*, anul LIV, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1978, p. 117). Iată cum îl descrie Veniamin Ploeșteanul pe C. Nazarie: „era un tânăr foarte voinic, curajos și inteligent. La orice întrebare, avea darul de a răspunde imediat. De era tachinat de cineva, replica era gata”, vezi „Amintiri despre Episcopul Melchisedec”, în *Cronica Romanului*, anul XIX, nr. 5-6, mai-iunie 1942, p. 172. În continuare, Veniamin Ploeșteanul își amintește o întâmplare, care, deși nu este relevantă pentru subiectul acestui studiu (corespondența episcopului Melchisedec), merită amintită pentru savoarea ei: „pe când era profesor universitar (Constantin Nazarie, n.n.), a fost poftit într-o seară la Pompiliu Eliade [...]. Eliade era cumnat cu Spiru Haret [...], iar Nazarie era mult mai apreciat de Haret. [...]. Pe când stăteau cu toții la ceai și discutau diferite chestiuni, Dr. Toma Ionescu – profesor universitar și celebru chirurg, frate cu distinsul om de stat politic Tache Ionescu – trecând în dreptul părintelui Nazarie – care la înfățișare părea un modest preot, umblând îmbrăcat simplu și totdeauna cu potcapul pe cap – și stând cu mâinile în buzunar, înalt, falnic și trufaș cum era, se adresează lui Nazarie: – Părinte! Când vor înceta creștinii să sărute icoanele?/ – Când vor înceta și doctorii să sărute cucoanele – a fost răspunsul în replică imediată a lui Nazarie. Pompiliu Eliade – care era și el foarte inteligent – entuziast de acest răspuns, se scoală repede de pe scaun, se duce la păr[intele] Nazarie, îl îmbrățișează zicându-i: – părinte Nazarie! Nici un răspuns mai potrivit ca acesta nu se putea da la întrebarea pusă de doctor. Prin Sf. ta a răspuns Biserica, odată pentru totdeauna, științei medicale, care pe atunci, mai ales, răspânda vorba în lume că multe boale se împrăștie prin sărutatul icoanelor” (*Ibidem*, p. 172); privitor la corespondența dintre Constantin Nazarie și episcopul Melchisedec, trebuie precizat că au fost publicate patru epistole, încă din 1909, ambele fiind trimise de Constantin Nazarie

documentele au ajuns la două instituții din Iași (Serviciul Județean al Arhivelor Naționale (SJAN Iași) și Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu”⁵⁹), acolo unde se păstrează și astăzi.

Majoritatea scrisorilor utilizate pentru alcătuirea acestui documentar fac parte din corespondența primită de episcopul Romanului, doar șase epistole editate aici (nr. XIII, XV, XVII, XIX, XXI, XXVI) fiind scrise de ierarhul romașcan. Trebuie însă precizat că aceste șase scrisori sunt, de fapt, răspunsuri la unele solicitări sau înștiințări primite anterior. Aceste șase scrisori sunt concepute ale documentelor originale, realizate tot de către Melchisedec, care a păstrat, în copie, toate epistolele trimise vreodată de el. În timp de originalul era expediat către destinatar, o copie a textului scris de episcop era atașată scrisorii primite și depusă în arhiva sa personală. Așa se face că, în mod excepțional, astăzi se păstrează în totalitate întreaga corespondență a episcopului, atât primită, cât și trimisă, organizată în funcție de criteriul cronologic.

Personajele cu care a corespondat episcopul-academician sunt de formație diferită, provenind din diverse domenii. La această categorie, merită amintit că cele cincizeci și patru de scrisori editate aici cuprind atât corespondență familială, cât și instituțională. Din această ultimă categorie, deosebit de interesante sunt schimburile de scrisori dintre Academia Română și ierarhul de la Roman. În acest fel, personalitățile culturale și politice de la care a primit epistole Melchisedec sunt intelectuali de primă mână din arealul academic românesc. Amintesc doar câteva nume: August Treboniu Laurian, Ion Heliade Rădulescu, George Sion, Nicolae Krețulescu, George Barițiu, D.A. Sturdza, Aron Densușianu, V.A. Urechia, Constantin Erbiceanu ș.a. Printre ierarhi se numără mitropolitul Calinic Miclescu, episcopul Iosif Gheorghian (care va deveni mitropolit primat al României), mitropolitul Iosif Naniescu etc. În ceea ce privește scrisorile primite de la arhimandritul Valerian Râmnicănu, viitor episcop (nr. XXXII), acestea se încadrează mai degrabă în categoria corespondenței de familie, întrucât Valerian⁶⁰ era frate al episcopului Melchisedec. Tot din categoria scrisorilor

arhierului romașcan (Constantin C. Diclescu, *Din corespondențele episcopului Melchisedec*, nr. XXXI, XXXII, LIII, LXVI, p. 51-56, 79-81, 95-98).

⁵⁹ Scrisorile păstrate aici au fost cercetate, măcar parțial, de către Paul Mihail care, într-un studiu publicat în 1955, face trimitere la o scrisoare a lui Kesarie Sinadon, locotenent de mitropolit al Moldovei între 1860-1863, trimisă episcopului Melchisedec în timpul viețuirii la Mănăstirea Agafton a fostului ierarh-locotenent, vezi Paul Mihail, Chesarie Sinadon, mitropolit locotenent al Moldovei din anii Unirii”, în *MMS*, anul XXXI, nr. 5-6, mai-iunie 1955, p. 293.

⁶⁰ Vasile Ștefănescu s-a născut la 10 februarie 1828, în localitatea Gârcina, județul Neamț. În 1843 se înscrie la Seminarul de la Socola, unde îl are ca profesor pe ierodiaconul Melchisedec, fratele său și viitorul episcop de Roman. Începând cu

personale face parte și epistola Lucreției Stamatini (expediată la 17 iulie 1878), nepoata marelui ierarh (nr. XXX). În ceea ce privește corespondența administrativă, se remarcă aici scrisorile lui Vasile Mandinescu, directorul cancelariei episcopale de la Ismail. Alte personalități cu care a corespondat episcopul Melchisedec sunt: Gavriil Musicescu⁶¹, muzician de excepție din

1848 este, pentru o perioadă de trei ani, învățător în satul natal. Hirotonit preot în anul 1851, devine, nouă ani mai târziu, protopop de Bacău, iar în 1865 este transferat, în aceeași slujbă, la Roman. Rămas văduv, intră în monahism în decembrie 1876, primind numele Valerian. Tot acum, episcopul Isaia Vicol îl numește arhimandrit vicar la episcopia Romanului, iar trei ani mai târziu este ridicat la treapta arhieriei (16 ianuarie 1879), fiind numit arhiepiscop-locotenent la Buzău, cu titlul *Râmniceanul*. Deși până în 1919 a fost arhiepiscop titular al episcopiei de Buzău, a mai îndeplinit și alte funcții, precum egumen la Mănăstirea Sfântul Spiridon din Iași, locțiitor de episcop la Buzău (noiembrie 1893-martie 1894), director al Tipografiei Cărților Bisericești (mai 1895-noiembrie 1897), arhiepiscop vicar al Mitropoliei Ungrovlahiei. În 1899 se stabilește în București, fiind arhiepiscop slujitor la Biserica Sfântul Spiridon-Nou din capitală; pensionându-se în 1919, ierarhul Valerian s-a retras la Roman, unde a trăit până la moarte. Cu toate acestea, la 14 noiembrie 1923, Sfântul Sinod i-a încredințat funcția de arhiepiscop-locotenent al eparhiei Râmnicul-Nou Severin, cu titlul Craioveanul, însă, din cauza vârstei înaintate, Valerian Ștefănescu a rămas la Roman*, unde a murit la 8 martie 1928, la venerabila vârstă de 100 de ani, fiind înmormântat în grădina Episcopiei din acest oraș, vezi Mircea Păcurariu, „Arhiepiscopul Valerian Ștefănescu (1828-1928)”, în *MMS*, anul XXXV, nr. 7-8, iulie-august 1959, p. 487-490.

* Fapt care contravine canoanelor creștine, întrucât canonul 71 stabilit la Sinodul al optulea local, ținut la Cartagina, prevede: „nici unui episcop să nu-i fie ierat, părăsindu-și scaunul său statornic, să se mute la oarecare biserică, ce să află în ținutul său, sau purtând grijă de lucrul său propriu mai mult decât se cuvine, să fie nepăsător pentru purtarea de grijă și osteneala față de scaunul său propriu”, vezi Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. II, partea I. *Canoanele sinoadelor locale*, traducere făcută de Nicolae Popovici și Uroș Kovincici, Arad, Tipografia diecezană, 1934, p. 234; Ioan N. Floca, *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. II, Editura IBMBOR, București, 1990, p. 441.

⁶¹ Gavriil Musicescu (20 martie 1847-21 decembrie 1903) și-a început studiile la Ismail, absolvind, ulterior, Seminarul din Huși, al cărui rector era, din 1856, Melchisedec Ștefănescu. Timp de doi ani (1864-1866) urmează cursuri la Conservatorul de muzică din Iași, perioadă în care intră ca tenor în corul Mitropoliei ieșene, aflat sub conducerea lui Th. Burada. Este chemat de episcopul Dunării de Jos – Melchisedec – ca profesor la Ismail, unde publică, tot cu sprijinul episcopului de aici, prima sa lucrare – *Imnele Sfintei Liturghii*. Studiază doi ani în Rusia, iar din septembrie 1872 este numit profesor de armonie la Conservatorul din Iași. Marea sa merit rămâne acela de a fi transpus, alături de Gh. Dima și Grigore I. Gheorghiu, pe note liniare, muzica psaltică bisericească (Anibal Panțiru, „Din viața

a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Polihronie Sârcu, cunoscutul cărturar basarabean cu preocupări de slavistică, Ion Ghica, mare om politic și scriitor. Au fost editate aici și scrisori primite de la persoane mai puțin cunoscute, precum un oarecare S. Guriță (nr. XXXV), Elena Vârnav, Eugenia Negri, locuitorii comunei Bașoteni, județul Bacău (XXXVI).

Trebuie amintit că multe din epistolele editate aici sunt, de fapt, scurte bilețele, care nu schimbă imaginea de ansamblu a oamenilor cu care a corespondat Melchisedec. Mai degrabă acestea întregesc și confirmă aspecte știute ori perspective conturate până acum. Pentru a nu da decât un singur exemplu, amintesc scrisoarea lui George Barițiu, trimisă episcopului la 2 iulie 1879, prin care istoricul ardelean îl invită pe episcopul-academician să participe la ședința pentru desemnarea Biroului conducător al Secțiunii de Științe Istorice, al cărei președinte Barițiu era. Precum se știe, corespondența cunoscutului cărturar a fost editată cu multă acribie de un colectiv de istorici clujeni pe parcursul a trei decenii. Rezultatul final a însumat zece masive volume de corespondență trimisă sau primită. În acest context, putem intui,

și activitatea regretatului compozitor român Gavriil Musicescu”, în *MMS*, anul LIV, nr. 9-12, septembrie-decembrie 1978, p. 770-772). Gavriil Musicescu era originar din Ismail și a fost profesor de muzică vocală aici între 1866-1871 (M. N. Pacu, *op. cit.*, p. 842). Ca profesor la Conservatorul din Iași și dirijor al celebrului cor din capitala Moldovei, Musicescu a efectuat turnee în întreaga țară, care s-au bucurat de mare succes. Iată cum descrie memorialistului Josif Constantin Drăgan receptarea concertelor dirijate de Musicescu în partea de vest a țării: „Încercările [lui Ion Vidu, profesor și dirijor, n.n.] de a introduce în repertoriu piese românești de valoare au rămas fără rezultat, până când lugojenii, după turneul corului ieșean Gavriil Musicescu, au avut revelația cântecului nostru popular. Concertele corale ale lui Musicescu au rămas proverbiale în tot Banatul și în toată Transilvania. Turneul n-ar fi fost posibil dacă nu se făcea prin grija Bisericii, fiind vorba de un cor mitropolitan din capitala Moldovei. Serbarea câmpenească oferită de Coriolan Brediceanu la via sa a încununat succesul corului Musicescu și a deschis o nouă perspectivă vieții muzicale din Lugoj” (Josif Constantin Drăgan, *Prin Europa*, vol. I. *Uitarea este, în fond, o trădare*, București, Rao International Publishing Company, 2005, p. 152).

Pentru corespondența edită a lui Gavriil Musicescu, vezi trimiterile bibliografice de la notele 54 și 84; de asemenea, referitor la același subiect, a se vedea Paul Mihail, „Viața și activitatea lui G. Musicescu oglindită în scrisorile anilor 1871-1899”, în *Studii muzicologice*, nr. 2/1956, p. 91-127, precum și partea a doua a acestui studiu, publicată în aceeași revistă, nr. 4/1957, p. 59-128 (prima parte a textului la care am făcut trimitere aici nu mi-a fost accesibilă). După cum rezultă din partea a doua, în articolul lui Paul Mihail publicat în nr. 2/1956 a periodicului amintit, au fost editate șaptesprezece scrisori, Paul Mihail editând un număr de optzeci și trei de epistole din corespondența lui Gavriil Musicescu în ambele numere citate din *Studii muzicologice*. Din nr. 4/1957 lipsește, din exemplarul aflat la BCU Iași, p. 81-96, unde au fost publicate scrisorile cu nr. 39-51.

chiar și înainte de citirea textului scrisorii, că acesta nu modifică datele știute, cel mult întregește activitatea administrativă depusă de George Barițiu în cadrul Academiei Române.

Documentele care se publică în continuare fac parte din arhiva „Melchisedec” aflată la Biblioteca Centrală a Universității din Iași (șapte scrisori, nr. VI, XXVIII, XXXIII, XLVI, LII, LIII, LIV), însă cea mai mare parte, în număr de patruzeci și șapte, se află la SJAN Iași. Cele păstrate la BCU Iași au fost culese spre editare întâmplător: cercetând corespondența mitropolitului Iosif Naniescu cu episcopul de la Roman, am avut surpriza de a identifica scrisori greșit inventariate și catalogate. Așa se face că o scrisoare a lui Iosif Gheorghian către Melchisedec, trimisă la 5 mai 1868, de la Huși, apare în inventarele BCU Iași ca fiind expediată de Iosif Naniescu! Numai că, în 1868 Iosif Naniescu nu devenise încă arhiepiscop, ci era profesor la Gimnaziul „Gheorghe Lazăr” din București. În schimb, Iosif Gheorghian (1829-1909) a fost între 17 iulie 1865 și 27 februarie 1879 episcop la Huși, din acest ultim an și până la 22 noiembrie 1886 fiind episcop al Dunării de Jos, după care s-a mutat la București, ca mitropolit primat al României, în locul lui Calinic Miculescu⁶², care murise în luna august a aceluiași an⁶³. Iosif Gheorghian a purtat, în perioada episcopatului său la Huși, o vastă corespondență cu Melchisedec Ștefănescu, încă din perioada când acesta era episcop al Dunării de Jos, cu sediul la Ismail (nr. II, VI, XXIV). Astfel, la 11 iulie 1865, deci chiar în ziua hirotonirii lui Iosif ca episcop de Huși, acesta îl înștiințează pe omologul său de la Ismail despre evenimentul petrecut la Huși, arătându-și bucuria unor colaborări viitoare pentru, precizează noul episcop, „prosperarea Bisericii și binele patriei” (nr. II).

Un alt aspect pe care l-am avut în vedere atunci când am transcris o parte din corespondența episcopului Melchisedec a fost selecția epistolelor. În fondurile arhivistice rămân în continuare multe scrisori nepublicate, însă conținutul acestora vizează aspecte mai degrabă administrative. Pe de altă parte, numărul misivelor-concept edite ale lui Melchisedec a fost cu mult mai mic decât cifra scrisorilor primite. În unele cazuri, episcopul nu a oferit un răspuns celor care îi trimiteau scrisori, probabil pentru că urma să se întâlnească direct cu expeditorii, fie în cadrul ședințelor Sfântului Sinod sau ale Academiei Române. Mai sunt o categorie de scrisori care nu necesitau

⁶² „Darea de seamă despre alegerea, investitura și instalarea Î.P.S. Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Primat al României, D.D. Iosif”, în *BOR*, anul X, nr. 12, decembrie 1886, p. 944; în locul lui Iosif Gheorghian, la conducerea Episcopiei Dunării de Jos a fost ales P.S. Partenie Clinceni Băcăuanul (195 voturi), vezi „Alegerea și investitura P.P.S.S. Episcopi de Râmnic, Huși și Dunărea de Jos”, în *BOR*, anul X, nr. 13, ianuarie 1887, p. 1002.

⁶³ Niculae Șerbănescu, „Mitropoliții Ungrovlahiei”, în *BOR*, anul LXXVII, nr. 7-10, iulie-octombrie 1959, p. 817.

un răspuns direct, precum este cea a lui George Barițiu, la care am făcut trimitere mai sus.

Prima epistolă editată aici aparține profesorului Gheorghe Erbiceanu, fratele cunoscutului cărturar Constantin Erbiceanu. Expediată la 10 aprilie 1865, Erbiceanu transmite episcopului de Ismail câteva chestiuni deosebit de interesante. După urările ocazionate de sărbătorirea Paștilor și instalarea lui Melchisedec în scaunul episcopal de la Ismail, Gheorghe Erbiceanu scrie noului ierarh despre o problemă acută a timpului său, respectiv programa de studiu a seminariilor teologice din România (nr. I). Ideile lui Gheorghe Erbiceanu s-au materializat în interesul constant al episcopului Melchisedec arătat problemelor educaționale specifice celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea⁶⁴. Același profesor scrie episcopului român la 15 septembrie 1871, înștiințându-l că i-a dedicat ultima sa carte tipărită (este vorba despre *Compendiu de sintaxă elenă. În comparațiune eu cea latină. Elaborat în usul școalelor învețământului secundariu*, Iași, Tipografia Bermann, 1871). Corespondența dintre cei doi s-a întins pe parcursul întregii vieți a episcopului romașcan. Așa se face că, la 24 decembrie 1889, Gheorghe Erbiceanu deplânge într-o epistolă absența ierarhului de la lucrările Sfântului Sinod, generată de boală. Tot cu această ocazie, profesorul îl informează pe ierarh despre alte fapte petrecute în București (nr. LIV).

Melchisedec Ștefănescu a purtat corespondență și cu fratele lui Gheorghe Erbiceanu, Constantin Erbiceanu. Acesta trimite episcopului de Roman, la cinci zile după alegerea sa în noua funcție (22 februarie 1879), mesajul său de felicitare. Constantin Erbiceanu, profesor pe atunci al Seminarului Socola din Iași, își arată speranța că noul titular al Episcopiei de Roman se va manifesta ca *un luptător demn de neamul românesc și un apărător zelos a religiei strămoșilor noștri*, mai ales că în societate lua naștere, conform spuselor expeditorului scrisorii, un profund *curentul*

⁶⁴ Din acest punct de vedere, discursul episcopului Melchisedec, rostit cu ocazia Jubileului 50 al Academiei Mihăilene, este foarte elocvet. În cadrul acestei intervenții, episcopul de Roman face un scurt istoric al învățământului superior din Moldova, amintind de Colegiile de la Cotnari (1562) și Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi (1640), de Școala de la Sfântul Sava sau Academia de limbă greacă. Ierarhul nu uită să amintească meritele lui Veniamin Costache în ceea ce privește dezvoltarea învățământului superior din Moldova, precum și ale lui Gheorghe Asachi, Gheorghe Săulescu, Damaschin Bojincă ș.a. (vezi „Cuvânt pentru școala și Biserica Română ținut în catedrala mitropoliei din Iași, la 26 iunie 1885, cu ocaziunea Jubileului de 50 de ani de la înființarea Academiei Române din Moldova”, de P.S.S. Melchisedec, episcopul Romanului, în *BOR*, anul X, nr. 1, ianuarie 1886, p. 31-53; anterior publicării lui în *BOR*, conținutul „Cuvântului...” a fost tipărit separat, în tipografia H. Goldner din Iași, în 1885).

ireligios (nr. XXXIII). La sfârșitul anului 1887 (mai exact la 31 decembrie), Constantin Erbiceanu, ajuns între timp profesor de „Drept canonic” la Seminarul Central din capitală, director al tipografiei Sfântului Sinod, redactor la revista *Biserica Ortodoxă Română*, precum și profesor de „Teologie Fundamentală” și „Istoria dogmelor” la Facultatea de Teologie din București, trimite episcopului Melchisedec o scrisoare prilejuită de urările adresate odată cu venirea sărbătorilor de iarnă (nr. LII). Peste aproape trei săptămâni, la 19 ianuarie 1888, același istoric bisericesc, terminând de editat o lucrare ce urma să vadă lumina tiparului (este vorba despre *Didahiile* lui Antim Ivireanul), trimite episcopului *Prefața*, pentru a fi corectată (nr. LIII). Documentul în cauză reprezintă, odată în plus, dovada faptul că cei doi intelectuali, chiar dacă făceau parte din generații diferite, erau într-o relație apropiată de prietenie⁶⁵.

Referitor la acest aspect, trebuie precizat că frații Erbiceanu îl cunoșteau pe Melchisedec încă din perioada în care cei doi urmau cursurile Seminarului ieșean. Constantin Erbiceanu mărturisește în autobiografia sa, publicată post-mortem (1913): „Prea Sf. Melchisedec a chemat pe fratele meu [Gheorghe Erbiceanu, n.n.] și i-a spus că eu trebuie, pentru liniștea școlii, să nu fiu între elevi, ci să stau la el acasă. Prea Sf. Melchisedec era inspectorul școlii, această favoare mi-a făcut-o pentru că [îl] cunoștea pe tatăl meu și pentru talentele mari ce le dovedise fratele meu, cum și pentru vocea ce aveam. Am stat la Prea Sf. Melchisedec doi ani, până când el s-a dus Rector la Huși, înființându-se și acolo un seminar eparhial”⁶⁶. De asemenea, la moartea episcopului Melchisedec, petrecută în luna mai a anului 1892, profesorul de teologie de la Universitatea bucureșteană a rostit un „Discurs funebru”, publicat în același an⁶⁷.

Deosebit de interesantă am găsit corespondența episcopului de Roman cu Academia Română. Astfel, la 11 septembrie 1869, deci dinainte de a fi ales membru al Academiei, fapt petrecut în anul 1870, Ioan Heliade

⁶⁵ Scrisorile expediate de Constantin Erbiceanu către episcopul Melchisedec la 27. II. 1879, 31. XII. 1887, 19. I. 1888 au mai fost tipărite de noi în cuprinsul articolului „Completări la biografia lui Constantin Erbiceanu”, publicat în *Dacia literară*, anul XXV (serie nouă din 1990), nr. 128-129 (5-6/2014), p. 10-11; tot aici a mai fost editată o epistolă scrisă de același cărturar și expediată ierarhului de la Roman la 29. XII. 1888, neinclusă în materialul de față.

⁶⁶ Constantin Erbiceanu, *Viața mea scrisă de mine după cât mi-am putut aduce aminte*, tipărită de iconom Ilie Teodorescu, București, 1913, p. 10.

⁶⁷ *Ibidem*, nr. 19, p. 39. Pentru o biografie concisă a lui Constantin Erbiceanu, a se vedea articolul semnat de Petru Manole, „Constantin Erbiceanu (1838-1913)”, în *MMS*, anul XXXVI, nr. 3-4, martie-aprilie 1960, p. 248-254; Sorin I. Petcu, *op. cit.*, p. 646-647; D[an] M[ănuță], „Erbiceanu Constantin”, în *Dicționar 1900*, p. 334.

Rădulescu îl invită pe episcopul Romanului la o ședință publică ce urma să aibă loc (nr. VII). Cel care îl informează pe Melchisedec că a fost ales membru al Academiei este August Treboniu Laurian, printr-o epistolă expediată la 21 septembrie 1870 (nr. XII). Tot acesta este cel care îi recomandă subiectul discursului de recepție. Melchisedec a primit epistolă, trimițând un răspuns de mulțumire (nr. XIII). August Treboniu Laurian este cel care, în calitate de președinte al Academiei Române, schimbă și alte epistole cu ierarhul-cărturar, dintre care două au fost expediate în aceeași zi, respectiv 26 iunie 1871 (nr. XIV, XVI). În cuprinsul uneia din ele, Laurian amintește din nou despre discursul de recepție (nr. XVI). Cu altă ocazie i se trimit episcopului diverse volume editate de Academia Română (nr. XX), iar aceasta primește în cadrul colecțiilor sale, direct de la autor, la 13 ianuarie 1872, cartea despre *Lipovenism* (nr. XXI). Laurian insistă la 21 iunie 1872 ca Melchisedec să ia parte la ședința de la 1 august (nr. XXV). În replică, răspunsul episcopului, radical, anunță la 22 iulie 1872 demisia din Academie (nr. XXVI). Scrisoarea în cauză trădează unele neînțelegeri existente între cel mai înalt for cultural din țară și episcopul Romanului⁶⁸, chiar dacă, în septembrie 1872, medicul Nicolae Krețulescu, noul președinte al Academiei, motivează această demisie prin *slăbirea prețioaselor vederi*. În concluzie, Krețulescu propune trecerea lui Melchisedec din postura de membru titular în cea de membru onorific (nr. XXVII), fapt care nu a fost materializat, dat fiind că în 1873 Melchisedec, alături de alți membri ai Academiei (Vasile Alecsandri și Titu Maiorescu), se retrage din înaltul for cultural. La sesiunea ordinară din 23 mai 1879 a Academiei Române, s-a luat hotărârea ca membrii retrași să fie rechemați. Așa se explică faptul că episcopul Romanului a luat parte cu regularitate, începând cu 1879, la

⁶⁸ Iată cum explică unul dintre cei mai avizați biografi ai episcopului Melchisedec plecarea sa din cadrul Academiei Române: „Pentru început, Academia a avut ca principală preocupare, fixată prin statut, stabilirea ortografiei, elaborarea unei gramatici și a unui dicționar al limbii române [...]. Membriilor ardeleni ai Societății (Timotei Cipariu, George Barițiu, Andrei Mocioni, Vincențiu Babeș, August Treboniu Laurian, Alexandru Papiu Ilarian și alții), adepți ai principiului etimologic – produs al exagerărilor curentului latinist, li s-au opus adepții principiului fonetic, reprezentat atunci de Vasile Alecsandri, Titu Maiorescu, Mihail Kogălniceanu și episcopul Melchisedec, care susțineau, pe bună dreptate, că se va produce o scriere care nu va fi nici românească, nici latinească, ci o limbă nouă, nevorbită de marea majoritate a poporului român. Aceștia fiind, însă, în minoritate, nu s-au putut impune, motiv pentru care s-au retras de la dezbateri, în 1873” (Alexandru M. Ioniță, „Episcopul Melchisedec”, p. 271-272).

sesiunile Academiei⁶⁹, având, precum se știe, o bogată activitate științifică⁷⁰. Privitor la relațiile existente între Melchisedec Ștefănescu și Academia Română, merită amintit că biblioteca marelui ierarh⁷¹, alcătuită din 2511 cărți, 82 de manuscrise și 114 monede⁷², a fost lăsată, prin testament, acestui for academic⁷³.

Tot prin intermediul Academiei Române a fost expediată episcopului romașcan o scrisoare de la poetul George Sion, prin care ierarhului i se mulțumește că a intervenit pentru ca manuscrisele banului

⁶⁹ Pr. Gabriel Cocora, pr. Sc[arlat] Porcescu, „Un veac de la înființarea Academiei: clerici ortocodși din Moldova în acest înalt for de cultură”, în *MMS*, anul XLII, nr. 9-12, septembrie-decembrie 1966, p. 691-692.

⁷⁰ Una dintre cele mai importante descoperiri ale lui Melchisedec, cu un puternic ecou în rândurile contemporanilor, a fost descoperirea portretului original al lui Ștefan cel Mare, aflat pe *Tetraevanghelul* de la Humor, vezi, pentru acest aspect, articolul pr. Iustin Gașpar, care cuprinde extrase din corespondența dintre Melchisedec și mitropolitul Silvestru Morariu al Bucovinei (†1895*), „Episcopul Melchisedec și chipul lui Ștefan cel Mare”, în *MMS*, anul XXXIII, nr. 5-7, mai-iulie 1957, p. 513-515; Scarlat Porcescu, „*Tetraevanghelul* de la Humor (1473) cu portretul lui Ștefan cel Mare. Un secol de la prezentarea sa la Academia Română”, în *MMS*, anul LVII, nr. 7-9, iulie-septembrie 1981, p. 488-531.

* „† Dr. Silvestru Morariu-Andrievici, Arhiepiscop al Cernăuțului și Mitropolit al Bucovinei și Dalmației, președinte al Sinodului mitropolitan, membru al Dietei din Bucovina și al Senatului imperial în casa Magnaților etc. etc (1815-1895)” (articol nesemnat), în *BOR*, anul XIX, nr. 2/1895, p. 154-159; pentru alte informații privitoare la familia acestuia, vezi Gheorghe Gane, „Familia lui Silvestru Morariu-Andrievici, Mitropolitul Bucovinei”, în *Arhiva Genealogică*, anul II (VII), nr. 3-4/1995, p. 209-210.

⁷¹ Pentru lista cărților din biblioteca episcopului Melchisedec, a se vedea N. Georgescu-Tistu, *op. cit.*, p. 1155-1203.

⁷² Const. C. Diculescu, *Episcopul Melchisedec. Studiu asupra vieții și activității lui cu un portret și eserpte din corespondență*, p. 79.

⁷³ „Biblioteca mea, care, precum am zis mai sus, este așezată în 8 dulapuri și se compune din cărți în diferite limbi, o hărăzesc Academiei Române. Pentru aceea, epitropii mei testamentari, după moartea mea, vor trimite Academiei un inventar de acele cărți, cu poftire de a regula transportarea lor la București și așezarea lor în localul Academiei [...]. Colecțiunea mea de monede vechi, care se compune din 95 bucăți de aramă, de argint și de aur, de asemenea le las Academiei, pentru care, la inventarul bibliotecii, Epitropia va adăogi și un inventar de acele monede și-l va înainta Academiei” (*Testamentul P.S. Melchisedec, episcop de Roman. Statutele și Regulamentul interior al Epitropiei fundațiilor sale*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1906, p. 6); testamentul episcopului Melchisedec a fost publicat și de către Dorina N. Rusu, în *Patrimoniul Academiei Române. Donatori și donații (1860-1948)*, București, Editura Academiei Române, 2008, p. 220-226.

Vasile Vârnab să ajungă în colecția Bibliotecii Academiei, fapt care a fost îndeplinit cu succes (nr. XXXI). Trebuie însă precizat că George Sion purtase corespondența și anterior acestui moment cu episcopul Romanului. Așa se face că, în martie 1870, George Sion, care publicase recent o culegere de fabule, trimite ierarhului douăzeci de exemplare, cu scopul de a le distribui, pentru că, motivează poetul, în capitală, *din cauza miserabilelor propagande antidinastice, această biată carte pare a fi condamnată la ostracism* (nr. VIII). Tot pe filieră administrativă, Melchisedec primește la 2 ianuarie 1881 o epistolă de la B. P. Hasdeu⁷⁴ (nr. XLIV), iar la 26 august 1882 de la V. A. Urechia. Conținutul ambelor scrisori privește decernarea premiilor anuale ale înaltului for academic. În aceeași categorie de scrisori se încadrează și epistola lui Ion Ghica, nedată (nr. XLVII), însă subscrisă cronologic anilor 1879-1882, 1884-1887 sau 1890-1892, întrucât Ion Ghica a fost președinte al Academiei, calitate în care semnează epistola în cauză, între aceste repere cronologice. Deși conducerea Academiei a fost asigurată de Ion Ghica și înainte de 1879, trebuie precizat că înainte de această dată înaltul for academic mai purta încă denumirea inițială, respectiv Societatea Academică Română, fapt care nu corespunde cu denumirea din scrisoare. De asemenea, Ion Ghica a asigurat conducerea Academiei și după 1892, însă textul în cauză nu putea fi trimis mai târziu de acest an, întrucât Melchisedec a murit în mai 1892. De altfel, scrisoare a fost atașată de episcop într-un dosar care cuprinde corespondența dintre anii 1870-1888.

Din corespondența cu superiorii săi ierarhici, episcopul de la Roman a schimbat epistole cu mitropolii Calinic Miclescu și Iosif Naniescu⁷⁵.

⁷⁴ Relațiile dintre episcopul Melchisedec și B. P. Hasdeu au fost descrise, de acesta din urmă, în felul următor: „mărturisesc că eu unul nu iubiam pe episcopul Melchisedec, și sunt încredințat că nici episcopul Melchisedec nu mă iubia pe mine. Ne-am cunoscut pentru prima oară în Moldova, sunt acum vreo treizeci de ani, apoi de atunci am fost mult timp colegi în Academia Română; totdeauna, însă, am resimțit un fel de antipatie unul față de altul, și eu din partea-mi n-o ascundeam deloc”, vezi B. P. Hasdeu, „Episcopul Melchisedec”, în *Revista nouă*, anul V, nr. 5, 15 august 1892, p. 163. Cu toate acestea, istoricul și filologul român nu ezită să-l numească pe Melchisedec „bărbatu[l] cel mai cu știință dintre prelații noștri contemporani”. În continuare, Hasdeu afirmă, referindu-se la opera episcopului de la Roman: „în teologia propriu-zisă, lucrările răposatului sunt numai nesce edițiuni, traduceri sau prelucrări, mai ales de pe rusesce. Specialitatea lui cea adevărată a fost istoria română bisericească, mai cu seamă adunarea monografică a materialului istoric”, vezi *Ibidem*, p. 162.

⁷⁵ Deși corespondența păstrată nu trădează existența unor relații încordate între episcopul de la Roman și mitropolitul Moldovei, pr. Constantin Bobulescu, schițând o imagine a lui Iosif Naniescu în memoriile sale, relatează despre acesta că „a invidiat și ponegriat cu o fățarnicie dezgustătoare pe toți ierarhii mai învâțați. Din această pricină, ura de moarte pe Preasfințitul Melchisedec, pe care nu l-a iertat

Epistola expediată la 19 septembrie 1870 de mitropolitul Calinic este, de fapt, un răspuns la o scrisoare a lui Melchisedec trimisă la 13 septembrie același an. Din textul epistolei aflăm că mitropolitul Calinic facilita accesul lui Melchisedec la condici și documente vechi ale unor mănăstiri din Moldova (în cazul de față Neamț și Secu), precum și acte necesare pentru scrierea lucrărilor de factură istorică (nr. XI). La 12 octombrie 1871, același mitropolit îl ruga pe episcopul Romanului să răspundă unor solicitări primite de la Vladimir Mordvinov, secretar al Sinodului Bisericii din Rusia (nr. XXII). Acesta se interesa despre Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, motiv pentru care Melchisedec era cel mai în măsură om al momentului să ofere date cu privire la acest subiect, date fiind preocupările sale privitoare la viața și posteritatea sfântului. La 15 decembrie același an, Calinic Miclescu trimite episcopului cărturar condica cu documente a mănăstirilor Slatina și

niciodată pentru că era membru al Academiei Române! [...] d. Mitiță Sturdza, om șiret și păsărar iscusit, prinse în lațele sale pe bătrânul vrăbion [este vorba despre mitropolitul Iosif, n.n.], făcându-l membru corespondent al Academiei, pentru meritul de a fi pus pe directorul cancelariei sale, Erbiceanu, să publice într-un volum actele vechi din arhiva mitropoliei Moldovei”, vezi Constantin Bobulescu, *Dealul lui Păun*, cuvânt înainte de Ion I. Solcanu, ediție îngrijită și studiu introductiv de Gheorghe G. Mironescu, indice general de Alexandrina Ioniță, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2012, p. 219-220. Trebuie precizat că pr. Bobulescu se referă, cel mai probabil, la volumul publicat de Constantin Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldaviei și Sucevei și a catedralei mitropolitane din Iași*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1888. În acest context, nu putem omite că Iosif Naniescu a intrat în rândul academicienilor la 16 aprilie 1888 (Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 596), deci în prima parte a anului în care Erbiceanu a publicat masivul său volum de izvoare istorice referitoare la Mitropolia Moldovei. Toate acestea ne fac să credem că afirmațiile pr. Bobulescu despre alegerea mitropolitul Iosif ca membru al Academiei Române și despre relația dintre episcopul-cărturar și mitropolitul Moldovei trebuie privite cu rezervă, dacă nu de-a dreptul înlăturate; pentru relațiile dintre Iosif Naniescu și Academia Română se poate consulta studiul nostru, „Donațiile Mitropolitului Iosif Naniescu către Biblioteca Academiei Române”, publicat în *Historia Universitatis Iassiensis*, III/2012, p. 245-276; tot aici se cuvine făcută și o mică completare: testamentul mitropolitului Iosif Naniescu, redat în Anexa V (p. 272-276) a studiului nostru (mai sus citat), a mai fost publicat, după un exemplar aflat la Arhiva Academiei Române, fond Donații – Iosif Naniescu, E-6, f. 8-9, 44-45, de către Dorina N. Rusu, în *Patrimoniul Academiei Române*, ed. cit., p. 305-309.

În altă parte, același memorialist redă cu minuțiozitate vorbele episcopului Melchisedec rostite cu ocazia mutării, grație eforturilor mitropolitului Iosif, a Seminarului de la Socola în casele aflate în vecinătatea Mitropoliei. Potrivit pr. Bobulescu, episcopul Melchisedec nu a îmbrățișat ideea mutării Seminarului Veniamin în interiorul orașului, însă pentru faptul că a fost „dezarmat cu desăvârșire de a se fi putut opune la această mutare” a acceptat, tacit, situația (*Ibidem*, p. 227).

Vorona (nr. XXIII), iar la 4 mai 1880, mitropolitul primat al Ungrovlahiei îl asigură pe episcopul român că informațiile conform cărora Conservatorul bucureștean urma să fie mutat într-o altă locație, sunt simple zvonuri (nr. XLI).

În aprilie 1883, mitropolitul Iosif Naniescu (1818-1902)⁷⁶ îl informează pe episcopul Melchisedec – acum transferat la Roman – de apariția *Revistei teologice*, rugându-l să intervină pentru popularizarea acesteia (nr. XLVI). Precum se știe, *Revista teologică* a fost o publicație care a apărut la Iași între 1883-1887, fiind patronată de mitropolitul Iosif și îngrijită de profesorii Constantin Erbiceanu și Dragomir Demetrescu⁷⁷. S-au mai păstrat și alte epistole ale lui Iosif Naniescu adresate episcopului romașcan (nr. XLIX), însă cea care atrage atenția prin conținut a fost

⁷⁶ Corespondența mitropolitului Iosif Naniescu a fost editată de diverși autori; pentru aceasta, a se vedea studiile semnate de pr. Gheorghe Moisescu, „Corespondența lui Gavriil Musicescu cu mitropolitul Moldovei Iosif Naniescu. La 125 de ani de la nașterea lui Gavriil Musicescu”, în *BOR*, anul XC, nr. 9-10, septembrie-octombrie 1972, p. 1038-1051; Al. N. Stănciulescu-Bîrda, „Scrisori inedite adresate de Gavriil Musicescu lui Iosif Naniescu, mitropolitul Moldovei”, în *MMS*, anul LI, nr. 9-12, septembrie-decembrie 1975, p. 771-776 (textul cuprinde zece scrisori inedite, adresate ierarhului ieșean între 4 octombrie 1870 și 18/23 aprilie 1893); Toma G. Bulat, „Din corespondența mitropolitului Iosif Naniescu al Moldovei (1875-1902)”, în *BOR*, anul XCIII, nr. 7-8, iulie-august 1975, p. 944-961; cu mici modificări, textul a fost republicat, purtând titlul „Din corespondența Mitropolitului Moldovei și Sucevei Iosif Naniescu (1875-1902)”, în *MMS*, anul LVIII, nr. 10-12, octombrie-decembrie 1982, p. 773-794; pr. Gabriel Cocora, „Documente pentru biografia Mitropolitului Iosif Naniescu”, în *MMS*, anul XXXVI, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1960, p. 92-99 (articolul cuprinde *Autobiografia* mitropolitului – inedită – precum și câteva scrisori care relevă, așa cum precizează editorul, „o latură mai puțin cunoscută din preocupările lui Iosif Naniescu: muzica bisericească”; Idem, „Știri despre catedrala lui Neagoe Basarab în corespondența episcopului de Argeș, Iosif Naniescu”, în *Mitropolia Olteniei*, anul XIX, nr. 7-8, iulie-august 1967, p. 619-623; Idem, „Mitropolitul Iosif Naniescu și Buzăul”, în *GB*, anul XXVII, nr. 7-8, iulie-august 1968, p. 806-812; Idem, „Prietenia dintre mitropolitul Iosif Naniescu și pictorul Gh. Tattarescu oglindită în corespondență”, în *MMS*, anul XLIV, nr. 7-8, iulie-august 1968, p. 426-430 (acest articol valorifică misive inedite păstrate la Biblioteca Academiei Române) ; Idem, „Din corespondența mitropolitului Iosif Naniescu cu Vasile Alecsandri”, în *MMS*, anul XLVII, nr. 7-8, iulie-august 1971, p. 511-513.

⁷⁷ *Publicațiunile periodice românești (ziare, gazete, reviste). Descriere bibliografică* de Nerva Hodoș și Al. Sadi Ionescu, cu o introducere de Ion Bianu, tom I. *Catalog alfabetic: 1820-1906*, București-Leipzig-Viena, 1913, p. 597. *Revista teologică* a apărut ca o replică la insultele și profanările aduse Bisericii și slujitorilor ei de un „pretins ziar, intitulat până nu demult *bisericesc și literar*, numit *Deșteptarea*”, vezi „Protest”, în *BOR*, anul X, nr. 5, mai 1886, p. 398-412.

expediată la 27 septembrie 1884. Autentică pledoarie pentru transcrierea muzicii bisericești pe note liniare, epistola în cauză impresionează prin vastitatea cunoștințelor muzicale (nr. L).

Vasile Mandinescu (1835-1906) a fost unul din apropiații episcopului încă din vremea când acesta era director al seminarului din Huși (1856–1861), unde Mandinescu funcționa ca profesor de *Limba Latină, Retică și Istorie bisericească*⁷⁸. Trebuie precizat că Melchisedec Ștefănescu a întreținut în perioada episcopatului său la Ismail o bogată corespondență cu Mandinescu, cea mai mare parte din aceasta fiind editată de Paul Mihail. Însă, cu o singură excepție⁷⁹, în 1959 au fost editate doar scrisorile trimise de episcop către directorul cancelariei și nu cele ale lui Mandinescu către Melchisedec. Interesantă din perspectiva conținutului, scrisoarea trimisă la 11 februarie 1868 conține diverse informații, privitoare la aspectele cotidiene din cadrul Episcopiei de la Ismail (nr. V). La 4 februarie 1874 Mandinescu relevă, într-o misivă expediată episcopului, problemele cu care episcopia ortodoxă de la Ismail se confrunta în lipsa titularului ei⁸⁰ (nr. XXVIII). Constrâns de împrejurări, Melchisedec părăsea deseori Ismailul. În lipsa lui, cele mai multe necazuri erau prilejuate românilor și Episcopiei de acolo de consulul rus⁸¹. După mutarea lui Melchisedec de la Ismail la Roman, fapt petrecut în 1879, Vasile Mandinescu a rămas în continuare unul dintre cei mai apropiați oameni ai episcopului. De aceea, corespondența dintre cei doi a continuat până la sfârșitul vieții lui Melchisedec, chiar dacă, de cele mai multe ori, episcopul era informat asupra unor lucruri cotidiene, aparent banale (nr. XXXIX).

Unul dintre oamenii sprijiniți în ascensiunea lor de Melchisedec, precum frații Erbiceanu sau Polihronie Sârcu, a fost și Gavriil Musicescu. La 29 iunie 1870, Musicescu îl roagă pe ierarhul de la Roman să

⁷⁸ Veniamin Pocitan, *Momente din viața și activitatea lui Melchisedec între anii 1856-1861*, p. 15; pentru o scurtă biografie a lui Vasile Mandinescu, vezi Veniamin Pocitan, *Melchisedec ca membru al Sfântului Sinod*, p. 78, nota 1; M. N. Pacu, *op. cit.*, p. 841 (în acest ultim articol sunt enumerați principalii colaboratori ai episcopului Melchisedec al Dunării de Jos; tot aici sunt oferite prețioase date cu privire la învățământul din Basarabia sudică sub administrație românească).

⁷⁹ Este vorba despre misiva trimisă la 29 februarie 1884 (Paul Mihail, „Din corespondența episcopului Melchisedec”, nr. 159, p. 601). Din câte știu, până în prezent au fost editate doar două scrisori ale lui V. Mandinescu trimise episcopului Melchisedec.

⁸⁰ Și această scrisoare a fost greșit inventariată la BCU Iași unde, sub cota Arh. M. VI, 13-14, apare o scrisoare a lui Iosif Naniescu către Melchisedec Ștefănescu!

⁸¹ Const. C. Diclescu, *Din corespondențele episcopului Melchisedec*, p. 34-35.

mijlocească pentru ocuparea postului de profesor de muzică bisericească la Conservatorul din Iași, rămas vacant în urma morții profesorului Gheorghe Burada (1831-1870) (nr. IX). Altădată, Musicescu trimite episcopului unul din volumele sale de muzică bisericească, *Rândueala cununiei* (nr. X), iar la 1 iunie 1884 îi mulțumește pentru explicațiile oferite în legătură cu o serie de probleme de natură muzicală (nr. XLVIII).

Din categoria corespondenței sporadice, merită amintite epistolele primite de la Aron Densușianu (19 noiembrie 1837, Densuș, județul Hunedoara-2 septembrie 1900, Iași) ori Gheorghe M. Tattărăscu. Profesorul de literatură de la Universitatea ieșeană scrie ierarhului la 24 decembrie 1884, rugându-l să-i împrumute o ediție a unui volum care nu se găsea în Iași, dar pe care episcopul îl citase într-un studiu al său (nr. LI). În ceea ce privește epistola cunoscutului pictor român, expedită la 13 februarie 1867, merită amintit că acesta îl roagă pe episcopul Dunării de Jos să intervină pentru *publicarea* [unui] *Tablou în interesul răspândirii gustului despre belle arte* (nr. III). La 5 iunie 1867, Cezar Bolliac, printr-o scrisoare trimisă la Ismail, trimite episcopului de aici cincisprezece abonamente pentru revista *Trompeta Carpaților*, rugându-l să popularizeze această gazetă politică și literară (nr. IV). Și Polihronie Sârcu (n. 1855, satul Strășeni, județul Lăpușna-23 iunie 1905, Sankt Petersburg) vine cu rugăminți către episcopul Romanului, acestea fiind exprimate într-o lungă scrisoare expedită la 28 aprilie 1878, deci din perioada studenției petersburgheze a viitorului reputat slavist (nr. XXIX). Melchisedec a mai purtat corespondență și cu Eugenia Negri (sora lui Costache Negri), intrată în monahism la Mănăstirea Vărătic (nr. XL, XXXVII), Narcis Crețulescu (1838-1913) (nr. XXXVIII), arhiereu titular, începând cu 1880, al Mitropoliei ieșene sau D.A. Sturdza, cunoscut om politic român din a doua jumătate a secolului al XIX-lea (XLIII).

*

Ortografia originală a acestor documente a fost, cu puține excepții, actualizată, folosind normele gramaticale în vigoare ale limbii române. Astfel, litera *u* din finalul cuvintelor nu a mai fost transcrisă; cuvintele întregite, între care și iscălituara, sunt puse între paranteze pătrate; sublinierile aparțin autorului, semnul *đ* a fost transcris *z*; actualizată a fost și transcrierea grupurilor *qu, uo, ph, dj* etc.

Documentele editate aici au fost văzute în original, fiind ordonate după criteriul cronologic⁸².

⁸² În arhiva „Melchisedec” aflată la BCU Iași se păstrează și alte documente a căror fișă de inventar (disponibilă on-line) nu corespunde conținutului scrisorilor respective. Mai mult, în unele cazuri expeditorul a fost confundat cu altul

De la correspondance inédite de l'évêque Melchisedec Ștefănescu

(Résumé)

Mots-clé: *Melchisedec Ștefănescu, l'Académie Roumaine, correspondance inédite, la Revue théologique*

L'évêque Melchisedec Ștefănescu (1823-1892) était l'une des personnalités les plus importantes de l'Église Orthodoxe de la Roumanie au XIXe siècle. Il commença à travailler comme professeur aux Séminaire Socola et puis, à Huși, où, en 1861, il est devenu vice-évêque. Entre 1865-1879, il fut évêque du Bas-Danube, situé à Ismail. De cette dernière année et jusqu'à sa mort, il a occupé le siège épiscopal de Roman. Même s'il avait une activité politique importante, l'évêque Melchisedec est resté dans la mémoire de la postérité pour ses réalisations culturelles, ses écrits historiques représentant un moment essentiel pour la publication et l'exploitation des sources historiques concernant l'histoire des Roumains. En 1870, il est élu membre de l'Académie Roumaine.

Tout au long de sa vie, le hiérarque entretient une correspondance riche, récupérée partiellement par Constantin C. Diculescu, en 1909, Paul Mihail (1959, 1964) et autres. Le présent texte comprend des lettres inédites de Melchisedec Ștefănescu qui se trouvent à la Direction des Archives Nationales de Iași et à la Bibliothèque Centrale Universitaire de la même ville. La plupart des lettres font partie de la catégorie des correspondances

(pentru documentele cercetate sunt relevante cazurile lui Iosif Gheorghian – confundat cu Iosif Naniescu – și B. Mandinescu – confundat, pe baza semnăturii, cu același ierarh – Iosif Naniescu). În ceea ce privește corespondența lui Melchisedec păstrată la SJAN Iași, trebuie amintit că cea mai mare parte a ei nu a fost editată. Paul Mihail a publicat, în 1959, următoarele scrisori din corespondența ierarhului romașcan păstrate la ultima instituție amintită: Silvestru Bălănescu către episcopul Melchisedec (două scrisori trimise la 13. VII. 1873, respectiv 19. IX. 1873) – nr. 105, 106, p. 574; telegrama episcopului Melchisedec către ministrul Cr. Tell (expediată la 21. IX. 1873) – nr. 107, p. 574; extrase din scrisoarea lui V. Gheorghian către episcopul Melchisedec (epistolă expediată la 16. X. 1873) – nr. 108, p. 575; episcopul Melchisedec către V. Gheorghian, președinte de tribunal (epistolă trimisă la 20. X. 1873) – nr. 109, p. 575-576; episcopul Melchisedec către Vasile Mandinescu (scrisoare trimisă la 28. X. 1873), nr. 110, p. 576-577; doctoranzii Ioan Cornoiu și alții către episcopul Melchisedec (scrisoare trimisă la 17/29. X. 1880) – nr. 146, p. 595; pictorul Epaminonda Bucevschi către episcopul Melchisedec (scrisoare trimisă la 1. XI. 1881) – nr. 147, p. 596; episcopul Melchisedec către pictorul Epaminonda Bucevschi (concept) – scrisoare trimisă la 4. XI. 1881 – nr. 148, p. 596.

reçues, seulement six des cinquante-quatre lettres publiées ici sont rédigées et envoyées par Melchisedec. Plusieurs de ces lettres font partie de la catégorie des correspondances officielles (les lettres reçues et envoyées à certains membres de l'Académie Roumaine, comme August Treboniu Laurian, Ion Heliade Rădulescu, George Barițiu, George Sion, D. A. Sturdza, Aron Densușianu, V. A. Urechia et autres), familiales (Lucreția Stamadid, Valerian Râmnicianul) ou administratif (Vasile Mandinescu). Très importantes du point de vue du contenu sont les lettres que Melchisedec a reçues des supérieurs hiérarchiques, les métropolitains Calinic Miculescu et Iosif Naniescu. Non moins dépourvues de valeur sont les lettres par des jeunes qui ont été soutenues par l'évêque de Roman: Gavriil Musicescu et Polihronie Sârcu.

En éditant tous ces documents, les préoccupations de l'évêque érudit sont, clairement, complétées et précisées.

ANEXE

I

Gheorghe Erbiceanu către episcopul Melchisedec

Prea Săncte!

Încep cu „Christos a înviat”, căci expresiunea antică „toate de la D[umne]zeu să le începem și în el să le finim”, se pare mai cu preferință aplicabilă în aceste zile sacre a[le] Paștilor. Voesc, între altele, prin aceasta, a-mi împlini, Prea Săncte, o datorie fiiască, de a vă adresa respectuoasele mele omagii și felicitări pentru instalarea Prea Sănției Voastre în Episcopia Dunărea de Jos, la inaugurarea căreia ați avut plăcerea de a ține discursul publicat prin ziare și în care, cu religiozitate, am apreciat profundele Prea S. Voastre studii archeologice și istorice naționale, eară caritatea și modestia creștină, ce respiră în ele, cred că-l vor convinge pe orice lector despre virtuțile cu care este dotat meritoriul lui autor. Ceea ce guvernul a făcut poate din o simplă politică, P.S. Voastră ați demonstrat până la evidență că aceasta era un interes și o necesitate națională a căreia amânare se făcea cu domnul țării. Mulțumită, deci, cerului că se îndeplini îndată.

Prea Săncte! Aproposito de politica guvernului nostru îmi vine în minte o sumă de cestiuni politice, sociale și comerciale din care parte le-au rezolvat, parte le-au și aplicat, numai una din cele mai vitale și anume Organizațiunea constitutivă și de cultură a clerului rămâne încă tot [de]pendentă de mâna ciornarilor de la Ministerul de Culte, spre definitivă, se vede, umilire și disprețuire a lui. Din partea-mi, însă, sunt convins că în orice mod s-ar constitui clerul odată în regimul său legal – Sinodul –

cestiunea de moarte rămâne pentru el educațiunea seminarială a tinerilor creștinismului, [care] va fi luată în o serioasă dezbateră de capii clerului; și earăși de Prea S. Voastră, sperez și de P.S. Neofit cu P.S. Dionisie se va demonstra și proba până la evidență că cu matematica în cursul superior nu se instrue[ște] clerul; că cu lipsa limbilor clasice [instrucția] ar deveni prea superficială și că scoțând istoria și limba franceză din seminar ar fi a pregăti tineri care să nu aibă idee precisă de evoluțiunile timpului și de dimensiunile spațiului, cu un cuvânt, a nu se cunoaște cine sunt și punctul ori mai bine terminul de comparațiune relativă în care se află ! Toate speranțele unei perspective relativ mai bune și mai convenabile pentru cler sunt înfipte numai în această treime ierarhică a Sfinților Voastre, afară de ea nu se vede decât neputință, patimi, interese meschine și ignoranță cu abundență – bune de a compromite și secătui orice vițe fructifere ar răsări în via ecleziei Domnului.

Aud, Prea Sânte, că o să vă duceți până la București, pentru cestiunea ce privește Episcopia nou instituită, deci vă urez bune rezultate, ba chiar de mai înainte și cred că veți efectua cu timpul tot ce V-ați propus în scop, căci pe lângă alte considerente, apoi și norocul vă acompaniază de-a pururea în orice cu stăruință întreprindeți; Hușul este martorul ziselor mele și ferice de Episcopia Dunării de Jos, că[ci] chiar de la începutul său a avut norocirea de a avea de cap unul din cei mai iluștri ierarhi ai țarei și de care pot zice că este foarte lipsită plinirea ortodoxă orientală.

Respectiv la mine și familia mea, Veți ști că sunt bine și mă mulțumesc când mă aflu în bine relativ cu microcosmosul meu, fără a ține mare cont de de furtunile, bune ori rele ce au loc în macrocosmosul umanității. Finind, Vă depun aici respectuoasele a Iuliei și ale mele închinăciuni și sărutare de mână.

Dsale, Dlui Vasile Mandinescu, complimente și urări de bine în tot ce întreprinde.

Al Prea S. Voastre fiu, G. Erbiceanu

1865, aprilie 10

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 22, f. 5-6^{fv}

II

Iosif, episcop de Huși, către episcopul Melchisedec

Prea Sânte!

Cu mila lui Dumnezeu și din grația Măriei Sale, Domnitorul României, astăzi m-am hirotonisit episcop [al] Hușului. Cu cuviinciosul respect vin, dar, Prea Sântite a mă recomanda, dar, bunei voințe și rugăciunei Voastre, rugând pe Domnul Dumnezeu pentru sănătatea Prea

Sânției Voastre și pentru a ne avea uniți sub protecțiune Sa, spre a lucra cu devotament întru prosperarea Bisericii și binele patriei.

*Al Preasânției Voastre în Hristos mai mic frate
Iosif, Episcop [al] Hușului*

Iași, 11 iulie 1865

Preasvinției Sale,

D.D. Melchisedec, Episcopul Dunării de Jos.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 22, f. 7

III

G. M. Tătărescu către episcopul Melchisedec

București, 18 mai 1867

Preasfințitului Episcop al Dunării de Jos

*Profîit de ocasiunea ce mi se presintă [pentru] a Vă ruga să binevoiți a vă enteresa de publicarea acestui **Tablou** în enteresul răspândirii gustului despre belle arte. Sunt sigur mai denainte că vă interesați de tot ce este național, frumos și românesc. Spre acest sfârșit, Preasfinte, vă alătur pe lângă aceasta o listă cu nr. 33 și o copie fotografică după tabloul zis, spre a avea cunoștiință despre subiect. Prea Sf. Voastră n-aveți nevoie de alte explicațiuni; știți ce este de făcut și de recomandat către întinsele cunoștiințe ce aveți atât în district cât și în oraș.*

Primți, Vă rog, cu această ocasiune, încredințarea despre înalta considerațiune și respectul ce Vă păstrez,

G. M. Tattarescu

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 30, f. 38^{iv}

IV

Cezar Bolliac către episcopul Melchisedec

București, 5 iunie 1867

Prea Sfinte!

*Dorind mai întâi a afla despre sănătatea și buna petrecere a Prea Sfinției Voastre, îmi ieau libertatea a vă trimite alăturatele 15 bilete de abonament pentru ziarul **Trompeta Carpaților**, în privința căruia mă linguşesc a crede că primirea Prea Sfinției Voastre va fi favorabilă, întemeiat fiind prin mai multe probe din trecut, pe bunele și frumoasele simțăminte ce vă caracterizează.*

Binevoiți, dar, Prea Sfinte, a întrebuița mijloacele morale de care dispuneți în îndemnul sprijinului acestei foi care costă atâta muncă și atâtea sacrificii pe subsemnatul, numai pentru apărarea drepturilor României, a Bisericii Ortodoxe și a dreptății împilate.

Trompeta Carpaților va datora Prea Sfinției Voastre o parte a existenței sale, ear subsemnatul, fiindu-vă recunoscător pentru sprijinul ce veți da acestui organ, acceptă cu o vie fericire binecuvântarea Prea Sfinției Voastre, rămânând prea supus și plecat fiu

Cesar Bolliac

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 30, f. 39^{fv}-40

V

Vasile Mandinescu către episcopul Melchisedec

Ismail, 13 fevr. 1868

Sărut mâinile Preasfințite Stăpâne!

Aseară, Dl. Romanescu mi-a arătat o depeșă primită de la Preasfinția Voastră și totodată mi-a spus că, dacă voesc a vă scrie ceva, pot avea cea mai bună ocazie prin Domnia sa.

Am crezut, deci, de datorie a Vă încunoștiința prin aceasta că suntem cu toții bine; nu este nimic nou pe la noi, ci toate sunt în starea în care erau la plecarea Preasfinției Voastre de aici. Questiunea protoiereului de Brăila și cu episcopii s-a recomandat exarhului spre cercetare. Însă acesta este dus la Huși în interesele sale și-l aștept să vină curând. Întâmpin oarecare greutate cu questia demisionărei lui. Eu am pregătit să trimit statele. Revizorele în formă este demisionat, căci nu se vede nicio formală revenire asupra demisiunii sale. El mi-a spus că s-a justificat înaintea Preasfinției Voastre și că ați zis că dacă voește a-și retrage demisia să Vă scrie la București. Nu știu dacă a făcut-o și aceasta preadoritorul de bederniță⁸³. Acum cunosc că el pentru Episcopia din Ismail este o copie a preacuviosului iconom Bobu la Consistoria Episcopiei din Huși. Fiindcă acum sunt câteva questioni ce trebuesc corectate de revisor, eu am să-l trec în stat, însă vreau a lua întâi de la el un fel de declarație prin care să-i tai gustul pe viitor de orice caprițiuuri în felul acesta.

Băeții învață cântările din post. Pentru Paști vor fi cele mai frumoase cântări, căci stărui eu a-i învăța. Vă rog nu uitați a cumpăra măcar ceva din concerte. De Paști sperăm că veți fi acasă. Dee Domnul să umblați cu bine și să reveniți sănătoși. De vreo săptămână s-a reîntors iarna, omăt și ger. În grădină până nu se va încălzi nu-i cu puțință nici de făcut gropi.

⁸³ Bedernița sau epigonatul este un veșmânt liturgic, de formă pătrată sau romboidală, care se așează pe partea dreaptă a corpului. Este purtat în tradiția Bisericii Ortodoxe de episcopi, precum și de preoții care au primit binecuvântarea de a o purta. În text, termenul este folosit pentru a ilustra dorința de acumulare a funcțiilor bisericești, procedeu la care recurg persoanele intrigante și parvenite.

*Sărutându-Vă mâinile, împreună cu toți casnicii, rămân
Al Preasfinției Voastre prea plecat și supus serv.
B. Mandinescu
SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 22, f. 18^{fv}-19*

VI

Iosif Gheorghian către episcopul Melchisedec

Huși, 1868 mai 5

Cu smerită în Cristos frățiască dragoste mă închin Preasfinției-Voastre

Îndemnat fiind de stăruințele bătrânului boier din Huși D. Dimitrie Juvara, [î]mi ieu libertatea a mijloci către Prea S. Voastră în favoarea unui preot din județul Galați, anume Giorgie, pentru care D. Juvara v-a făcut rugămintă a-l cinsti cu vreun rang bisericesc; îndeplinindu-mi această însărcinare Vă rog să-mi [i]ertați permisiunea ce mi-am luat, rămânând la aprecierea Prea S. Voastre.

Cu această ocaziune, Vă rog, primiți încredințarea înaltei stime și respectul ce Vă păstrez, fiind

*Al Pre-Sfinției Voastre în Christos mai mic frate și plecat serv[itor]
Iosif Huși*

Arh. BCU Iași – Arh. Melchisedec, dosarul XXXIX, nr. 78

VII

Ion Heliade Rădulescu către episcopul Melchisedec

*Delegațiunea Societății Academice Române
Nr. 64*

București, 1869 septembrie 11

Prea Sântă Părinte!

Societatea Academică Română a decis a ține ședința publică în 14/26 septembrie a.c. la 12 ore, în aula Universității. Subscrisul, cu onoare Vă invită, Prea Sântite Părinte, să binevoiți a onora această solemnitate cu prezența Prea Sfinției Voastre.

Primiți, Prea Sântite, asigurarea distinsei mele considerațiuni,

Președinte, I. Heliade R.

Secretar, Laurian

Domniei Sale, Părintelui Episcop Melchisedec al Dunării de Jos

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 6, f. 88

VIII

George Sion către episcopul Melchisedec

6/8 martie 1870

Sărut mâna, Prea Sânte!

*Publicând o colecțiune de **Fabule**⁸⁴, care pentru deosebite motive am dedicat-o M.S. Doamnei, Vă rog să apreciați după dreapta lor valoare, căci am convicțiunea că am făcut ceva util națiunii mele și ceva care face onoare literaturii române.*

Totodată, îmi iau cutezarea a vă trimit 20 de exemplare cu rugămintea ca să binevoiți a ordona să se desfacă pe acolo, căci în capitală, din cauza miserabilelor propagande antidinastice, această biată carte pare a fi condamnată la ostracism.

Cu această ocaziune, vă rog, nu uitați pe sincerele amic care are onoarea a se numi

Al Preasânției Voastre plecat serv

G. Sion

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 6, f. 98

IX

Gavriil Musicescu către episcopul Melchisedec

Preasânțite Stăpâne!

Iau îndrăzneala și astă dată de a vă neliniști cu scrisoarea mea, dar sunt plin de speranță că precum înainte, așa și acum cred că va fi citită și realizată scrisoarea mea.

*Preasânțite stăpâne! Preasânția Voastră de la intrarea mea în seminar și până în prezent m-ați ajutat, m-ați protejat și V-ați îngrijit de mine ca de un fiu, ba ce e mai mult, îmi promiteați de a mă asemăna cu bărbați eminenți ca prin aceasta să-mi dați onoare mai mare și numai mai mare. Deci ca să se îplinească cuvintele ce Preasvinția Voastră mi-ați scris în anul 1869 din 15 iunie, tocmai acum a venit acel timp, ca să fiu precum ați zis: ca **Bortnânschy** și **Livoff** la ruși. Prin moartea Dlui G. I. Burada⁸⁵ a devenit vacantă catedra de muzică eclesiastică de la Conservatorul din Iassy, catedra cea mai înaltă de la noi din țară pentru un profesor de muzică eclesiastică; zic cea mai înaltă pentru că toți domnii profesori de alte științi pot avansa (prin meritele lor) de la școala primară*

⁸⁴ George Sion a publicat volumul *101 fabule dedicate M.S. Doamnei Elisabeta* în 1869 (București, Imprimeria Națională, 160 pagini).

⁸⁵ Gheorghe Burada (2 august 1831, Iași-25 martie 1870, Iași), dirijor de cor, compozitor și profesor la Conservatorul din Iași.

la seminar, de la seminar la liceu etc., cu onoare și salarii mai mare; iară pentru breasla în care sunt nu este asemenea ierarhie, poate să se permută un chor maistru prin toate seminariile și prin toate liceele, iar onoarea și salariul rămân tot acelea care l-au avut mai înainte de permutare. Pentru profesorii de muzică eclesiastică sunt numai două catedre în toată țara României la care ar putea ei avansa; aceste catedre sunt Catedra de muzică eclesiastică la Conservatorul din București (pe care o ocupă D. I. Cartu) și aceeași catedră la Conservatorul din Iassy, care acum a devenit vacantă prin moartea D. G. Burada. La una din aceste catedre de va avansa cineva, apoi pe lângă onoarea ce are de director de muzică eclesiastică pentru jumătate de țară (adecă pentru toată Moldova sau Valachia) și de membru al Conservatorului, mai are și un salariu, pot zice, dublu decât la un seminar sau liceu, un salariu de 300 lei, iar la seminarul sau liceu de 157,35 bani, iată ce deosebire.

Cu profund respect Vă rog, Preasfințite Stăpâne, ca precum înainte și chiar pentru postul în care sunt ați mijlocit pentru mine la ministru respectiv și la alte persoane precum D. Marcovici etc. și acum alerg la bunătatea Preasânției Voastre rugându-Vă să revărsați și acum asupra-mi, ca și mai înainte, să mijlociți pentru permutarea mea în postul ce e vacant la Conservatorul din Iassy, publicat la concurs pentru 15 septembrie prin Monitoriul nr. 113. Sperața mea toată este numai în Preasânția Voastră și cred că Veți revărsa către mine și de astă dată bunătatea Preasânției Voastre și veți recomanda precum ați recomandat și altă dată, și nu ați recomandat numai pe mine, ci și operele mele (precum zice și onor. D. Vasile Alex. Urechia prin ziarul „Informațiunile bucureștene”, nr. 123). Deci, pe baza acestor nenumărate binefaceri a[le] Preasânției Voastre pentru mine și a promisiunii ce mi-ați dat ca să mă asemănați cu Bortnianski și Lwow, alerg la Preasânția Voastră și vă rog [să] mijlociți pentru permutarea mea la Iassy.

Pentru această funcțiune înaltă ce mă simt demn de a ocupa mi-a dat multă speranță, promisiune și încurajare și respectabilul D. V. A. Urechia, când a fost la Ismail; Dlui mi-a dat idea cum să fac cererea către Dl. Ministru, care cerere a și luat-o însuși Dlui spre a o înmâna Dlui Ministru. Cred dară că și Dl. Alexandrescu apreciind meritele mele va stărui pentru permutarea mea, precum a și promis. Îmi veți zice, Preasfințite Stăpâne că, mergând eu la Iassy, nu mă voi sili ca să lucrez pentru Biserică ? Cu umilință Vă răspund și Vă dau garantă onoarea mea pe care o am de la Preasânția Voastră, că precum în prezent am fost la ordinele și povățuirile Preasânției Voastre, cu atât mai vârtos de acum înainte puteți pretinde mai mult de la mine, căci acolo voi avea mai mult timp liber de lucru, voi fi mai mult sigur pe ceea ce scriu, căci voi fi totdeauna în

contacte cu artiștii acestei frumoase arte muzicale, de la care mă voi adăpa mult mai mult decât acum.

Vă promit, dar, Preasânțite Stăpâne că până la moartea mea voi fi supus ordinelor Prea Sântiei Voastre și mă voi sili cu toate puterile mele ca să pot ajunge la punctul pe care mi l-ați pus înainte, adecă: să ajung să fiu ca Bornenski la ruși.

Sper Preasânțite Stăpâne că mila Preasânției Voastre se va revărsa asupra-mi; cred și sunt de speranță că aceasta a mea cerere se va realiza.

Al Preasânției Voastre prea plecat și supus fiu sufletesc,
G. Musicescu

Ismail, 1870 iunie 29

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 30, f. 41^{fv}-42^{fv}

X

Gavriil Musicescu către episcopul Melchisedec

Ismail, 1870 septembrie în 7

Preasânțite Stăpâne!

Cu umilință îndrăznesc a Vă adresa această scrisoare cu care împreună Vă trimit și al IV-lea op din osteneala mea: **Rândueala cununiei**. Preasânțite Stăpâne ! D. tipograf de note Vă scrie ca să-i răspundeți prin telegraf să dea cartea la legat sau nu? și Vă asigură că în aceste două din urmă coale nu este nici o greșeală. Din contra, am găsit și aici două din cele mai însemnate, precum se arată în alăturata listă. Tot domnul zice că greșalele cele mai multe provin din cauză că de la autori au fost greșite; cât pentru asta nu e adevăr, căci dacă era așa, atunci sunt sigur că domnul nu tipărea decât o coală și trebuia să scrie S. Voastre că în original sunt multe greșeli, pe când Dlui o face aceasta tocmai când i-a ajuns sula în coastă. Să fie însă și așa precum zice Dlui, dar pentru ce se plătește corectorul? Sau corectorul nu cunoaște greșalele? Dar eu cred așa: corectorul nici n-a văzut ceia ce are de corectat, prin urmare nu e în drept a lua plata, ci acela carele a făcut asta. Iar pentru D. tipograf se vede că nu are cunoștințe muzicale și i se pare că e tot una dacă va pune o notă pe linie, sau dacă va tipări o notă naturală în loc de aceiași notă dictată etc., ceia ce a făcut mai pe fiecare pagină; și aceasta este cauza pentru care Dlui spune că eu sunt vinovat. Și vă rog, Preasânțite Stăpâne, dacă nu veți trimite cartea precum ați zis, trimiteți și originalul ca să mă conving de erorile de care amintește D. tipograf, ceia ce eu nu cred.

Al Preasânției Voastre prea plecat și supus fiu spiritual,
G. Musicescu

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 30, f. 43^{fv}

XI

Mitropolitul Calinic Miclescu către episcopul Melchisedec

Mitropolitul Moldovei și Sucevei și exarh al plaiurilor

1870 septembrie 19

*Cu frățească în Hristos dragoste Vă îmbrățișăm iubite al nostru
frate*

Din suflet ne-am bucurat primind epistola frăției Voastre datată 13 curent, din care am văzut cu multă bucurie neconținută osteneală ce puneți în dezvoltarea publică a istoriei Bisericii noastre române și în special a Bisericii Moldovei. Veți ști că tot acum am cerut Preacuviosului stareț al Sf. M-ri Neamțul și Secul a ne trimite toate condicele ce vor fi acolo despre diferitele documente și scrieri relative la ambele monasteri, în special, și, în general, la interesele Bisericii, pe care [de] îndată ce le vom primi vi le vom și trimite.

Cât pentru dorința ce exprimați, a se da publicității prin jurnalul bisericesc a discuțiilor urmate în Consiliul General de Instrucțiune, nu numai pentru această materie, dară pentru orice scriere veți crede Frăția voastră, fiind un jurnal nu al nostru, ci al Bisericii și pentru ajutorul susținerii sale apelăm și acum la sprijinul moral al Frăției Voastre.

Sfârșind, Vă rugăm de la Dumnezeu îndeajuns putere spre a putea lucra cu prosperitate în binele Bisericii, rămânând

Al Frăției Voastre în Hristos frate,

K. Mitropolit Moldaviei

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 6, f. 226^{iv}

XII

August Treboniu Laurian către episcopul Melchisedec

Delegațiunea Societății Academice Române

Nr. 93

București, 1870, septembrie 21

Prea-sâncțite Părinte!

Societatea Academică Română, în ședința sa din 10/22 septembrie a anului curent, considerând meritele Prea Sâncției Voastre literare și științifice, V-a ales membru actual al Societății.

Delegațiunea, comunicându-Vă aceasta, vă alătură și un exemplariu din statutele și regulamentul Societății, anuțându-Vă totodată data ce pentru discursul de recepțiune aveți a-l pronunța – în sesiunea viitoare a anului 1871. Delegațiunea ar dori să luați de subiect „Partea ce a avut Biserica în pastorarea naționalității noastre în genere și a limbei în parte” lăsându-Vă, se înțelege, deplina libertate de a alege orice alt subiect

ce vă convine mai bine, destul să binevoiți a încunoștiința din timp și Delegațiunea despre subiectul ce veți alege.

Primiți, Vă rog, Prea Sâncțite Părinte, asigurarea prea distinsei noastre considerațiuni.

Președinte, A. Treb. Laurian

Secretar: I. C. Massimu⁸⁶

Prea Sâncției Sale, Părintelui Episcop Melchisedec⁸⁷.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 3^{iv}

XIII

Răspunsul episcopului Melchisedec la scrisoarea de mai sus (concept)

Delegațiunei Societății Academice

D. Președinte

Am avut onoarea de a primi adresa Dvoastră no. 93, prin care mă anunțați că Societatea Academică, în ședința din 10/22 septembrie a binevoit a mă alege membru actual al ei.

Mulțumesc onorabilei societăți de această considerațiune foarte prețioasă pentru orice român devotat națiunii sale. Voi depune și eu dinarul meu cu tot devotamentul în acest mare tesaur al științei și literaturii române. Și rog pe Dumnezeu să împuternicească și să mărească acest centru de lumină și știință românească, spre luminarea, înălțarea și dezvoltarea spiritului național și conducerea lui pe calea cunoașterii de sine și producerea faptelor glorioase națiunii.

Totodată, am primit și împreună cu adresa și exemplariul de statutele și regulamentele societății.

Pentru subiectul discursului de recepțiune ce mi se recomandă de onorabila delegațiune, nu voi lipsi a o înștiința la timp.

Binevoiți, Vă rog, Dle Președinte a primi asigurarea prea distinsei mele considerațiuni⁸⁸.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 11^f

⁸⁶ Ioan C. Massimu (1825-1877) a fost un lingvist român, membru fondator al Societății Academice Române (2 iunie 1876); secretar general al Societății Academice Române (3 septembrie 1870-18 august 1872; 12 august 1873-18 septembrie 1876), vezi Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 514, 934.

⁸⁷ Alăturat se găsesc 8 foi cuprinzând „Statutele Societății Academice Române” și „Regulamentu allu Societății Academice Române”, vezi SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 4-10^{iv}.

⁸⁸ Conform obiceiului practicat de Melchisedec, scrisorile aflate în copie, precum este aceasta, nu erau semnate.

XIV

August Treboniu Laurian către episcopul Melchisedec

*Delegațiunea Societății Academice Române
Nr. 47*

București, 1871, iunie 26

Prea-Sânte,

Delegațiunea are onoarea a Vă invita timpuriu ca pentru ziua de 1^{iu} august viitoriu să binevoiți a Vă afla în București, spre a se putea deschide sesiunea generală a Societății cu un număr cât se va putea mai complet al membrilor.

Delegațiunea nu se îndoiește că de marile interese și scopuri naționale ce urmărește Societatea este pătruns fiecare membru ce-i incumbă în respectarea unor prompte și eficace lucrări pentru atingerea acelor scopuri; și de aceasta este convinsă că fiecare membru va putea veni la timp să ia parte la lucrările sesiunii generale a Societății. La cazul însă când împrejurări neprevăzute V-ar împiedica de a Vă afla în București pentru ziua de 1^{iu} august, Veți binevoi a încunoștiința pre Delegațiune despre timpul când ați putea neapărat veni să luați parte la ședințele Societății. În tot cazul, veți binevoi a onora Delegațiunea cu un răspuns la această adresă, arătând totdeauna data când și unde să vi se trimită banii de viatec.

Primiți, Prea Sânte, asecurarea prea distinsei noastre considerațiuni.

Președinte, A. Treb. Laurian

Secr. gener. I. C. Massimu

*Prea Sâncției Sale Părintelui Episcop Melchisedec (Ismail).
SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 12*

XV

Răspunsul episcopului Melchisedec la scrisoarea de mai sus (concept)

Dle Președinte!

La adresa Dvoastră no. 47, anul curent, avem onoarea a răspunde că ne vom sili a veni spre a participa la lucrările Societății Academice din sesiunea generală ce are a se deschide în august. La întâmplare, când vreun caz neprevăzut ne-ar împiedica, nu vom lipsi a vă încunoștiința. Pentru viatic se va regula după venirea noastră la București.

Binevoiți, Dle președinte, a primi asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

2 august 1871

Dlui președinte al Societății Academice Române

Afaceri importante ale serviciului opresc venirea mea în capitală și participarea la lucrările Societății Academice în sesiunea aceasta. Rog scuzați-mă.

Dlui Președinte al Delegațiunii Societății Academice.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 15

XVI

August Treboniu Laurian către episcopul Melchisedec

Delegațiunea Societății Academice Române

Nr. 59

București, 1871, iunie 26

Prea Sânte!

În adresa prin care Delegațiunea a avut onoarea a vă comunica numirea Prea Sânteii Voastre ca membru actual al Societății Academice Române, Vi s-a desemnat totdodată câte un subiect pentru cuvântul de recepțiune ce sunteți obligați a pronunța în sesiunea generală a Societății din acest an.

Acum, fiindcă epoca acelei sesiuni se apropie, cu onoare sunteți rugat ca, cât se poate mai curând, să binevoiți a înainta Domnului V. A. Urechia, în București, acel discurs, dacă îl aveți în totul elaborat, ear dacă, din întâmplare, nu l-ați terminat, veți înainta fără întârziere cel puțin ideile principale ce V-ați propus a desvolta într-însul căci orice întârziere a trimiterei elaboratului Prea Sânteii Voastre ar face ca cel însărcinat a Vă răspunde să nu dispună de timpul îndestulătoriu pentru a se putea prepara să răspundă.

Primiți, Prea Sânte, asigurarea destinsei noastre considerațiuni.

Președinte, A.Treb. Laurian

Secr. gener. I. C. Massimu

Prea Sâncției Sale Părintelui Episcop Melchisedec – Ismail.
SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 13

XVII

Răspunsul episcopului Melchisedec la scrisoarea de mai sus (concept)

Domnule Președinte!

Avem onoarea a răspunde la adresa Dvoastră no. 59 anul curent, că împrejurări nedependente de voința noastră ne-au împiedicat a prepara discursul de recepțiune, pe care am fost obligat a-l pronunța în sesiunea

actuală a Societății Academice. De aceea, Vă rugăm a amâna pronunțarea acestui discurs pentru altă sesiune, când de timpuriu vă vom anunța.

Binevoiți, Dle președinte, a primi asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

Dlui președinte al Delegațiunei Societății Academice.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, Dosar nr. 8/1870-1888, f. 14.

XVIII

Gheorghe Erbiceanu către episcopul Melchisedec

1871 septembrie 15

Prea Sânte!

În semn de recunoștință pentru beneficiile ce am căpătat de la Prea S. Voastră în timpul educațiunei mele în junețe, am luat îndrăzneala a Vă dedica și Prea S. Voastre cartea ce după multe osteneli de abia am putut-scoate la lumină, ca primul fruct pentru instrucțiune din partea-mi.

Vă rog, în urmare, să binevoiți a o primi tot cu acea bunăvoință caracteristică Prea S. Voastre ce întotdeauna arătați către simpla și umila mea individualitate. Rugând pe Dumnezeu de a vă conserva în mulți și fericiți ani, Vă încunoștințăm că noi toți în familia mea suntem bine.

Al Prea S. Voastre supus și devotat fiu,

G. Erbiceanu

Prea Sânteii Sale, episcopului Dunării de Jos, Melchisedec

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 9, f. 99^{fv}

XIX

Răspunsul episcopului Melchisedec la scrisoarea de mai sus (concept)

Dle Erbicene!

Am primit cu mare plăcere epistola Dvoastră de la 15 sept., împreună cu opera ce ați publicat, operă cu atât mai prețioasă pentru mine că ați legat-o cu niște suveniri și sentimente ce nu le pot uita. Eu te iubesc și te stimez ca totdeauna, pentru că ești cel mai demn produs al respectabilului seminar al Moldovei, care, din nefericire, a ajuns astăzi așa de puțin prețuit.

M-am bucurat când Dl. Mandinescu mi-a spus că vă aflați bine cu toată familia și rog pe Dumnezeu să vă aibă sub protecția sa și să prosperați întru toate.

Am onoare a fi al D-voastră părinte în Domnul și amic

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 9, f. 100

XX

August Treboniu Laurian către episcopul Melchisedec

No. 105, 1871, sept. 15

Prea Sânte Părinte,

Delegațiunea Societății Academice Române, conform procesului său verbal din august, pune la dispozițiunea Prea Sânteii Voastre cinci exemplare din Dicționarul fasc. 1&2 și un Glosariu fasc. I, intercalate cu hârtia albă pentru uzul Prea Sânteii Voastre și al colaboratorilor Prea Sânteii Voastre; apoi alte cinci exemplare din aceleași fascicule, însă neintercalate, spre a le desface la amatori cu condițiunile indicate pe frontispiciul fasciculului.

*Președinte, A.Treb. Laurian
Secr. gener. I. C. Massimu*

Dniei Sale,

Părintelui Episcop Melchisedec, membrul Societății Academice Române.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 16

XXI

Răspunsul episcopului Melchisedec la scrisoarea de mai sus (concept)

1872, ian. 13

*Dlui președinte al Delegațiunei Societății Academice**Dle Președinte!*

Alăturatele două exemplare din opera „Lipovenismului”, [i]eșită acum de sub tipar, Vă rog să binevoiți a le primi și depune la Biblioteca Societății Academice, ca demni de profunda mea stimă către această instituțiune națională.

Binevoiți a primi, Dle președinte, asigurarea distinsei considerațiuni.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 16^v

XXII.

Mitropolitul Kalinic către episcopul Melchisedec*Iassy în 12 octomvrie 1871**Cu frățiască dragoste vă îmbrățișăm iubite al nostru în Hristos frate!*

În relațiunile ce avem cu Domnul Vladimir Mordvinov, secretar al Sinodului Rusiei, Ne-au rugat a-i face o obligațiune, aceea adică de a-i da niște date pozitive asupra vieții Sfântului Ioan de la Suceava. Având de toată plăcerea a-i face această îndatorire și văzând că notile ce ne transmit

se referă și la opul Frăției-Voastre, suntem siguri că Frăția-Voastră Ne veți veni cu succes în ajutor, fiindcă chiar acum vă aflați într-un studiu special.

Convinși, dar, de aceasta, cu toată onoarea anexăm aici întocmai copie⁸⁹ de pe vorbitele note, rugându-vă să binevoiți a nu Ne refuza această rugămintă. În acceptarea rezultatului aflăm de toată onoarea a Ne-nsemna

Al Frăției-Voastre în Hristos frate și prieten,

K. Mitropolit Moldaviei

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 9, f. 32

XXIII

Mitropolitul Kalinic către episcopul Melchisedec

Iassy în 15 decembrie 1871

România, no. 2123

Cu frățiască în Hristos dragoste îmbrățișăm pe Frăția Voastră!

Spre realizarea cererii ce Ne-ați făcut, avem onoarea a comunica Frăției-Voastre în original condica documentelor din M-rea Slatina și condica ctitoricească a M-rii Vorona, precum și în copie raporturile prevăzute în anexata listă⁹⁰, care acele ce le vom mai primi vi le vom trimite. Totodată, vă comunicăm [spre] știință că documentele M-rii Coșula citate în raportul superior no. 59 sunt trimise D. Ministru de Finațe cu adresa no. 1591 din 10 august 1870 și de unde încă nu s-a primit îndărăt.

Apoi vă rugăm ca, finind trebuințele Frăției-Voastre cu aceste obiecte, să binevoiți a Ni le înapoia.

Al Frăției-Voastre în Hristos frate,

K. Mitropolit Moldaviei

Iubitorului de D-zeu, arhiereului Melchisedec, episcop eparhiei

Dunării de Jos

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 9, f. 66

XXIV

Iosif, episcop de Huși, către episcopul Melchisedec

Huși. 4 aprilie 1872

Prea Sântite Stăpâne

⁸⁹ În anexă se păstrează copia despre care mitropolitul vorbește în text; redactat în limba franceză, documentul are trei pagini (SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 9, f. 33^{fv}-34). În același loc se păstrează și scrisoarea de răspuns a episcopului Melchisedec, adresată mitropolitului Moldovei (*Ibidem*, f. 35^{fv}-36^{fv}).

⁹⁰ Pentru anexa în cauză, vezi *Ibidem*, f. 67^{fv}.

Vă cer iertare că am întârziat până acum a vă scrie, cauza este că am așteptat răspunsul de la Bârlad privitor la cărțile Prea Sfinției Voastre. Căpătând acum acel răspuns îmi permit a vă scrie această respectoasă scrisoare. Dați-mi voie, însă, a Vă spune cum am petrecut de la despărțirea noastră din București. Călătoria am făcut-o destul de bine; ajungând la Roman am fost bine primit de părintele Isaia unde am rămas până a doua zi; profitând de timpul ce-l aveam m-am dus, mai întâi, de m-am închinat la vestmântul S. Chrisostom și aceasta mi-a pricinuit multă mulțumire sufletească. Pe păr[intele] Protoiereu din Roman nu l-am putut vedea, fiind absent din oraș, mi s-a spus însă că e sănătos dar nemângâet de pierderea fiului său. La Iassy sosind m-am dus la părintele mitropolit. A cercetat de P. Sfinția Voastră cu mult interes și multă afecțiune, dorind să Vă vadă.

L-am găsit bine în sănătate, dar puțin emoționat încă de aventura curioasă ce i se întâmplară: cu câteva zile înainte i se adresaseră niște scrisori anonime prin care i se impunea că până în cutare timp să reguleze uniforma de catifea paraeclesierchilor de pe la biserici, căci, din contră, va fi asasinat. Curând după aceea se înfățișă la Î. P. S. un militar de gradul inferior denunțându-i că niște ofițeri din armată conspiră la asasinarea Î. P. Sale. Imediat s-au luat toate precauțiunile; au adus pe acei ofițeri denunțați, cari, interogați fiind, au răspuns că nu știu nimic și întru-aceasta s-au mărginit totul.

Plecând, apoi, pentru Huși, am găsit acolo totul în ordine și pe toți sănătoși. Păr[intele] Isidor și toți hușenii V-au cercetat și Vă prezintă sărutări de mână. Ceea ce m-a mâhnit este că am găsit pe păr[intele] protoiereu într-o stare deplorabilă, slab, numai umbra din el. Acum însă merge spre mai bine, dar toată iarna a suferit și aceasta a fost cauza că n-a făcut nimic în privința cărților Prea S. V. Am poftit însă pe Dl. Crețu să facă ceva abonamente și Dsa a fost prea onorabil și s-a ocupat de aceasta și cred că aveți deja răspunsul Dsale în această privință, precum de asemenea cred că ați primit răspunsul în această chestiune și din partea protoiereului de Bârlad.

Rog pe D-zeu, Prea Sfințite stăpâne, ca să petreceți cu pace și sănătate sf[intele] apropiate sărbători și să vă păstreze Dumnezeu întru mulți și fericiți ani.

Cât pentru mine, mă aflu fizicament destul de bine, mulțumită lui Dumnezeu, dar moralmente sufăr și această suferință îmi face viața dură. Ceea ce contribuie mult la suferințele mele morale este starea decăzută în care mă aflu. Eu unul sunt desperat a mai vedea clerul ridicat la înălțimea la care ar trebui să fie și aceasta mă face a-mi perde curajul și dacă n-aș avea împrejurările pe care le cunoașteți, credeți-mă, Prea Sfințite, că n-aș esita un moment a lăsa locul ce ocup cu nevrednicie, unui altuia mai demn decât mine. Închipuiți-Vă pozițiune umilantă: în momentul acesta primesc

ordin telegrafic de la D. Ministru Tell a depărta pe protoereul Vrabie și a recomanda pe fostul protoereu Chira. Cunoașteți lucrurile bine și, prin urmare, mă opresc a Vă spune ce se petrece în sufletul meu în aceste momente și cu toate acestea va trebui să mă supun ordinului și să sufăr umiliațiunea.

Vă rog nu mă uitați la sântele Voastre rugăciuni în care am multă credință.

Recomandându-mă dragostei Voastre sunt al Prea Sânției Voastre mai mic în Christos frate și cu totul devotat serv.

Iosif Huși

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 22, f. 38^{fv}-39^{fv}

XXV

August Treboniu Laurian către episcopul Melchisedec

Delegațiunea Societății Academice Române

Nr. 108

București, 1872, iunie 21

Prea-Sânctite Părinte!

Delegațiunea este convinsă că fiecare membru al Societății Academice, pătruns de importanța scopurilor ce urmărește Societatea și de responsabilitatea ce incumbă fiecărui membru de a lucra, după putință, pentru atingerea acelor scopuri, va prospera, conform obligațiunei impusă prin statute, a se afla la locul său des de la întâi august; cu toate acestea, cu strâmtorarea financiară ce se prevede pentru bugetul anului viitor, Delegațiunea insistă cu dinadinsul ca la menționata epocă fiecare din membri să se afle în București, pentru ca Societatea să poată rezolva și regula această cestiune în primele zile ale sesiunei anului 1872/3.

Veți binevoi a face cunoscut delegațiunei unde și cum se trimite viateleul ce ți se cuvine, Prea Sânctite Părinte, pentru venirea până în București.

Acceptă, te rog, Pre Sânctite Părinte și coleg, asigurarea prea destinsei noastre considerațiuni.

Președinte, A. Treb. Laurian

Secretariu general, I. C. Massimu

*Prea Sântiei Sale, Părintelui Episcop Melchisedec, Episcopul
Dunării de Jos.*

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/ 1870-1888, f. 17

XXVI

Răspunsul episcopului Melchisedec la scrisoarea de mai sus (concept)

1872, iul. 22

Dle președinte!

La adresa Dvoastră no. 108, prin care mă invitați a veni la sesiunea academică pentru 1^{iu} august, avem onoare a vă încunoștința că cu cea mai vie părere de rău suntem siliți a renunța la distinsa onoare ce ne-a făcut Societatea de a ne alege membru activ al ei. Cauza este suferința noastră provenită din slăbirea vederei, care ne face a fi foarte rezervați în ocupațiunile literare. Ne vom sili, însă, în tot cazul, a putea fi folositori Societății Academice pe alte căi.

Binevoiți, vă rugăm, Dle președinte, a primi asigurarea prea distinsei noastre considerațiuni.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 17^v

XXVII

Nicolae Krețulescu către episcopul Melchisedec

*Delegațiunea Societății Academice Române
Nr. 155*

București. 1872, septembrie 30

Prea Sânte Părinte,

Societatea Academică, care în 1871⁹¹ își făcuse o plăcută datorie de a vă numi membru al ei, la dorința Prea Sânteii Voastre a primit cu regret încunoștințarea ce-i făcură-ți în 1872, ca din cauza unui marbu, care v-a slăbit prețioasele vederi, sunteți constrânși a vă demite din însărcinarea de membru actual.

Societatea, apreciind motivul ce aduserăți la demisune și dorind ca el să înceteze neîntârziat – ca o nouă recunoaștere din partea-i a dotelor Sf. Voastre literare, s-a grăbit în ședința de la august a vă chema de membru al său onorar.

Delegațiunea dând Prea Sânteii Voastre înștiințare de acest onorat conclud al Societății, vă roagă să primiți din partea-i încredințarea prea [de]osebitei sale considerațiuni.

Președinte, N. Krețulescu

Secretariu general, V. A. Urechia

Prea Sânteii Sale, Părintelui Melchisedec, episcopul Dunării de Jos.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 22

⁹¹ De fapt, așa cum aflăm din paginile dicționarului membrilor Academiei Române, episcopul Melchisedec a fost ales membru titular al Societății Academice Române la 10 septembrie 1870 (Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 805).

XXVIII

Vasile Mandinescu către episcopul Melchisedec

Ismail, 4 fevr. 1874

Sărut mâinile Preasânțite Stăpâne!

Zilele trecute am avut o inspecțiune la direcțiunea forului Scholei Comerciale. Inspecțiia s-a făcut de Dl. Duca și Dl. Prefect, după ordinile Dlui Ministru de Culte și Interne. Motivul acestei comisiuni au fost denonsurile făcute verbal de către Dl A. Tulceanu. Deși după actul de donațiune nu putea să se facă această comisiune decât cu consimțământul donatorilor, dar noi, spre a se înfunda minciunile am depus spre cercetare[a] lor toată gestiunea de la intrarea noastră în administrarea acestui fond și până la finele anului 1873. Toată gestiunea s-a găsit în conformitate cu actul de donațiune și cu regulamentul Direcțiunei aprobat de Dl. Ministru [a] Cultelor. Pentru orișice cheltuieli sunt acte justificative în regulă și formalitățile îndeplinite prin convocarea donatorilor. Am ascultat chiar raportul Dlui Duca către Dl. Ministru de Interne, în care spune ca cercetând gestiunea financiară a acestei direcții a greșit în toată regula; au ștamp[i]lat toate actele și presintat totodată și un tablou de[spre] această gestiune.

Dl Prefect a avut și altă însărcinare – de a cerceta în ce stare sunt școalele, câți profesori și câți elevi au.

I s-au dat toate informările și acum își formiază și el raportul său. După cât știu, el nu are a zice nimic contra Direcțiunei. L-am văzut însă ținând la acea – că Direcțiunea rău a făcut de a suspendat școala de băeți.

Împrejurarea este astfel: prin actul de donațiune se zice că copii ce vor frecventa aceste școli să plătească ceva, căci numai din venitul acestui fond nu se pot întreține școalele. În anulu I^u au fost până la 33 copii și au plătit și premiul de învățământ; de la septembrie trecut, după intrigile mai multora, nu au voit să plătescă acest premiu și când s-au văzut constrânși ei au spus că-și dau copiii în liceul ce s-a deschis. Astfel la școală veneau 14 elevi și dintre ei numai 2 au plătit. Direcțiunea văzând că cu modu[l] acesta nu este cu puțință a continua cu această școală, a convocat donatorii, le-a expus cazul și ei au decis a se suspenda de la 1 decembrie (trecut) până se vor presenta elevi suficienți și care vor plăti premiul de învățământ. S-a avisat acesta pe părinți și prin așipte⁹², mai mulți au declarat că-și dau copii la școală, dar nefiind număr suficient au rămas până la 1 sept. viitoriu. S-a prevăzut această școală și în bugetul anului curent și, la timp, să vor face și cuvenitele publicații.

⁹² Termenul așipt este echivalentul lui anunț, așis.

Cu toate acestea, intriganții, în capul cărora cu multă turbare alerga Dl. Ioan Grăjdeanu⁹³, se silesc acum a provoca o altă cercetare de când donatorii administrează acest fond. De se va îndeplini și această poftă a inimii lor, s-a pierdut acest fond; căci ei sunt hotărâți a-i da o altă destinație.

Eu în toate aceste[a] văd o dorință mare a lui Tulceanu de a se răsbuna pe Sopof și alergările ...⁹⁴ – crezând că poate [i]eși ceva de cheltueală.

Vă supun la cunoștința că eu m-am lăsat de profesorat de la 1 decembrie și în trecut luna febr. mi-am dat dimisia și din membru al Direcției, însă după rugămințile colegilor și după stăruințele Dlui Neagu, pe care l-au rugat să intervină către mine, am consimțit a rămâne la Direcțiune până la 19 mai viitor, când espiră termenul acestei Direcțiuni.

V-am comunicat despre această chestie spre a cunoște în ce [con]stă ea; căci știu că aveți să fiți rugat a da concursul Presânției voastre pentru sprijinirea actelor recunoscute pentru acest fond.

Noi suntem bine cu toții.

Sunt, cu cel mai profund respect, al Presânției Voastre prea plecat și supus serv[itor]

B⁹⁵. Mandinescu

Pensionatul de fete, însă, este în cea mai bună stare. Chiar Măria Sa Domnitoriul la vizitarea ce a făcut ne-a exprimat cea mai mare mulțumire.

În locul M. Zolți am angajat pe o alta. Acum avem 4 profesore – cu contracte, câte [una] pe un an, 2 și 3.

Localul școlii de băieți este iarăși pregătit și în orice moment se poate deschide școala.

Donatorii sunt prea triști de turnura ce văd că voesc să se dea acestui fond și sunt gata a-l aduce la starea lui primitivă. Știți că mai mulți dintre ei sunt supuși străini; ei voesc a scrie Bancei a nu mai elibera nici unui bani, ci să stea în Bancă până vor vedea împrejurimi favorabile.

De se va proceda astfel – se perde fondul; căci profesoarele care sunt angajate prin consulul respectiv⁹⁶, vor face proces și li se va plăti andrarele deși nu ar mai avea nici o elevă.

⁹³ La SJAN Iași se păstrează o scrisoare a lui I. Grăjdeanu trimisă din Ismail episcopului Melchisedec la 4 ianuarie 1879 (SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 14, f. 92^{iv}-93).

⁹⁴ Indescifrabil.

⁹⁵ Autorul semnează **B. Mandinescu**, probabil de la *Basil*.

În acuzațiile ce au făcut Direcțiunei au fost și aceea că chiar biletul bancei pentru 50000 ruble este fals. Aceasta mi-a spus chiar Duca. Și la răspunsul ce li-a făcut el că nu poate fi fals, căci vede că se primește pe fiecare an câte 2000 ruble procente: ei însă i-a zis cât bine că te trag la șfoară, căci acele procente le dau din buzunariul lor, eară biletul este fals și este prin înțelegere cu consulul rus, prin care fac formele de încasare a procentelor. S-au indignat și ei de asemenea minciună.

Arh BCU Iași – Arh. Melchisedec, dosarul VI, nr. 13, 14 (8 pagini)

XXIX

Polihronie Sârcu către episcopul Melchisedec

29 aprilie 1878,

S. Petersburg

Preaînalte Preasvințite!

*De mult aveam de gând a face cunoscut pe publicul rusesc cu onorabila operă a Svinției Voastre – „Lipovenismul”, adăugând încă ceva, ce voi mai găsi nou în literatura rusească de[spre] lipoveni[i] ce trăiesc în țara noastră, dar mai multe împrejurări și îndeletnicirile mele, ca (și) alte lucruri, tot mă împiedică a-mi împlini gândul. Deci evenimentele de astăzi și importanța materiei a menționatei opere a Sv. Voastre mă îndatoresc a-mi dovedi împiedicările și a-mi reuși gândul; și până la un loc chiar mi l-am reușit: că am început a publica un șir de articole pentru lipovenii din România în jurnalul științific al Academiei duhovnicești de aici **хрестіянское уменіе**⁹⁷; până acum a ieșit de sub presă numai articolul întâi (în cartea de pe lunile mai – iunie, n. 5-6), ce tratează de lipovenii ruși din țara noastră, în genere, și de rascolnici⁹⁸ o parte. Articolul al doilea, ce se va publica în nr. următor al menționatului jurnal, tratează de scopeți⁹⁹ și de alte secte mistice ruse din România. Materialul pentru aceste două articole l-am găsit în menționata onorabilă operă a Sv. Voastre și cu dânsul*

⁹⁶ Este vorba, cu mare probabilitate, despre consulul rus, despre care Mandinescu va vorbi în rândurile de mai jos ale scrisorii.

⁹⁷ Numele periodicului, deși editat în alfabet rusesc, este redat de autorul scrisorii cu litere latine. Titlul articolului publicat de Sârcu este următorul: „Rascolnicii noștri din România și purtarea guvernului român față de ei”, publicat în nr. 5-6/1878-1879, nr. 11-12/1880, vezi Damian P. Bogdan, „Bibliografia scrierilor lui Polihronie Sârcu. Studii, ediții de texte și articole”, în *Arhiva românească* (București), tom VIII, 1942, p. 56.

⁹⁸ Rascolnicii sunt schismatici ruși împărțiți în două grupuri (cu și fără preoți); s-au separat de Biserica Ortodoxă la mijlocul secolului al XVII-lea.

⁹⁹ Scapeții sau scopiții sunt membri ai unei secte religioase creștine ai cărei adepți se supuneau castrării.

mai exclusiv numai m-am folosit. Articolele acestea și cele ce vor mai apărea, așijderea și altele ce vor ieși de acum de sub presă în alte jurnale, se vor pune în capul unui șir de articole ce vor trata pentru România și frații noștri români cu scop de a face cunoscut pe ruși cu țara noastră, cu starea României în trecut și de astăzi, de care ei, rușii, au niște expresiuni uneori foarte întunecoase și ignorante.

Deci articolul al doilea, ce va trata de scopeți și care trebuie să iasă de sub presă [fără] zăbavă, cum am spus mai sus, are nevoie a fi adăugat vreo câteva scrisori din corespondența scopeților, ce se află în arhiva Tribunalului din Izmail și din care Sv. Voastră ați dat vreo câteva sumarii în onorabila operă a Sv. Voastre (p. 433-437), așijderea și de bileturile: unul rusesc de sudeție, lui Iacovlev și altul românesc și încă pașaportul turcesc de care povestiți Sv. Voastră la p. 437-438. Dar socot că pentru publicul rusesc ar fi bine ca documentele menționate să fie publicate în original și fiindcă nu știu pe nimeni la cine aș putea adresa pentru ele, rog mila Sv. Voastre a însărcina pe cineva a-mi face copii de pre vreo câteva scrisori și de pe bilete și să mi le trimeată, cerând noi de la Sv. Voastră iertăciune, ca fiind cu totul necunoscut Sv. Voastre, cu o mare îndrăzneală obraznicească Vă supăr. Așijderea, rog bunătatea Sv. Voastre să-mi comunicați, de este cu puțință, niște ceva notițe de[spre] ștundism¹⁰⁰, de există el prin România și alte note, ce le Veți socoti Sv. Voastră că mi-ar fi de folos pentru articolele mele ce vor urma și, în sfârșit, Vă rog cu toată sârguința să-mi comunicați legile guvernului român actuale ce privesc și garantează starea și traiul lipovenilor în scumpa patria noastră.

Am nădejea că Sv. Voastră nu [Vă] Veți supăra pe mine și nu mă Veți certa pentru obrăznicia mea și asprimea cerințelor mele, dar, din contra, socot că Veți pleca milostivnică inimă a Sv. Voastre către umilința glasului meu, cu care strig și chem pe Sv. Voastră la un ajutor, fiind depărtat cu totul de scumpa și iubita patria noastră, către care ferbințeala inimei mele n-o potolit-o asprimea Boreului (?), dar se păstrează cu toată puterea sa.

Fiind totdeauna setos a mă adăpa cu tot ce se ivește în literatura română pentru descoperirea și limpezirea istorică a datinilor patriei noastre, rog pe Preasv. Voastră să-mi trimiteți, de este cu puțință, câte un exemplar din operele Sv. Voastre: „Chronica Hușilor” și „Chronica Romanului”, pentru care Vă voi aduce mulțumirea mea cu toată sârguința.

Sunt încredințat că Preasv. Voastră nu Veți arăta nici o neîndestulare pentru că nu V-am dat de știre la vreme, pentru că m-am

¹⁰⁰ Ștundismul reprezintă un set de practici și doctrine ale unui cult protestant din Rusia, fondat în 1860; pune accent, în special, pe evanghelizare, pietate, studiu biblic comun și rugăciune.

folosit la scrierea articolelor menționate și de mai multe ori am și tradus ceea ce se cuprinde în opera Sv. Voastre pentru lipovenii ce trăiesc în România.

Fiți încredințat, Preasv. Voastră, de frățeasca și nefățarnica iubire și onorabilitate ce Vă arată,

*Preaplecata slugă a Preasv. Voastre, studentul la Universitatea de aici,
Polihronie Sârcu*

P.S. De Veți trimite cărți, Vă rog pe Sv. Voastră să le adresați la Biblioteca Universității pentru d. profes. Vl. Sv. Lamanski, dar scrisorile pe numele meu.

Bine ar fi să se facă copii de pe scrisorile [al] căroro sumariu sunt comunicate în „Lipovenismul”.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 14, f. 22-23^{fv}

XXX

Lucreția Stamat, nepoata episcopului Melchisedec, către acesta din urmă

1878, iulie 17, Roman

Sărut mânele scumpul meu Moș!

Cauza care m-a împiedicat de a vă scrie până acum este dorința ce-o aveam, ca scriindu-vă să vă înștiințez despre rezultatul obținut în urma stăruinței ce-ați avut bunătatea de-a pune pentru frate-meu; vă pot spune atâta că nici până acum n-a capătat concediu, timpul trece și zilele ce trebuie să le întrebuițeze a se pregăti, le trece scriind de dimineață până seara în cancelaria din Roman; ce-i pasă Dlui ministru de resbel, că să perd atâtea ani de sacrificiu și privațiuni pentru părinți și munca cruntă a fiilor.

Știm prea bine c-ați făcut tot ce v-a stat în putință pentru frate-meu, de aceea v-aducem a noastre vii mulțumiri ș-adânca recunoștință.

Dorim să știm de sunteți sănătos și dacă vă bucurați îndestul de frumosul timp de iulie, de care noi n-am avut parte anul acesta, fiindcă de când a început vara mai în toate zilele plouă.

Noi suntem cu toții sănătoși. Bădia, de voie, de nevoie, s-a deprins cu noul său port de dorobanț; găsesc că-i șade chiar bine cu bonetul cel cu canaf, dar dacă-și pune acea căciulă cu pene de curcan ar semăna chiar cu vitejii de la Plevna, al căror port și turnură marțială e plăcută tuturor.

Noul episcop¹⁰¹ a sosit la Roman de miercuri, în 12. N-am avut onoarea a-l vedea; sper ca astăzi o să vie la noi, fiindcă ne-a înștiințat.

¹⁰¹ Este vorba despre Calist Băcăuanul (fost Stratonichias), numit în iunie 1878, în urma morții episcopului Isaia Vicol, locțiitor de episcop al Romanului, care

Primiți respectuoase sărutări de mâni din partea întregii familii, cât și din partea acelora ce vă respectă și iubesc ca pre cel mai adorat părinte.

Lucreția Stamatini

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 14, f. 14^{fv}-15^f

XXXI

George Sion către episcopul Melchisedec

Societatea Academică Română

Nr. 46

București, 12 octombrie 1878

Prea Sfințite,

Societatea Academică, în cursul sesiunii sale din anul acesta, luând act de donațiunea manuscriptelor Banului Vasile Vârnav ce Prea Sfinția Voastre i-ați făcut, m-a însărcinat a Vă exprima mulțumirile sale.

Subscrisul, pătruns totdeauna de generoasele simțăminte ce cunosc că purtați pentru instituțiunea acestei Societăți, află fericita ocaziune a se face interpretul simțămintelor sale de grațitudine și Vă roagă a primi încredințarea înaltei sale considerațiuni.

Președinte,

Ion Ghica

Secretar general, G. Sion

Prea Sânziei Sale,

Domnului Melchisedek, Episcopul Dunării de Jos.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 14, f. 31

XXXII

Arhimandritul Valerian către episcopul Melchisedec

Roman, 1878, noemvr. 1

Cu tot respectul și sărut mâinile Prea Sfințite stăpâne!

Cumnatul Gh. Dimitriu mă înștiințează că Preas. Voastră ați binevoit a primi însărcinare de a stăruii pentru facerea și trimiterea pietrelor de marmură ce am comisionat pentru răpos[atul] nostru episcop Isaia¹⁰². Mulțumindu-vă și eu pentru această bunătate, după prescrierea

a rămas în această funcție până în februarie 1879; va muri la 17 iunie 1885, fiind înmormântat în cimitirul Mănăstirii Cernica (Mircea Păcurariu, „Listele cronologice ale ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române”, în Idem, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, ediția a III-a, vol. III, Iași, Editura Trinitas, 2008, p. 500).

¹⁰² Este vorba despre Isaia Vicol (n. 1821, Sărata Dobreni, jud. Neamț – d. 20 iunie 1878, Roman), locțiitor de episcop la Roman începând cu 9 noiembrie

cumnatului, Vă trimit și banii în suma de 40 din care 25 în aur, rugându-Vă să-mi răspundeți de primire și să dați neguțitorului după ce Vă Veți încredința că lucrul s-a făcut cu exactitate și s-a predat la gara Roman.

Noi ne aflăm cu toții sănătoși și cu lucrul casei noi mult avansați, deși banii i-am mântuit de mult. Am tot cerut la Minister banii rămași din salariul răposatului, dar în zadar. Ca să nu perdăm timpul în deșert și ca să poată episcopul viitor avea un adăpost măcar provizor, am pus la lucru mai departe cu banii din fondul clopotniții dar, pe de altă parte, am făcut deviz de lipsele ce are casa, în toată regula cu arhitectul orarului și l-am înaintat Ministerului, care deviz se ridică la 10.000 fr.

Pe aici lumea este ca sigură că viitorul nostru [episcop] veți [fi] Preasf. Voastră; dorim să realizeze D[mne]zeu această dorință generală, care ar completa, cred, și micile lucrări începute în favoarea sf[inte]i episcopii.

*Dorindu-vă sănătate și bunăvoință sunt
Al preasf. Voastre smerit frate și servitoriu,
Valerian arhimandrit*

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 14, f. 33^{iv}

XXXIII

Constantin Erbiceanu către episcopul Melchisedec

1879, Februar 27

Iassy

Vă sărut mâinile Preasfințite!

Respectul și recunoștința ce v-o dătoresc, unite cu dragostea fiiască¹⁰³ mi impun sfânta datorie de [a] saluta din toată inima venirea Preasf. Voastre la scaunul pastoral a[l] marilor prelați Dosotheiu și Veniamin ! Orice român, specialminte orice creștin trebuie să simtă o mulțumire deplină spirituală prin evenimentul alegerii Preasf. Voastre la scaunul Episcopiei de Roman. Mișcat de aceste sentimente religioase și cunoscând în persoana Preasf. Voastre pe adevăratul sprijin al Sf. noastre Biserici române, mi se umple inima de bucurie. Sper că curentul ireligios, ce ia proporțiuni considerabile, din nefericire, între noi, românii, va găsi un luptător demn de neamul românesc și un apărător zelos al religiei strămoșilor noștri !

1868. La 18 ianuarie 1873 este ales episcop, recunoscut la 25 ianuarie și investit trei zile mai târziu; a păstorit până la moarte (Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 500).

¹⁰³ Constantin Erbiceanu se considera fiu spiritual al episcopului Melchisedec, de aici și termenul *fiu*esc.

Primiți, Vă rog, Preasfințite și cu această ocaziune umilitele mele urări, iar Dumnezeu să Vă dea sănătate întru mulți ani.

Al Preasf. Voastre umilit fiu spiritual și vechi elev,

C. Erbiceanu

BCU Iași, Arh. Melchisedec, IV, 32, f. 1^{fv}

XXXIV

George Barițiu către episcopul Melchisedec

Academia Română

București, 1879, iulie 2

Prea Sfințite Domnule coleg,

Având a se reconstitui secțiunile în sensul statutelor și lipsind din secțiunea noastră istorică mai mulți membri, astăzi nu am fost în număr regulamentar, așa a rămas ca să ne alegem Biuroul, mâine, marți sau cel mult poimâne dimineață la 9 ore, dacă ne vom aduna cel puțin 8 membri din această secțiune.

Celelalte două secțiuni s-au constituit.

Vă rog, Domnule coleg, ca să binevoiți a participa la ședința de mâine și poimâne spre sus atinsul scop.

Devotat,

G. Barițiu

Prea Sfinției Sale Părintelui Melchisedec – episcop de Roman

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/ 1870-1888, f. 31

XXXV

S. Guriță către episcopul Melchisedec

Înalt Prea Sfinte!

Dacă mi-am luat curagiul de a vă ruga prin aceasta, a fost că cu ocaziunea cunoștinței făcută la Cameră mi-ați dat voie să mă cred unul din cunoscuții Prea Sfinției Voastre. Și mi-ați zis că la orice ocazie să mă adresez cu rugămintea mea. Astfel, odată cu aceasta se prezintă înaintea Prea Sfinției Voastre elevul seminarist Ion Mehedințu, cu atestatul căpătat în urma silințelor sale; s-a angajat la Târgul Panciu, după cum pentru aceasta de către părintele protoereu s-a făcut cunoscut prin raport.

Vă rog respectuos a binevoi de a i se da darul Diaconiei, având multă siguranță că i se va satisface dorința și fiindcă tânăru-mi este și nepot chiar, voi rămâne pentru totdeauna obligat al prea Sfinției Voastre supus servitor

S. Guriță

1879. Decembrie 26

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 15/1880, f.12^{fv}

XXXVI

Locuitorii comunei Bașoteni (jud. Bacău) către episcopul Melchisedec

1879, decembrie 29

Bacău

Prea Sfințite!

Mare eroare este de s-a recomandat prea Sfinției V[oaș]tre pe persoana Dlui Ioan Dăscălescu de la comuna Bașoteni, plasa Tazlăul de Iași, județul Bacău, a se hirotoni preot la secția Bașoteni; cauza este că primarul din acea comună este vărul său primar de ș-au dat locuitorii iscăliturile lor; după care primarul a putut face recomandația prea Sfinției Voastre de a-l hirotonisi preot, când faptele Sale nu sunt meritabile a-i încuviința asemenea serviciu; și dacă îl veți hirotonisi preot aveți a da seama înaintea lui D[umne]zeu și a oamenilor; hirotonisindu-l sigur este că locuitorii citatei comune și secțiuni vor ajunge la disperare a-l pune chiar pe fugă în scurt timp.

Întrebați sau cercetați în comuna învecinată – Berești și se va vedea faptele sale; toți cunoscuții săi, care au știut afacerile sale, nu-l vor recomanda bine întrebându-i; această persoană ajungând la gradul de preot, sigur în scurt timp va avea oarecare răsplătire de la D[umne]zeu.

În anonim, de la locuitorii din comuna Bașoteni.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 15/1880, f.15^{fv}

XXXVII

Elena Vârnab și Eugenia Negri¹⁰⁴ către episcopul Melchisedec

Prea Sfinte Stăpâne!

Venim prin aceasta cu tot respectul a vă depune sincerele noastre felicitări pentru sff[intele] și mântuitoarele serbări trecute și viitoare, asemenea și Anul Nou.

Binevoiască Atotputernicul a vă păstra în deplină sănătate mulți și fericiți ani, pentru înflorirea Bisericii și prosperarea clerului român.

Prea Sfințite! Convinse fiind de mulțumirea ce aveți a vedea prosperând junimea română pe toate căile de progres, cu tot respectul vă rugăm să faceți milă a primi în seminariul din Roman pe băetul Vasile Vasiliu, ce este orfan al căruia părinte a fost preot la Bisericile din M-rea

¹⁰⁴ Eugenia Negri era sora scriitorului și omului politic Costache Negri (1812-1876), vezi Constantin C. Diculescu, *Din corespondențele episcopului Melchisedec*, p. 20-21, nota 1.

noastră (Văromatic) și toți fii defunctului preot, frați ai acestui băet, sunt preoți și diaconi la noi, destiși prin talentul de voce și buni bisericosi pe care considerente suntem chiar datoare de a proteja și pe acest copil care, cu ajutorul lui Dumnezeu, asemenea dorește a se prepara pentru preot.

Încă odată, respectuos Vă rugăm Prea Sfinte! Faceți milă de a-l primi și dacă s-ar putea intern, pe de o parte fiind lipsit de mijloace, iar pe de altă parte ca să nu i se zădărnicească timpul afară și a fi mai de aproape privegheat.

Avem vie speranța Prea Sfinte că veți avea bunătate a ne răspunde dacă se poate a fi primit și cu ce condiții.

Vă sărutăm mâinile cu tot respectul, rugându-vă a binecuvânta.

A Prea Sfinției Voastre întru totul supuse

E. Vârnav, E. Negri

1880, ianuar 1

M-rea Văromatic

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 15/1880, f.11^{fv}

XXXVIII

Narcis Crețulescu către episcopul Melchisedec

1880, ianuar 1/13, Iași

M-rea St. Sava

Înalt Prea Sfințite Stăpâne!

Cu cel mai adânc respect Vă rog ca să binevoiți a primi sincerile mele felicitări și orații pentru toate sfințele și mântuitoarele sărbători pentru Anul Nou și pentru Botezul Domnului.

Binevoiți, Vă rog, a primi rugăciunile ce fac eu către milostivul D[umne]zeu ca să trăiți ani mulți și fericiți pe pământ, să fiți spre folosul Bisericii, a clerului și a nației române, iar când vă veți mântui către Domnul să nu uitați și pe al Înalt Preasfinției Voastre prea plecat și întru totul supus fii sufletesc

Protosing. Narcis Crețulescu¹⁰⁵

Înalt Prea Sfințitului Episcop D.D. Melchisedec de Roman, la Roman

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 15/1880, f. 24

¹⁰⁵ Protosinghelul Narcis Crețulescu va adresa tradiționalele urări episcopului Melchisedec și cu ocazia sărbătorilor pascale ale anului 1880, vezi scrisoarea expediată la 19 aprilie 1880, de la Seminarul din Huși, păstrată la SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 15/1880, f. 73.

XXXIX

Vasile Mandinescu către episcopul Melchisedec

Roman, 1880, februar 9

Sărut mâinile Preasânțite Stăpâne,

Vestea despre încetarea din viață a Preasfințitului Atanasie¹⁰⁶ ne-a întristat foarte mult. Se vede că nu i-a mai fost cu puțință a suporta supărările ce de un timp se grămădiră asupra capului său.

D[umne]zeu s-l ierte și să-l odihnească! Acum el a aflat ușurare multă iar clericilor nemulțumiți de păstoria sa li s-a prezentat ocazia a proba prin cuvântul lor dacă ei merită dragostea ori certarea păstorului lor.

Acasă avem sănătate și pace. În eparhie nu este nimic deosebit. Alaltăieri a murit canonicul (?) Doboș. Am cercetat la seminarium pentru seminaristul de la Putna, pentru care stăruie Dl. Străjeriu și am aflat că a fost corigent în clasa a II-a, s-a dus la Buzău unde a fost promovat în clasa a III-a, dar se vede că a făcut un fals în biletul său la conturi: a pus 6 în loc de 2 – 76 (carea trebuie s-o corecteze). Eu i-am făcut observarea cuvenită și i-am zis să se ducă la Buzău. Mandatul și banii pe ianuarie i-am primit.

Eri și alaltăieri am avut ger de 16 gr[ade]; acum este moale. Preasfințitul Valerian face pregătire pentru rachiu: a dat să dregă căldarea și are să pună să facă cuptorul.

Dl. Alexandru Gr. Șutu v-a hărăzit și expediat o carte „Istoria lui Herodot”¹⁰⁷ tradusă și adnotată de el.

Vă doresc sănătate și sărutându-vă mâinile rămân,

Al Preasânției Voastre preaplecat și supus serv,

B. Mandinescu

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 15/1880, f. 38^{iv}-39^{iv}

XL

Eugenia Negri către episcopul Melchisedec

Înalt Prea Sfinte Stăpâne!

¹⁰⁶ Este vorba despre episcopul Atanasie Stoenescu (1815-9 februarie 1880), locțiitor de episcop la Roman între 1864-1865 și episcop titular la aceeași eparhie între 1865-1868; în 1868 trece ca episcop la Râmnic, unde va rămâne până la moarte, vezi Mircea Păcurariu, „Listele cronologice”, p. 500; Idem, *Dicționarul teologilor*, p. 423.

¹⁰⁷ Este vorba despre lucrarea *Istoria lui Herodot*, cartea a IV-a, tradusă și adnotată de Alexandru Gr. Șutu (1837-1895), publicată la Iași, în 1879.

Destule lipse și nevoi au aste trei M-ri: Neamțul, Văratiful și Agapia. Toate s-au răbdut cu abnegațiune și resemnare, astăzi, însă, a devenit durerea insuportabilă și rănilile invindecabile.

Ne-am încredințat că voiesc a suprima cu desăvârșire cheltueala arhondaricului ce și până acum nu au fost decât 1500 franci pe an, deși nu era suficient, dar făceam toate iconomiile posibile și la [diverse] împrejurări puneam casa mea la dispoziție pentru prestigiul moral al casei, al țării și al guvernului. Ce vor deveni atuncea monasterile? Ce vom face cu lumea care vine neconținut, vara mai cu [de]osebire, când mulți vin pentru rugăciuni cu credința ca să-și vindece durerile și [să-și] realizeze cererile; putem la asemenea persoane închide ușa? Cum să mai fie case de oaspeți dacă se va închide ușa Bisericii? Unde dar mai va fi limanul celor înviforați? Unde prestigiul religiunii, carității și umanității?

Astfel cu multă durere și cu adânc respect aducem la cunoștiința Prea Sfinției Voastre rugându-vă cu lacrimi în numele M. Stariței și a tot soborul să binevoiați a ne susține cu ajutorul puternicului Dumnezeu, care singur e adevărul și dreptatea și pe care umilit, împreună cu tot soborul, cu lacrimi îl rugăm să vă ajute și protejeze în tot pasul ce veți face.

Avem cea mai vie credință în părinteasca Prea Sfinției Voastre protecție,

*A Înalt Prea Sfinției Voastre întru tot plecată și supusă,
Eugenia Negri
1880, februar 13
M-rea Văratif*

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 15/1880, f. 42^{iv}-43

XLI

Mitropolitul Calinic Miclescu către episcopul Melchisedec

București, 4 mai 1880

Iubitorului de D[umne]zeu fratelui Episcop de Roman, D. D. Melchisedec

Relativ la informațiunile ce le aveți Prea Sfinția Voastră că Departamentul de Culte ar fi voit să mute Conservatorul muzical în localul S[fân]tului Sinod și să dispode și de locuințele Prea Sănțitorilor Episcopi și de ale Părintelui îngrijitor al S[fîn]tei Biserici S[fân]tul Dimitrie, vin a vă răspunde că în adevăr Departamentul se pare a fi avut acest scop, pe care însă nu și l-a putut îndeplini, fiindcă în urma ordinului ce am dat de a nu se deschide acele camere, Departamentul n-a mai pus nicio stăruință de a face acea mutare, ceva mai mult încă; ducându-se directorul nostru la Departament spre a vorbi în această afacere, i se răspunde că acolo nu se știe nimic despre aceste dispozițiuni și că probă despre aceasta este că Departamentul n-a deschis nici o corespondență oficială; așadar, din toate

acestea este lesne de văzut că s-au făcut numai o încercare care, însă, nu a reușit.

Astfel dar fiind lucrurile nu mai este necesară de făcut vreo protestație la M.S.R. Domnitorul sau la Dl. Brătianu, la care aș fi apelat numaidecât dacă Departamentul ar fi insistat ca acea mutare să se facă.

*Trimițând Prea Sântiei Voastre frățeștile noastre îmbrățișări,
Râmân al Prea Sântiei Voastre în Christos frate,*

Calinic mitr[opolit]

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 15/1880, f. 106^{iv}-107

XLII

Gavriil Musicescu către episcopul Melchisedec

Prea Sântite Stăpâne!

În ajunul plecării mele cu familia la M-rea Agapia, am primit o scrisoare de la P[ărinte]le Stamat, prin care mă invită să trimit 4 exemplare din Liturg. Sf. Ioan Chrisostom acomodată la serviciul arhieresc, prelucrată de mine pentru Prea Sântia Voastră. A doua zi am dispus a se trimite două exemplare ce-mi mai rămăsese. Sper că le-ați primit.

Eri am primit o scrisoare din Iași prin care mă înștiințează că Preasântia Voastră ați fost în Iași și că ați avut bunavoință a trimite după mine.

Mă grăbesc dară a Vă adresa această scrisoare rugându-Vă ca, de aveți trebuință de serviciul meu, respectuos Vă rog binevoiiți a dispune de el, căci oricând sunt la dispozițiunea Preasântiei Voastre.

În mănăstire am de gând să stau până pe la 6 august. Maica stariță m-a rugat să mă ocup puțin de cântărețele mănăstirei, ceea ce și fac de la 8 a curentei.

Aștept cu nerăbdare ordinile Preasântiei voastre,

Râmân al Preasântiei Voastre, prea supus și devotat fiu duhovnicesc,

G. Musicescu

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 15/1880, f. 131^{iv}-132

XLIII

D. A. Sturdza¹⁰⁸ către episcopul Melchisedec

¹⁰⁸ După câte se pare, din corespondența lui Dimitrie A. Sturdza au fost editate, până acum, scrisorile primite de la marele om politic Petre Mavrogheni (1819-1887), vezi Victor Slăvescu, „Corespondența Petre Mavrogheni-D. A. Sturdza. Treisprezece scrisori din 1860-1863”, extras din *Revista istorică română*, vol. XI-XII (1941-1942), București, 1943, p. 9-33; același Victor Slăvescu a editat

Prea Sfințite Părinte,

Vă rog să-mi dați voie să Vă recomand pe locuitorii din satul Lițca¹⁰⁹, o cotună a Miclăușenilor¹¹⁰, care doresc a aduce un preot în satul lor din eparhia Sfintei Mitropolii de Iași. Binevoii a le da povățuirea și binecuvântarea Prea Sfinției Voastre. Acest sat este compus din oameni foarte buni, muncitori, cu rânduială și religioși și nu veți semăna semăna în pământul neroditor.

Sărut cu adânc respect și cu cea mai devotată iubire mâna Preasfinției Voastre, rugându-vă să-mi păstrați arhipăstoreasca Voastră bunăvoință.

Al Prea Sfinției Voastre devotat fiu sufletesc,

D. Sturdza

Miclăușeni, în 25 august 1880

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 15/1880, f. 126

și *Corespondența lui Ion Ghica cu Dimitrie Sturdza (1860-1880)*, București, 1936 apud Mihaela Violeta Damean, *op. cit.*, p. 179.

¹⁰⁹ Satul Lițca a ieșit în 1910 din componența comunei Miclăușeni, trecând din punct de vedere administrativ în alcătuirea comunei Doljești. Ulterior (în 1931) se contopește cu Doljeștii, vezi Costin Merișca, *Castelul Miclăușeni în cultura română*, Iași, Editura Cronica, 1996, p. 67.

¹¹⁰ La Miclăușeni s-a aflat moșia și castelul Sturdzeștilor, acesta din urmă construit între 1880-1904, pe locul vechiului conac boieresc, acolo unde s-a născut D. A. Sturdza; o prezetare a castelului, domeniului, bibliotecii* și bisericii** (devenită din 1947 mănăstire) de la Miclăușeni poate fi găsită în lucrarea protos. Cleopa Constantin Nicanor, *Miclăușeni: istorie, prezent și perspectivă*, Iași, Editura Trinitas, 2007 (menționăm că la p. I, fig. 3, acolo unde este redată imaginea uricului din 1472, dăruit de Ștefan cel Mare Stanei, fiica vornicului Miclăuș, dintr-o eroare (survenită poate în tipografie), imaginea uricului este inversată, astfel încât pecețile documentului sunt așezate în partea de sus a imaginii, ca și cum acestea ar dechide actul în cauză).

* Privitor la această bibliotecă, a se vedea articolul semnat de Costin Merișca, „Biblioteca miclăușeană”, în *Cercetări istorice*, serie nouă, XI, 1980, p. 617-620, de unde extragem următoarea informație: „În vara anului 1883, episcopul Melchisedec cercetează timp de 6 zile biblioteca de la Miclăușeni, oprindu-se la cărțile și manuscrisele *cele mai interesante pentru istoria țării și limbii noastre*, descriindu-le și transcriind și *însemnările găsite pe filele acestora*. Cărțile și chiar unele manuscrise menționate de Melchisedec care nu figurează însă între donațiile lui D. A. Sturdza către Academie, înseamnă, probabil, că s-au pierdut odată cu risipirea bibliotecii de la Miclăușeni, în 1944” (*Ibidem*, p. 618).

** Date despre biserica de la Miclăușeni și pomelnicul acesteia se găsesc în studiul aceluiași istoric – Costin Merișca, vezi „Pomelnicul sturzesc al Bisericii din Miclăușeni”, în *Arhiva Genealogică*, an III (VIII), nr. 1-2/1996, p. 179-192.

XLIV

Academia Română către episcopul Melchisedec

Academia Română
No. 1022

București, 1881 ianuarie 2

Prea Sânte!

La publicațiunea de concursuri pentru premiile Heliade Rădulescu, Lazăr și Marele premiu Năsturel, ce sunt a se decerne de Academia Română în sesiunea generală a acestui an, au răspuns 12 concurenți, trimițând la cancelaria Academiei, până la termenul regulamentar, 31 decembrie 1880, câte 12 exemplare din scrierile lor.

Alăturata listă vă va arata numele autorilor și titlul publicațiilor prezentate¹¹¹; iar cu poșta de astăzi s-a transmis câte un exemplar dintr-însele la adresa d-voastră, care faceți parte din Comisiunea însărcinată a studia aceste publicații și a prezenta rapoartele sale asupra lor la viitoarea sesiune.

Invențiunea de sub nr. 12 prezentată la premiile Lazăr, fiind în manuscrise și într-un singur exemplariu, nu s-a putut trimite, rămânând a se va da în studiu unui singur membru.

Primiți, Vă rog, Prea Sânte, încredințarea deosebitei mele considerațiuni,

Secretar general,
Hasdeu¹¹²

Prea Sânteii Sale,

Episcopului Melchisedec, membru al Academiei

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 34

XLV

V. A. Urechia către episcopul Melchisedec

¹¹¹ Lista se află anexată scrisorii editate aici, vezi SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 35^{fv}.

¹¹² Semnătura secretarului general al Academiei României care semnează scrisoarea de la 2 ianuarie 1881 trimisă episcopului Melchisedec pare să fie cea a lui B. P. Hasdeu (1838-1907), membru titular al Societății Academice Române (13 septembrie 1877) și vicepreședinte al Academiei Române (18 martie 1885-5 aprilie 1886; 28 martie 1887-16 aprilie 1888; 1 aprilie 1889-1 aprilie 1892) (Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 373-374). Cu toate acestea, la data menționată, funcția de secretar general al înaltului for academic era asigurată de Al. Odobescu (1834-1895), membru titular al Societății Academice Române (10 septembrie 1870) și secretar general al Academiei Române (2 iulie 1879-2 aprilie 1881) (*Ibidem*, p. 601, 934).

Academia Română
No. 1666

București, 1882, august 26

Domnule coleg,

Dl. Fericeanu, profesor al gimnaziului român din Brașov, înaintând Academiei câte 12 exemplare din opera Ds. **Logica** (Brașov, 1881¹¹³), pentru concursul la premiul Năsturel Herescu de 400 de lei și Heliade Rădulescu de 500 de lei ce se vor decerna de Academie în sesiunea anului viitor, am onoarea, Domnule coleg, a vă transmite câte un exemplar din această carte, rugându-vă a o examina și dimpreună cu colegii Dv., N. Ionescu, P.S. Aurelian, Dr. I.Felix și Gr. Ștefănescu, care compun această comisie, să binevoiți a ne raporta despre valoarea literară și științifică a acestei opere la viitoarea sesiune generală.

Primiți, Vă rog, Domnule coleg, asigurarea prea deosebitei mele considerațiuni,

Secretar general al Academiei,
V. A. Urechia

Domniei Sale, P.S.S. părintelui Melchisedec

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 48

XLVI

Mitropolitul Iosif Naniescu către episcopul Melchisedec

Iași, 1883 aprilie în 3 zile

Cu cea în Hristos frățească dragoste Vă îmbrățișez Prea Sfințite!

Cu ajutorul lui Dumnezeu am făcut să apară aici în Iași un ziar – săptămânal religios, intitulat: **Revista Theologică**; primul număr al acestui ziar a apărut la 25 a trecutei luni martie în ziua sărbătoarei Bunevestiri a Maicei Domnului, și am zis Domnilor redactori să trimită și Frăției-Voastre până la 15 exemplare în scopul de a se distribui la persoanele care ar dori să cetească acest ziar eminamente religios. Prin aceasta, cu onoare Vă rugăm, Prea Sfințite, să binevoiți a da concursul Frăției-Voastre de a recomanda acest ziar persoanelor atât laice cât și eclesiastice, care Veți crede de cuviință și care ar dori a se prenumera ca abonați, binevoind a face ca, aceia care vor primi a se abona, să se adreseze la Redacțiunea „Revistei Theologice”, în curtea acestei Sfinte Mitropolii.

Binevoiți, Prea Sfințite, a primi și cu această ocasiune ale Noastre în Hristos frățești îmbrățișări.

Iosif Mitr. Mold.

¹¹³ Volumul lui Iosif Fericeanu a fost publicat în tipografia autorului din Brașov, în 1881, însumând 431 pagini.

Arh. BCU Iași – Arh. Melchisedec, dosarul I, nr. 15

XLVII

Ion Ghica către episcopul Melchisedec

No. 419

Prea Sfințite Părinte,

Academia Română ieri, în prima ședință a sesiunii sale extraordinare, considerându-Vă ca membru deplin al acestui Institut, m-a însărcinat a Vă chema să luați parte la lucrările sale.

Subscrisul, mă grăbesc cu fericire a aduce la cunoștința Prea Sfinției Voastre și a Vă ruga să binevoiți a veni la ședința care va avea loc astă seară, 24 mai, la orele 8 ½ dimineață.

Primiți Prea Sfinția Voastră asigurarea înaltei mele considerațiuni.

Președinte,

Ion Ghica

Prea Sfinției Sale,

Domnului Melchisedec, Episcop de Roman

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 8/1870-1888, f. 23

XLVIII

Gavriil Musicescu către episcopul Melchisedec

Iași, 1884 iunie 1

Sărut mâna Prea Sântite!

Din adâncul inimei Vă mulțumesc pentru explicațiile ce mi-ați dat relativ la svetelna a II – a¹¹⁴. O am înțeles și, pe cât am putut, am pus muzica astfel cum ați indicat. Acum iata-mă și cu altă rugămintă: ieri în cameră s-a votat legea gradațiunii noastre, ca mâine poate să vie și la senat. Respectuos Vă rog, Prea Sântite, binevoiți a sprijini această lege la votarea ei în senat. Mi-am permis să scriu și Î.P.S. Mitropolit al Moldovei tot în chestiunea aceasta. Și la cine să mă adresez în cazuri grele dacă nu la Prea Sântia Voastră?

Sunt convins de sprijinul Prea Sântiei Voastre și de aceea Vă rog să primiți anticipat mulțumirile profesorilor Conservatorului din Iași însoțite de devotamentul duhovnicescului fiu al Prea Sântiei Voastre,

G. Musicescu

¹¹⁴ Musicescu face referire la o epistolă trimisă episcopului Melchisedec la 20 mai 1884, prin care cere lămuriri cu privire la svetelna a II-a, pe care o găsește tradusă „prea sucită”; foarte succintă, scrisoarea în cauză se păstrează la SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 18/1884, f. 140-141.

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 18/1884, f. 149^{fv}

XLIX

Mitropolitul Iosif Naniescu către episcopul Melchisedec¹¹⁵

*Archiepiscopul Mitropolit Moldovei și Sucevei și exarh al plaiurilor
Iași, 19 iulie 1884*

*Cu cea în Hristos frățească dragoste Vă îmbrățișez Prea Sântite
În temeiul convorbirei ce am avut împreună, aflându-mă
subsemnatul în Roman la Frăția Voastră, în care convorbire mi-ați
exprimat dorința pentru un seminarist care ar fi terminat șapte clase cu bun
succes și cu bună conduită, întorcându-mă acasă am cercetat cu interes
pentru un asemenea seminarist și m-am informat cu sufletească mulțumire
că un așa seminarist se află chiar în Roman și chiar din Roman unde se și
găsește acum întors după terminarea studiilor; el se numește Scărlătescu
Leon, pe care mi l-au recomandat foarte bine chiar dintre profesori, atât în
privința studiilor cât și în privința conduitei, având împreună cu aceste
două calități și pe cea fizică, adică bine făcut. Prin urmare, nu rămâne
decât să cercetați în Roman prin protoiereul local sau prin cine veți crede
de cuviință ca să-l aflați și să Vă informați despre el și aici în localitate. Iar
eu, îndeplindu-mi prin aceasta cu sufletească mulțumire o frățească
îndatorire rămân*

*Al Frăției-Voastre în Hristos frate,
Iosif, mitr. Mold.*

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 18/1884, f. 167^{fv}

L

Mitropolitul Iosif Naniescu către episcopul Melchisedec

*Archiepiscopul Mitropolit Moldovei și Sucevei și exarh al plaiurilor
Iași, 27 septembrie 1884*

*Cu cea în Hristos frățească dragoste Vă îmbrățișez, Prea Sântite
La epistola Frăției Voastre din 23 septembrie curent am onoarea a
Vă răspunde tot așa precum Vă vorbeam și prin viu grai când ați fost la Noi*

¹¹⁵ Legătura dintre cei doi ierarhi a fost de reciprocă prețuire; atunci când a fost transferat de la Ismail în scaunul episcopal de la Roman, Iosif Naniescu afirma despre noul episcop româșcan că „este cel mai învățat episcop al românilor”, vezi pr. Florin Țuscanu, „In memoriam. Episcopul Melchisedec Ștefănescu al Romanului (1823-1892)”, în *Teologie și viață*, serie nouă, anul X (LXXXVI), nr. 1-6, ianuarie-iunie 2000, p. 233; pentru relația dintre cei doi, vezi și comentariile de la nota 83.

aici, în Iași, că eu nu sunt în contra tipăririi cântărilor bisericești puse pe note liniare, dar ceea ce mă preocupă pe mine cu deosebit interes și cu multă îngrijire este ca nu cântările noastre bisericești, ale Bisericii Ortodoxe de Răsărit, după sistema melodiei orientale după care au fost compuse ab-antiqua, începând cu Sf. Ioan Damaschin și continuate de toți maștrii muzicii bisericești după cum s-a cântat și se cântă până în zilele noastre, prin transmutarea acestor cântări pe notele liniare să piardă din natura expresiunii acestei melodii și să ajungă în viitor a nu mai fi recunoscute cu virtuțile și meritele lor, ci să se pară viitorilor profani despre cunoștința acestor cântări ca [și] cum ar fi o melodie grosolană, necioplită și chiar barbară, după cum am zis și Domnului Musicescu nu demult într-una din zilele după plecarea Frăției-Voastre de aici, din Iași.

Cu toate acestea, văzând stăruința Frăției-Voastre și pentru a nu se împiedica o lucrare care, cu timpul, dacă vom mai trăi noi, acești de astăzi, se va putea perfecționa și preciza expresiunea melodiei cântărilor noastre bisericești, vin a mă pronunța și eu alături de Frăția-Voastră pentru tipărirea pe notele liniare după dorința Frăției-Voastre, exprimându-mi și eu învoirea cu binecuvântarea acestei lucrări, implorând ajutorul lui Dumnezeu pentru gloria numelui Său celui prea înalt și a toate creator.

Dar o întrebare aș face: de ce oare Domnul Musicescu, Dima și Grigoriță nu alătură acum la această primă edițiune a celor opt glasuri ale Octoiului și a celor rediguate¹¹⁶ de mine, **Doamne strigat-am și Să se îndrepteze** pe câteși opt glasurile încă de acum doi ani după cererea chiar a Domnului Dima? Această întrebare o fac numai ca o paranteză; iar observațiunile mele asupra virtuților melodiei cântărilor noastre bisericești după sistema cu care s-au cântat ele din cea mai adâncă antichitate și până astăzi în Biserica noastră, Prea Sântia Voastră sunteți cel competent să le apreciați după cum merită aceste observațiuni din partea mea și eu sper cu credință în Dumnezeu că nu voi muri până nu voi lăsa Sfintei noastre Biserici cântările tipărite așa cum se cuvine a fi cântate ele pe sistema notelor după Psaltichie. Încât pentru tipărirea acum pe notele liniare unindu-mă cu Frăția Voastră, după cum am zis mai sus, rămân

Al Frăției-Voastre frate,
Iosif, Mitr. Moldovei

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 18/1884, f. 90^{fv}-91

LI

Aron Densușianu către episcopul Melchisedec

¹¹⁶ Realizate.

Iași, 24 dec. 1884

Prea Sânția Ta!

Îmi permit a Vă ruga în o cestiune literară. În „Uricariul” v. III, în articolul ce l-ați publicat relativ la literatura română, la pag. 105-109 citați un pasagiu foarte important dintr-o carte bulgară tipărită la Buda, în 1844¹¹⁷. Fiindcă eu, între altele, mă ocup de scrierea istoriei limbei și literaturii române, din care anul acesta fac un curs la Facultatea de Litere de aici, aș dori să consult mai de aproape această carte. Drept aceea, vă rog binevoiiți a-mi împrumuta, dacă se poate, pe câteva zile, această operă.

Sărutându-vă dreapta, rămân al Prea Sânției Tale suprem serv

Ar. Densușianu

SJAN Iași, colecția Melchisedec, dosar nr. 18/1884, f. 12^{fv}

LII

Constantin Erbiceanu către episcopul Melchisedec

Înalt Preasfințite și al meu iubit Părinte spiritual!

Profitând de ziua Anului Nou în care intrăm, mă grăbesc a-mi împlini o datorie sfântă de a Vă ura, după vechea datină, din toată inima

¹¹⁷ Textul la care face trimitere Densușianu, „Este oare adevărată spunerea lui Cantemir despre alungarea literaturii române din Moldova în urma Sinodului florentin?”, a fost publicat de „Păr. Melchisedec” în *Uricaru cuprinător de hrisoave, firmane și alte acte ale Moldovei din suta a XIV-a până la a XIX-a*, sub redacția lui Theodor Codrescu, partea a treia, edițiunea a doua de pe cea de la 1853, Iași, Tipografia Buciumului Român, 1892, p. 109-114. Cartea solicitată poartă titlul *Тарственіца*, fiind tipărită la Buda, în 1844; volumul cuprinde „biografia domnitorilor Bulgariei”. Pasajul citat de Melchisedec face trimitere la o acțiune a întemeietorului Imperiului Româno-Bulgar – Ioan Asan – care, trecând Dunărea, a alungat pe misionarii latini din spațiul românesc, introducând, în acest fel, limba bulgară (slavă) în teritoriul locuit de români; privitor la acest aspect, vezi contribuțiile extrem de interesante semnate de P. P. Panaitescu, „Originile slavonismului cultural la români”, în Idem, *Introducere la istoria culturii românești*, București, Editura Științifică, 1969, p. 185-201. Răspunsul la întrebarea formulată de Melchisedec în titlul textului său este, fără îndoială, negativ; cărturarul român pune răspândirea acestei informații greșite pe seama lui Dimitrie Cantemir*, care a preluat și interpretat știri din vechile cronicile românești (Miron Costin). Conform opiniei lui Melchisedec, limba slavă a pătruns în nordul Dunării în secolul al XII-lea, odată cu creșterea teritorială a statului bulgar.

* Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, traducere după originalul latin de Gh. Guțu, introducere de Maria Holban, comentariu istoric de N. Stoicescu, studiu cartografic de Vintilă Mihăilescu, indice de Ioana Constantinescu, cu o notă asupra ediției de D. M. Pippidi, București, Editura Academiei, 1973, p. 371-373.

mea, cu tot respectul datorit și sinceritatea unui fiu spiritual, de a fi sănătos în decurgerea acestui an ca și în alți mulți viitori. Dea D[umne]zeu să audă glasul meu umilit și să Vă conserve riguros și activ, ca și în timpul trecut, spre a putea încă conduce destinele Bisericii noastre naționale și progresarea ei alături de toate celelalte Biserici Ortodoxe.

Primiți, Vă rog, respectuoasele mele felicitări și urări de ziua Anului Nou.

Al Înalt Preasfințiilor Voastre devotat și umilit fiu spiritual,

C. Erbiceanu

1887, decemvr. 31

București

BCU Iași, Arh. Melchisedec, LXVIII – 6, f. 1

LIII

Constantin Erbiceanu către Melchisedec Ștefănescu

1888, ianuar 19

București

Vă sărut mâinile Preasfințite!

*Terminând **Predicile**¹¹⁸ lui Antim vol. I și începând a culege „Prefața”, am crezut de datorie a Vă trimite prefața scrisă de mine, spre a citi și Preasfin[în]ția Voastră și a Vă da opinia asupra ei. Dacă găsiți că trebuie [să] adaug ceva, Vă rog adăugați pe corecturi sau pe o hârtie separată și trimiteți cât mai curând corecturile spre a le putea imprima. După această prefață urmează biografia lui Antim și apoi textul predicilor. Eu am fost foarte bolnav de o nevralgie, acum sânt mai bine, de aceea n-am putut să mă ocup de a studia toate documentele despre Antim, dar o voi face în volumul al II-[lea], pe care Vă rog foarte mult a-l lua cu Înalt Presfin[în]ția Voastră când veți veni la București, în februarie.*

Dacă am cam menajat pe I. Bianu, aceasta am făcut-o pentru că-i foarte bine văzut de Dl. Sturdza și mă tem să nu mi se facă vreo greutate în continuarea scrierilor lui Antim.

Al Preasfinției Voastre prea supus și umilit fiu spiritual,

C. Erbiceanu

BCU Iași, Arh. Melchisedec, LXVIII – 37, f.1-2

LIV

Gheorghe Erbiceanu către episcopul Melchisedec

¹¹⁸ *Didahiile ținute în Mitropolia din București* de mitropolitul Antim Ivireanul vor vedea lumina tiparului, îngrijite de Constantin Erbiceanu, în 1888.

1889, Decembre 24

Prea Sânte!

Foarte mult sunt emoționat auzind că de mult sunteți bolnav, căci absența Prea S. Voastre de la Sinod și Senat dă a se înțelege că încă nu ați revenit la deplina sănătate. Cu atâta este mai trist această caz și indică, pentru cei ce au minte de priceput, că o sănătate viguroasă Vă este absolut necesară pentru a lucra și mai departe și cu luminele prea S. Voastre a dirijia afacerile Bisericii Române, cu cât și numai prin o absență temporală și scurtă s-a făcut evident că ceilalți membri ai sacerdoțiului român rătăcesc pe căi străine și nu știu cum să se apuce de lucrat în via Domnului!

Propaganda iesuită întreprinzând resbel înverșunat prin gazete contra Prea S. Voastre pare a-și ajunge scopul și a arăta și celor orbi că fără un cap înțelept și o inițiativă luminată Sinodul român nu este decât un cuib de vrajbă și o arenă de pasiuni meschine și vide ale unor oameni superficiali în politica creștinismului, netrebniți în ale Bisericii, ignoranți în ale învățături și dezbrăcați de orice caracter sacru și sacerdotal.

Pre [a]cela [care] știe a-i conduce pe căi înțelepte, din răutatea inimii lor, nu-l vr[e]au; ear dâșii, inepti, șovăesc de amândouă glesnele. Și aici se vădereză¹¹⁹ proverbul.

Eu rog pre cel Prea Înaltul, pre Doftorul sufletelor și al trupurilor, să vă dăruiască curând vindecare deplină spre a putea, Pre S. Voastră, satisface după măsura apostolică și în modul cum însuși știți necesitățile actuale ale Bisericii.

Vă urez de S. Sărbători dispozițiuni vesele și îmbucurătoare pentru toți. Ear pentru Anul Nou viață lină, pașnică și după plac.

Eu acum sunt bine, dar am fost bolnav de reumatism, iar Iulita abea acum se ridică după o boală cumplită – plevzit – de două luni. Băeții bine.

Cerând binecuvântarea Prea S. Voastre, rămân fiu devotat și la ordine,

G. Erbiceanu¹²⁰

¹¹⁹ Adeverește.

¹²⁰ Gheorghe Erbiceanu era fratele lui Constantin Erbiceanu, vezi Veniamin Pocitan Ploșteanu, *Melchisedec ca membru al Sfântului Sinod*, p. 45 (*Observare*). Privitor la acest frate al său, Constantin Erbiceanu scria în memoriile sale: „pe la 1844, am fost dat la școala săteană din Sârca, unde era de mai înainte fratele meu mai mare, Gheorghe Erbiceanu, fost profesor de limba greacă la Seminarul Veniamin și mort la 1899. El își făcuse studiile secundare la Seminarul și cele universitare la Atena”, vezi Constantin Erbiceanu, *Viața mea*, p. 8.

P.S. Ce să fie? Am visat: păre[a] că prea S. Voastră, față fiind și fratele Prea S. Voastre, V-ați apucat a croi o casă de călugăr. Ați plănuit două odăi late, sala, apoi ați mai cotrupit localitatea unui rus și a unui român, încât s-a constituit un acoperământ pătrat pe câțiva stâlpi, fără păreți. Toate acestea pe un timp ploios și pe un teren tinos. Deodată se presintă I. Brăteanu și zice: toate bune, dar chestiunea rusului se va rezolva mai greu; între acestea terenul se uscă eam eu am zis: de-acum aveți loc îndeajuns.

BCU Iași, Arh. Melchisedec, IV, 32, f. 1, 2, 3

